

Programmabegroting 2025
Verantwoord vooruit

Data behandeling
gemeenteraad:
4 en 6 november 2024

Inhoud

Inleiding.....	3
Budgettair perspectief programmabegroting 2025	9
Nieuw beleid Kaderbrief 2025.....	10
Voorstellen nieuw beleid Begroting 2025.....	12
Programma 1: Bestuur en Veiligheid	16
Programma 2: Wonen en werken	28
Programma 3: Leefomgeving	39
Programma 4: Sport, Cultuur en Onderwijs	55
Programma 5: Maatschappelijke ondersteuning	63
Paragraaf 1: Lokale heffingen.....	91
Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing	100
Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen.....	116
Paragraaf 4: Financiering	121
Paragraaf 5: Bedrijfsvoering	125
Paragraaf 6: Verbonden partijen.....	131
Paragraaf 7: Grondbeleid	140
Paragraaf 8: Wet open overheid (Woo)	151
Bijlage 1: Overzicht beleidsindicatoren	153

Inleiding

Op 10 juli jl. heeft de raad de Kaderbrief 2025 vastgesteld. Daarmee zijn de eerste piketpalen geslagen voor deze programmabegroting 2025. In de kaderbrief is geanticipeerd op fors teruglopende inkomsten vanuit het rijk waar we de komende jaren, net als veel andere gemeenten, mee worden geconfronteerd. Tegelijk zijn daarin de contouren geschetst van het Meerjareninvesteringsprogramma, waarmee Hof van Twente de komende jaren noodzakelijke en gewenste impulsen wil geven aan de gemeenschapsvoorzieningen in onze gemeente.

Met de ontwikkelingen van de afgelopen periode wordt steeds meer duidelijk, dat het negatieve budgettaire perspectief realiteit zal worden. Daarmee is ook het uitgangspunt om een sluitende begroting te presenteren een uitdaging. Op 6 maart en 24 april zijn twee interactieve bijeenkomsten met de gemeenteraad georganiseerd. Doelstelling was om het speelveld te verkennen en een aantal gezamenlijke uitgangspunten te formuleren die gebruikt kunnen worden om te komen tot een meerjarige begrotingsstrategie voor onze gemeente.

Uitkomst van deze sessies is een aantal gedeelde uitgangspunten als een begrotingsstrategie voor de langere termijn. De primaire wens van raad en college is om een programmabegroting 2025 te kunnen presenteren waarbij het begrotingsjaar 2025 sluitend is en er voor dat jaar geen ingrepen in taken, ambities en voorzieningenniveau vereist zijn.

In de vergadering van 10 juli sprak de raad zijn zorgen uit over de verwachte financiële tekorten. Toch stemde de raad ook in met het meerjareninvesteringsprogramma. Hij bepaalde daarbij, in lijn met de mogelijkheid die de financiële verordening hiervoor biedt, dat de hiermee gemoeide uitgaven pas gefiatteerd worden via individuele projectvoorstellen die aan de raad dienen te worden voorgelegd. In deze programmabegroting hebben wij in vervolg hierop het pakket aan nieuw beleid dat tezamen het meerjareninvesteringsprogramma vormt, opgenomen. Dat geldt ook voor een aantal overige voorstellen voor nieuw beleid. Door nieuwe ontwikkelingen zijn hieraan enkele voorstellen toegevoegd ten opzichte van de kaderbrief. Zie hiervoor de navolgende overzichten. Deze zijn vervolgens verwerkt in het hoofdstuk budgettair perspectief programmabegroting 2025.

Meerjareninvesteringsprogramma Hof van Twente				
01	Buurthuis Markvelde	Bouw van een nieuwe gemeenschaps-accommodatie voor het buurtschap Markvelde en aanleg van bijbehorende infrastructuur	2025	€ 750.000
02	Multifunctionele accommodatie Hengevelde	Bouw van een nieuwe, vervangende gemeenschaps-accommodatie in de kern Hengevelde	2025-2026	€ 6.100.000
		Inrichten openbare ruimte en verwerving gronden		€ 5.300.000
03	Multifunctionele accommodatie Diepenheim	Bouw van gemeenschaps-accommodatie in de kern Diepenheim	2026	€ 3.000.000
		Openbare ruimte, WOZ en onvoorzien		€ 1.000.000
04	Campus de Whee Goor	Bouw van een nieuwe gezamenlijke onderwijshuisvesting voor 2 basisscholen en vestiging voortgezet onderwijs in Goor	2027-2028	€ 22.000.000
05	Openbare basisschool Stedeke Diepenheim	Vernieuwing/verduurzaming openbare basisschool in Diepenheim (Uitvoeringsprogramma IHP onderwijs)	2025	€ 718.000
06	Basisschool Erve Hooyerink Delden	Vernieuwing en verduurzaming schoolaccommodatie Erve Hooyerink Delden (Uitvoeringsprogramma IHP onderwijs)	2027	€ 6.200.000
07	Basisschool Petrus Hengevelde	Vernieuwing en verduurzaming schoolaccommodatie Petrus Hengevelde (Uitvoeringsprogramma IHP onderwijs)	2028	€ 4.000.000
08	Verduurzaming (kleine) scholen	Verduurzaming kleine scholen en permanente verbetering scholen (Uitvoeringsprogramma IHP onderwijs)	2025-2028	€ 450.000
09	Verduurzaming zwembad Markelo	Treffen energiebesparende maatregelen ter verduurzaming van het zwembad in Markelo	2025	€ 532.500

Meerjareninvesteringsprogramma 2025-2028

Tegelijk werd raadsbreed de wens geuit om in de voorbereiding op de kaderbrief en programmabegroting 2026 (opnieuw) interactief betrokken te worden. Duidelijk is immers voor raad en college, dat op dat moment op basis van een brede inventarisatie van taak-gerelateerde mogelijkheden om uitgaven te verlagen of inkomsten te vergroten keuzes gemaakt moeten worden over dekkingsmaatregelen. Die zullen onvermijdelijk in de samenleving gemerkt gaan worden; hetzij in de vorm van vermindering van voorzieningen en dienstverlening, dan wel in de vorm van verhoging van lasten.

Twee sporen aanpak

Zoals aangekondigd in de kaderbrief is om tot een structureel sluitende begroting voor 2025 en 2026 te komen gekozen voor een tweesporen-aanpak.

Spoor 1 – Een structureel sluitende programmabegroting 2025

Het eerste spoor richt zich op deze programmabegroting 2025. Uitgangspunt daarbij is om tot een structureel sluitende programmabegroting te komen zonder ingrepen op taken, ambities en voorzieningenniveau. De korte termijn waarop dit

geëffectueerd moet worden maakt het immers niet mogelijk om op verantwoorde wijze **taak-gerelateerde bezuinigingsmaatregelen** uit te voeren die extern of intern gericht zijn. Daarom is de afgelopen periode in een screening van begrotingsposten en in samenspraak met budgethouders gezocht naar **begrotingstechnische maatregelen**, die geen directe invloed hebben op de dienstverlening en onze organisatie. De concrete taakstelling van dit spoor 1 was op grond van de Kaderbrief € 1,5 miljoen voor 2025. Op grond van de begroting 2024 bestond daarnaast al een structurele taakstelling van € 1,2 miljoen voor 2026 en verder. En een structurele taakstelling op de organisatie.

Resultaat van deze zoektocht is dat voor € 2,1 miljoen aan begrotingstechnische maatregelen is gevonden, waarvan structureel vanaf 2026 € 1,7 miljoen. Naast het invullen van de taakstelling voor 2025 is daarmee ook de taakstelling van € 1,2 miljoen vanaf 2026 structureel ingevuld. Ook is de taakstelling op de organisatie gedeeltelijk ingevuld, namelijk voor € 55.000 vanaf 2024.

De maatregelen omvatten geen feitelijke bezuinigingen of inkomstenverhogingen maar zijn het

resultaat van scherper, reëler en soms ook risicovoller begroten. Dit kan resulteren in een jaarrekening met een kleiner overschot, minder meevallers en in sommige gevallen ook tegenvallers. Een overzicht van de belangrijkste begrotingstechnische maatregelen die in kaart zijn gebracht en zijn verwerkt in deze begroting wordt gegeven in onderstaande tabel. Omdat een deel van de maatregelen al in 2024 kan ingaan hebben wij ervoor gekozen dit pakket al in de 2^e berap 2024 te verwerken.

Spoor 1 begrotingstechnische maatregelen					
Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
1 BCF		750.000	750.000	750.000	750.000
2 Gemeentefonds, vrijval stelpost prijsontw (lopende/constante prijzen 2025)		250.000	250.000	250.000	250.000
3 Rentelasten		350.000	250.000	250.000	250.000
4 Jaarlijkse afwikkeling BTW (indicatie 2024 en 2025)	150.000	100.000			
5 Verhogen bijdrage Provincie subsidie verkeersveiligheid	92.000	92.000	92.000	92.000	92.000
6 Gildebori indexering 2025, vrijval verschil berekening uitgangspunten		61.000	61.000	61.000	61.000
7 Ondersteuning samenwerkingsverbanden	120.000	60.000			
8 BBZ uitvoeringskosten	53.000	55.000	55.000	55.000	55.000
9 Doorrekening advieskosten bouw in leges	-39.000	46.000	46.000	46.000	46.000
10 Rekenkamercommissie	24.000				
11 Algemeen beheer	93.470	88.913	95.070	95.070	95.070
12 Verhoging huuropbrengsten & servicekosten gemeentehuis	104.000	41.140	41.140	41.140	41.140
13 Legesinkomsten wegen	35.204	35.204	35.204	35.204	35.204
14 Subsidie schoolvervoer overige scholen	15.770	16.085	16.085	16.085	16.085
15 Overige bijdragen algemene voorzieningen	25.133	26.138	26.138	26.138	26.138
16 Subsidies aan instellingen	29.500	4.500	4.500	4.500	4.500
17 Onkruidbestrijding		-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
18 Divers	56.923	132.020	35.863	39.863	39.863
Totaal spoor 1 technische maatregelen	760.000	2.058.000	1.708.000	1.712.000	1.712.000
Invoering begrotingstechnische maatregelen (€ 1.500.000)		-1.500.000			
Invoering taakstelling (€ 1.200.000)			-1.200.000	-1.200.000	-1.200.000
Invoering taakstelling organisatie	-55.000	-55.000			
Surplus spoor 1 incl. verwerking taakstelling	705.000	503.000	453.000	457.000	457.000

Voor een toelichting op deze begrotingstechnische maatregelen verwijzen wij u naar de 2e berap 2024.

Spoor 2 – Een structureel sluitende programma begroting 2026 en verder

Spoor 2 richt zich op de voorbereiding van de programmabegroting 2026. Ondanks dat een deel van de begrotingstechnische maatregelen uit spoor 1 een structureel karakter heeft, toont deze begroting vanaf 2026 nog steeds een meerjarig perspectief met een aanzienlijk structureel tekort. Daarom richt spoor 2 zich op een meer fundamentele benadering om te komen tot een toekomstbestendige en structureel sluitende programmabegroting 2026. Dit zal worden gerealiseerd door een vermindering van taken, een verlaging van het ambitieniveau of een verhoging van de inkomsten.

Hiervoor starten we een meer fundamentele zoektocht naar hoe we op de langere termijn kosten kunnen verlagen door taken minder of anders te doen, of door onze inkomsten te vergroten. Onderdeel van die fundamentele heroverweging zal zijn, dat we vanuit een breed perspectief alle gemeentelijke taken (autonome en medebewindstaken) onder de loep nemen en analyseren of hierbij afschaling mogelijk is. Daarbij brengen we mogelijke gevolgen, risico's en

dilemma's expliciet in beeld en stellen vragen "Wat merkt de burger hiervan?" en "Welk gevolg heeft dit voor de organisatie? De keuze om bepaalde taken minder of niet meer te gaan uitvoeren kan immers maatschappelijke risico's met zich meebrengen, die het algemeen belang of het individuele belang van inwoners kunnen raken.

Doel van deze inventarisatiefase is het verkrijgen van een objectieve inventarisatie van mogelijkheden dwars door alle gemeentelijke beleidsterreinen heen, zonder hierbij op voorhand al te kijken naar politieke wenselijkheid. Deze kan vervolgens de basis bieden voor een keuzeprocés waar raad en samenleving bij betrokken kan worden en waarbij keuzecriteria worden gehanteerd.

Net als in 2019 toen we het keuzeprocés rondom bezuinigingen hebben ondersteund met een "Kaartspel" willen we in aanloop naar de kaderbrief 2026 en programmabegroting 2026 iets vergelijkbaars doen in samenspraak met de raad en met input vanuit de organisatie. Raad en college zullen het komend jaar afgewogen keuzes moeten gaan maken. Daarvoor is het aan de organisatie om een proces te doorlopen waarbij de

keuzemogelijkheden zo goed mogelijk in kaart worden gebracht. Gezien de omvang van de voorziene tekorten in de (meerjaren-) raming, is het onvermijdelijk dat de gevolgen van deze keuzes merkbaar zullen worden in de samenleving en organisatie. Dit vormt reden temeer om het proces richting de besluitvorming over de programmabegroting 2026 goed uit te lijnen met ruimte voor participatie, communicatie en interactie tussen raad en college.

Risico's en reserves

In deze programmabegroting zijn de verwachte financiële tekorten als realiteit gepresenteerd en volledig in de meerjarenraming verwerkt. Waar we vorig jaar in de hoop op compensatie van het Rijk de terugloop in rijksbijdragen nog als risico bestempelden, is het risicoprofiel in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing hier nu op aangepast. Het resulteert in een lagere noodzakelijke weerstandscapaciteit.

Tweede bestuursrapportage 2024

De ontwikkelingen sinds het verschijnen van de kaderbrief, zoals gepresenteerd in de tweede bestuursrapportage 2024, vergroten de opgave. Autonome ontwikkelingen, zoals lagere inkomsten uit leges, hogere bijdragen aan verbonden partijen en stijgende energielasten, hebben een negatieve invloed op het financiële perspectief. Daar staat tegenover een voordeel op de bijdrage uit het gemeentefonds en de voorziening gebouwen. Zie verder de 2^e berap 2024. Het totale effect is verwerkt in het budgettair perspectief programmabegroting 2025.

“Verantwoord vooruit”

De centrale boodschap in deze programmabegroting is tweeledig. Aan de ene kant bevat ze, in vervolg op de coalitievizie 2022-2026 “Actief Noaberschap” en de themanotities, het meerjareninvesteringsprogramma dat in de kaderbrief werd aangekondigd en een aantal overige voorstellen voor nieuw beleid.

En aan de andere kant vormt de programmabegroting de weerslag van de resultaten uit spoor 1 van de 2- sporenaanpak die tot een structurele aanpak moet leiden van de financiële tekorten in de komende jaren. Een reeks begrotingstechnische maatregelen leiden ertoe dat de begroting 2025 een positief saldo toont.

Dit alles doen we met als doel om ook de komende jaren te kunnen blijven bouwen aan de gemeenschap van Hof van Twente. Met andere woorden om “Verantwoord vooruit” te blijven gaan.

Wij stellen u voor om kennis te nemen van de programmabegroting 2025 en deze vast te stellen als kaderstellend besluit.

burgemeester en wethouders van Hof van Twente,

de secretaris,

Dennis Lacroix

de burgemeester,

Ellen Nauta-van Moorsel

Budgettaire perspectief programmabegroting 2025

Perspectief begroting 2025	2024	2025	2026	2027	2028
Programmabegroting 2024	2.154.000	2.477.000	-2.589.000	-3.417.000	-4.844.000
1e bestuursrapportage 2024	-412.000	-1.078.000	-963.000	130.000	1.025.000
Voorjaarsnota Rijk (accres 2025, opschalingskorting 2026)		-1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Meerjaren Investeringsprogramma	0	-227.500	-1.285.800	-4.638.793	-3.129.276
Overig nieuw beleid	0	-533.500	-304.500	-297.000	-297.000
Dekking lasten vanuit reserves	0	162.500	1.105.000	1.070.167	660.387
Technische maatregelen 2025 (spoor 1)		1.500.000			
Perspectief kaderbrief 2025	1.742.000	1.300.500	-3.037.300	-6.152.627	-5.584.889
2e bestuursrapportage 2024	1.462.900	-193.500	-209.700	-108.373	-418.111
Aanvulling/bijstelling nieuw beleid begroting 2025	0	-445.000	131.000	122.000	130.000
Perspectief begroting 2025	3.204.900	662.000	-3.116.000	-6.139.000	-5.873.000
Waarvan incidentele baten en lasten	-2.510.900	-224.000	-1.820.000	-804.000	-27.000
Structureel saldo	694.000	438.000	-4.936.000	-6.943.000	-5.900.000

Het budgettaire perspectief zoals dat volgt uit de kaderbrief 2025 vormt het vertrekpunt voor deze begroting 2025. Zoals in de inleiding is aangegeven zijn de autonome ontwikkelingen uit de 2^e bestuursrapportage toegevoegd aan het financieel perspectief. In 2024 resulteert dit in een voordeel van afgerond € 1.463.000 en vanaf 2025 in een nadeel. Aanvullend is er ook extra nieuw beleid in de begroting 2025 opgenomen, deze beleidswensen zijn niet in de kaderbrief 2025 benoemd. Deze nieuwe beleidswensen zijn in het budgettaire perspectief meegenomen en in het hoofdstuk voorstellen nieuw beleid begroting 2025 toegelicht en in de tabel onder het kopje aanvulling/bijstelling nieuw beleid begroting 2025. Bovenstaande zorgt voor een structureel saldo van € 438.000 in 2025 en vanaf 2026 in een nadelig saldo van € -4.936.000 oplopend naar € -6.943.000 in 2027 en € -5.900.000 in 2028.

Nieuw beleid Kaderbrief 2025

Bij het vaststellen van de Kaderbrief 2025 zijn een aantal voorstellen voor (overig) nieuw beleid vastgesteld. Deze voorstellen zijn verwerkt in het financieel perspectief op pagina 10 onder het kopje overig nieuw beleid. Voor de duidelijkheid zijn deze beleidsvoorstellen hieronder opnieuw weergegeven en kort toegelicht. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij naar de Kaderbrief 2025.

Overig nieuw beleid	2025	2026	2027	2028
1 Extra subsidie Hofstreek Omroep 2025/2026	-7.500	-7.500	0	0
2 Uitvoeringsprogramma Cultuurregio 2023-2028	-18.000	-22.000	-22.000	-22.000
3 Minimabeleid	-75.000	-275.000	-275.000	-275.000
4 MJOP	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
5 Ontwikkeling organisatie	-433.000	p.m.	p.m.	p.m.
6 HR-21	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal overig nieuw beleid	-533.500	-304.500	-297.000	-297.000

1. Extra subsidie Hofstreek Omroep 2025/2026

Betreft een extra incidentele subsidie aan de Hofstreek Omroep voor de jaren 2025 en 2026.

2. Uitvoeringsprogramma Cultuurregio 2023-2028

Betreft een structurele bijdrage voor het Uitvoeringsprogramma Cultuurregio Twente 2023-2028. Dit bouwt voort op goed lopende projecten zoals Maakplaatsen, de Creatieve Broedplaatsen en Cross-TIC.

3. Minimabeleid

Het gaat hier om de financiële vertaling van het beleidsplan “Minima en Schulden”. Het beleidsplan “Minima en Schulden” voorziet erin dat de gemeente zich aansluit bij Stichting Leergeld en Sam& voor alle kinderen vanaf het schooljaar 2024-2025, dat de collectieve zorgverzekering wordt uitgebreid met het verzekeren van het wettelijk eigen risico vanaf 1 januari 2025 en dat de personele inzet wordt geborgd die nodig is om de doelgroep van het minimabeleid blijvend goed te ondersteunen.

4. MJOP

Voor haar gebouwenbeheer is de gemeente wettelijk verplicht een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) te maken. Deze MJOP's dienen elke 5 jaar geactualiseerd te worden; 2024 is dan ook het laatste jaar om deze plannen te actualiseren. In de Kaderbrief is aangegeven dat deze uitwerking in de Begroting 2025 financieel vertaald wordt.

5. Ontwikkeling organisatie

Betreft het blijven ontwikkelen en blijven investeren (BOBI) in de interne organisatie; onze medewerkers. De bestemmingsreserve is eind 2024 uitgeput. De voortdurende instroom, doorstroom en uitstroom van personeel (krappe arbeidsmarkt) vraagt een vervolg inzet op dakpansgewijze vervanging en opleiding. Daarnaast is het voor het vasthouden van medewerkers noodzakelijk om te blijven investeren in hun ontwikkeling. Hoe de personele stroom zich gaat ontwikkelen is voor de aankomende jaren nog niet goed aan te geven.

6. HR-21

HR21 8 is het gemeentelijk functiebeschrijvings- en waarderingssysteem waarin alle functies van medewerkers zijn opgenomen. De beschrijving van functies en indeling in de HR-21 systematiek dienen periodiek geactualiseerd te worden op basis van ontwikkelingen. Dit leidt naar verwachting tot structurele meerkosten

Voorstellen nieuw beleid Begroting 2025

Zoals in het vorige hoofdstuk is aangegeven zijn er in de Kaderbrief 2025 een aantal voorstellen voor nieuw beleid geaccordeerd. In onderstaande tabel zijn aanvullende voorstellen voor nieuw beleid toegevoegd en aansluitend per onderdeel toegelicht. Dit betreffen voorstellen die niet in de Kaderbrief 2025 zijn meegenomen.

Nieuw beleid (en dekking) begroting 2025

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
1 80 jaar vrijheid	-15.000			
2a MJOP - dagelijks onderhoud	-137.000	-80.000	-89.000	-81.000
2b MJOP - storting voorziening	225.000	224.000	224.000	224.000
3 Implementatie visie regievoering I&A	-518.000			
4 Installaties Grotestraat 86 Goor		-13.000	-13.000	-13.000
Totaal	-445.000	131.000	122.000	130.000

1. 80 jaar vrijheid

In 2025 vieren we in Hof van Twente en Nederland op grootse wijze onze vrijheid, door Corona vijf jaar later dan oorspronkelijk gepland. Voor Hof van Twente zijn mooie initiatieven in ontwikkeling door verschillende organisaties in onze kernen om 80 jaar vrijheid te vieren. Wij steunen deze initiatieven graag door het beschikbaar stellen van een bedrag van € 15.000 aan eenmalige subsidies.

2. MJOP

Het Meerjarenonderhoudsplan voor gebouwen (MJOP) dient op basis van de wet- en regelgeving (BBV) elke 5 jaar geactualiseerd te worden. In november 2024 wordt het geactualiseerde MJOP ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Vooruitlopend daarop is het financiële effect in de begroting 2025 verwerkt. Enkele panden vormen geen onderdeel meer van het MJOP. Ook zijn er panden zoals de Reggehof en Het Beauforthuis die wederom als voorziening worden opgenomen. Dit heeft als resultaat dat er een voordeel is ontstaan op de stortingen voorziening groot onderhoud en een stijging in de verwachte kosten voor het dagelijks onderhoud. Het voordeel heeft een structureel karakter, maar varieert enigszins per jaar door de onderliggende planning. Het voordeel bedraagt in 2025 € 88.000, in 2026 € 144.000, in 2027 € 135.000 en in 2028 € 143.000.

3. Implementatie visie regievoering I&A

Begin 2023 is er begonnen met de voorbereidingen voor de implementatie Visie Regievoering I&A. Eind 2023 werd het Implementatieplan voor fase 1 goedgekeurd. En deze fase 1 was gericht op het creëren van een basisstructuur waarmee de visie ondersteund wordt. De basis beheerprocessen zijn geanalyseerd en ingericht en de organisatorische organisatie is opgetuigd. Deze inspanningen waren gericht op het waarborgen van de integratie van de regieorganisatie gemeente breed.

Fase 2 heeft als doel de verdere borging en optimalisatie van de processen. In deze fase ligt de focus op de implementatie en de borging van de reeds in fase 1 ontwikkelde processen en werkwijzen, maar ook op het implementeren en borgen van nieuwe noodzakelijke beheerprocessen. Dit omvat het verder professionaliseren van het regiebureau I&A waarbij de nadruk ook zal liggen in het verder verbeteren van de samenwerking tussen de verschillende teams en stakeholders. Deze fase zal ook in het teken staan van het evalueren van de visie regievoering I&A en het bijbehorende regiebureau I&A om ervoor te zorgen dat deze aansluiten bij de behoeften en prioriteiten van de gemeente. Bij het ontwikkelen van fase 2 is in kaart gebracht welke middelen nodig zijn om fase 2 te kunnen uitvoeren en welke kosten daarbij horen. Het gaat voornamelijk kosten voor de tijdelijke inzet van expertise en consultants om de doelen van fase 2 te behalen.

Om fase 2 van het implementatieplan te kunnen uitvoeren is een budget van € 518.647 benodigd. Na fase 2 zal de eigen interne organisatie dermate doorontwikkeld zijn dat er op een goede wijze regie gevoerd kan worden en er niet meer in de huidige mate noodzaak zal zijn om extern in te huren. We werken dan als Regiebureau conform de ontwikkelde processen wat ten goede komt van de informatieveiligheid en de continuïteit.

4. Installaties Grotestraat 86

De huidige installaties zijn technisch einde levensduur en veroorzaken veel storingen en klachten. De huidige installatie heeft onvoldoende capaciteit om het gebouw voldoende te verwarmen en/of te koelen. Dit maakt de vervanging noodzakelijk. Het gebouw wordt voorzien van een nieuwe opwek-, ventilatie- en koelinstallatie. Met een nieuwe installatie komen wij onze verplichting als verhuurder/eigenaar na zodat de installaties voorzien in gebruik van de huurders. Ontwikkelingen in de technologie maken het mogelijk om het gebouw te voorzien van een all-electric installatie. Het benodigde investeringskrediet is geraamd op €181.500. De daaruit voortvloeiende kapitaallasten bedragen circa € 13.000 per jaar. De nieuwe installatie past binnen de ambitie van de gemeente in lijn met de Routekaart 2030-2035.

Doorrekening reserves weerstandsvermogen

bedragen x € 1.000

Algemene Reserve	Rek. 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1 januari	17.275	11.066	14.956	10.018	10.071	10.008
Toevoegingen	9.278	7.136	125	115	0	0
Onttrekkingen	-15.487	-3.246	-5.063	-63	-63	-63
Stand per 31 december	11.066	14.956	10.018	10.071	10.008	9.946
Totaal risico's conform berekening weerstandsvermogen	5.191	4.639	4.639	4.639	4.639	4.639
Ruimte t.o.v. benodigd weerstandsvermogen	5.875	10.317	5.379	5.432	5.369	5.307

* In de doorrekening zijn de begrote resultaten 2024 tot en met 2028 niet meegenomen.

Reserve Majeure Projecten	Rek. 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1 januari	546	5.827	2.872	5.204	1.204	754
Toevoegingen	5.281	0	10.000	0	0	0
Onttrekkingen	0	-2.955	-7.668	-4.000	-450	0
Stand per 31 december	5.827	2.872	5.204	1.204	754	754

Toelichting geraamde mutaties 2024-2028

Algemene Reserve

Toevoegingen: in 2024 bestemming rekeningresultaat 2023 en in 2024 t/m 2026 vrijval vanuit de reserve themanotities.

Onttrekkingen: in 2024 budgetoverhevelingen met dekking reserve. In 2025 € 5 miljoen naar de reserve majeure projecten. En dekking aanpak verduurzaming kleine scholen (2025-2028).

Reserve Majeure Projecten

Toevoegingen: in 2025 € 5 miljoen vanuit de algemene reserve en € 5 miljoen vanuit de reserve OSA.

Onttrekkingen: t.b.v. dekking van een deel van de opgenomen investeringen en voorbereidingskosten. In 2024 installaties Reggehof en gemeentehuis en Plattelandsontwikkeling. In 2025 buurthuis Markvelde, MFA Hengevelde en Stedeke. In 2026 MFA Diepenheim, Stedeke, De Whee en Erve Hooijerink. In 2027 De Whee.

Programma 1: Bestuur en Veiligheid

Hof van Twente werkt op verschillende manieren samen met andere gemeenten. We gaan uit van onze eigen kracht, maar staan open voor de kansen die samenwerking kan bieden; de kwaliteit van de dienstverlening vergroten, kwetsbaarheid verkleinen en kosten verlagen. Vanuit een heldere communicatievisie en via nieuwe communicatiekanalen werkt de gemeente samen met onze inwoners/ondernemers aan een fijne woon- en leefomgeving. Daar waar mogelijk bieden wij onze dienstverlening digitaal aan. We geven ook persoonlijke aandacht waar dat nodig is. De ontwikkeling van de digitale dienstverlening de afgelopen jaren geeft ons ook die ruimte.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Wij hebben ons hier de afgelopen jaren op voorbereid. Zo zijn de gemeentelijke regels afgestemd op de Omgevingswet en zijn de werkprocessen beschreven. Dat betekent minder en overzichtelijkere regels, meer ruimte voor initiatieven, lokaal maatwerk en vertrouwen. De wet biedt de basis voor onze omgevingsvisie, die de komende jaren wordt gevolgd door omgevingsprogramma's en een omgevingsplan. Daarnaast vormt de wet het kader voor de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Door een goede belangenafweging beogen we de kwaliteit in onze leefomgeving te verbeteren. Gelijktijdig met de Omgevingswet is de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen in werking getreden. Het doel van deze wet is de bouwkwaliteit te verbeteren en de positie van de opdrachtgever ten opzichte van de aannemer te versterken. Ons uitgangspunt is dat wij een veilige en leefbare gemeente zijn waar inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen. De aanpak van ondermijnende criminaliteit en high impact crimes zoals woninginbraken staat hoog op de agenda. Een effectieve aanpak van onder andere huiselijk geweld, of personen met verward gedrag is alleen mogelijk door goede samenwerking binnen en buiten het gemeentehuis.

KADERSTELLING:

- [Communicatievisie 2018](#)
- [P10](#)
- [Regiodeals](#)
- [Plan van aanpak ondermijning 2023-2026](#)
- [VTH-beleid Hof van Twente 2024](#)
- [Welstandsnota 2012](#)
- [Algemene plaatselijke verordening Hof van Twente 2024](#)
- [Richtlijn Bouw- en Sloopveiligheid](#)
- [Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026](#)

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerpen	Resultaten 2024
<i>1.1 Bestuurlijke samenwerking</i>	<p>1.1.1 Europese samenwerking</p> <p>Als lid van de VNG-commissie “Europa & Internationaal” was burgemeester Nauta de afgelopen jaren lid van het Comité van de Regio’s (CvdR) in Brussel, de spreekbuis voor de gemeenten en provincies binnen de Europese Unie, en de commissie natuurlijke hulpbronnen (NAT), waarin onderwerpen worden besproken die te maken hebben met plattelandsontwikkeling.</p> <p>De burgemeester was eveneens plaatsvervangend lid van de Rural Pact Coordination Group. Deze groep komt voort uit het Rural Pact, zijnde een belangenorganisatie die een raamwerk biedt voor samenwerking tussen overheden, het maatschappelijk middenveld, het bedrijfsleven, de academische wereld en burgers, op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau. Een belangrijke taak van deze groep is om de Europese Commissie van voorstellen te voorzien met betrekking tot het landelijk gebied. De P10-gemeenten zijn aangesloten bij het Rural Pact.</p> <p>Met de vaststelling van een landbouwnotitie door het Comité voor de Regio’s beëindigt burgemeester Nauta deze rollen in Brussel. In 2025 worden deze overdragen aan een collega-P10 bestuurder, wethouder van Berkelland.</p>

	<p>1.1.2 P10</p> <p>Sinds 2022 is Ellen Nauta voorzitter van het landelijke netwerk P10. Vanaf dat moment is Hof van Twente gastorganisatie voor dit netwerk. De (momenteel 32) P10-gemeenten kenmerken zich door een grote grondoppervlakte, veel kernen en het ontbreken van een dragende kern. Deze gemeenten hebben vaak dezelfde maatschappelijke opgaven om te zorgen dat de leefbaarheid en vitaliteit op peil blijven. Door samen te werken is het delen van kennis gemakkelijker en hebben de gemeenten massa die nodig is om hun gezamenlijke belangen te behartigen (lobby).</p> <p>Voor wat betreft de P10 zal de komende periode in het teken staan van lobby richting het nieuwe kabinet en de Kamer op de speerpunten die zijn vastgesteld in onze jaarplannen en blijven we investeren in kennisvergaring en kennisoverdracht binnen ons netwerk.</p> <p>Daarnaast geldt voor 2025 als speerpunt voor Hof van Twente de concretisering van de gastheerrol voor P10 met als doel de professionalisering van het P10 netwerk. Het aantal leden is de laatste jaren uitgegroeid naar 32 leden. Van een klein netwerk naar een groot en robuust netwerk, dat steeds meer gezien wordt in bestuurlijk en politiek Den Haag. Hierbij kan gedacht worden aan advisering over en borging van archivering van bestuursstukken, P10 adviezen enz, de faciliterende ondersteuning vanuit onder meer financiën en inkoop. Met daarbij de invalshoek dat we t.z.t. het gastheerschap weer doorgeven aan een andere P10-gemeente.</p>
<p><i>1.2 Ontwikkeling Organisatie</i></p>	<p>Het is van belang om te blijven ontwikkelen en blijven investeren (BOBI) in de interne organisatie; onze medewerkers. De raad stelde daarom bij de programmabegroting van 2022 een bestemmingsreserve vast voor organisatieontwikkeling van 1,3 miljoen euro. Dat was noodzakelijk omdat onze dienstverlening beïnvloed wordt door diverse ontwikkelingen in de samenleving (digitalisering, klimaat, bestaansrecht en wonen), maar ook door de toenemende taken van de gemeente. De bestemmingsreserve is eind 2024 uitgeput. De</p>

	voortdurende instroom, doorstroom en uitstroom van personeel (krappe arbeidsmarkt) vraagt een vervolg inzet op dakpansgewijze vervanging en opleiding. Daarnaast is het voor het vasthouden van medewerkers noodzakelijk om te blijven investeren in hun ontwikkeling. Hoe de personele stroom zich gaat ontwikkelen is voor de aankomende jaren nog niet goed aan te geven. De keuzes van de raad voor de programmabegroting 2026 zijn hierop van invloed. Zodra deze is vastgesteld kan een plan worden gemaakt hoe we willen omgaan met de gevolgen voor de instroom, doorstroom en uitstroom van personeel. Vooruitlopend hierop is het noodzakelijk om in 2025 vast over een budget te beschikken.
1.3 HR-21	HR21 is het gemeentelijk functiebeschrijvings- en waarderingssysteem waarin alle functies van medewerkers zijn opgenomen. De beschrijving van functies en indeling in de HR-21 systematiek dienen periodiek geactualiseerd te worden op basis van ontwikkelingen.
1.4 <i>Omgevingswet</i>	De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Na een lange periode van voorbereidingen zijn de nieuwe werkprocessen ingevoerd. De Omgevingswet blijft de komende jaren nog wijzigen. Wij blijven dit ook in 2025 monitoren om een goede dienstverlening te waarborgen.
1.5 <i>Openbare Orde en Veiligheid</i>	1.3.1 Openbare Orde en Veiligheid In 2024 is op enkele onderdelen een actualisatie zoals ten aanzien van de Algemene plaatselijke verordening en het Damocles-beleid doorgevoerd. In 2025 wordt verder gewerkt aan beleid t.a.v. terrassen, uitstallingen en reclame. Ook in 2025 intensiveren wij de toepassing van de wet BIBOB in het kader van de aanpak van ondermijning. Dit jaar zal ook een actualisering van het Bibob beleid plaatsvinden. In 2024 zijn wij gestart met het project vitale vakantieparken. Dit zal ook in 2025 vervolg krijgen.

Wij zien op diverse vlakken in toenemende mate vormen van polarisatie in de samenleving. Zoals de acceptatie van asielzoekers of met betrekking tot de klimaat discussie/stikstof. Wij zullen hiervoor in 2025 extra aandacht hebben en ook regionaal afstemmen. Ook in 2025 willen wij met maatschappelijke organisaties afspraken maken ter voorkoming van polarisatie en hoe daar samen tegen op te treden. Verder willen wij in 2025 conform de eerder vastgestelde visie het keurmerk veilig buitengebied verder ontwikkelen.

1.3.2 Uitvoering programma veiligheid

Ons uitgangspunt is dat Hof van Twente een veilige en leefbare gemeente is waar inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen. De aanpak van ondermijnende criminaliteit en high impact crimes zoals cybercriminaliteit en woninginbraken staan hoog op de agenda. Een effectieve aanpak van onder andere huiselijk geweld, kindermishandeling, jeugdoverlast, personen met verward gedrag en de aanpak van zorgfraude is alleen mogelijk door goede samenwerking binnen en buiten het gemeentehuis.

In 2025 willen wij verder invulling geven aan de speerpunten zoals verwoord in het integraal veiligheidsbeleid 2023-2026. Dat betekent het verder optimaliseren van de bestrijding van diverse vormen van overlast, in nauwe samenspraak met het sociale domein alsmede de aanpak van ondermijning in onder meer horeca, vastgoed en recreatieparken.

Onze aanpak is zowel gebiedsgericht (bijvoorbeeld buitengebied, bedrijventerreinen en de woonomgeving) als persoonsgericht (aanpak verwarde personen, veelplegers, jeugd). Hierdoor garanderen we een eerlijk speelveld voor ondernemers en voorkomen we uitbuiting of misbruik van kwetsbare personen door criminelen. Zowel binnen onze organisatie als ook in de samenwerking met externe partners voorkomen wij dat wij transacties (bijvoorbeeld subsidies of vergunningen) doen met criminelen. Wij proberen ieder signaal van ondermijning op te pakken.

<p>1.3.3 Uitvoering programma toezicht en handhaving</p> <p>In 2025 ligt de focus op de verdere implementatie van de uitbreiding capaciteit Boa's en de daarbij behorende doorontwikkeling van deze functie. Bij de concrete uitvoering zal prioriteit worden toegekend aan de kleine ergernissen zoals deze naar voren zijn gekomen uit de meting van het veiligheidsgevoel onder de inwoners van Hof van Twente. Daarnaast wordt prioriteit gegeven aan ons jaarlijkse uitvoeringsprogramma en focussen wij ons op de bestrijding van overlast in en door de horeca.</p>
<p>1.3.4 Bouw</p> <p>Naar verwachting zullen de inkomsten aan bouwleges over 2025 weer stijgen richting het niveau van voor de invoering van de Omgevingswet. Op dit moment kunnen wij nog niet inschatten of door de invoering van de Omgevingswet de opbrengsten structureel zullen dalen. Landelijk verwacht men wel een daling van de bouwleges. Dit komt onder andere door het overdragen van een aantal werkzaamheden van de gemeente naar de particuliere markt. Daarnaast heeft de gemeente extra taken gekregen (meldingen en toezicht) waarvoor geen leges geheven mogen worden.</p>
<p>1.3.5 Toezicht</p> <p>Vanaf 1 januari 2024 vindt door de invoering van de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), het toezicht tijdens de bouw van eenvoudige bouwwerken vindt primair plaats door de markt via zogenaamde kwaliteitsborgers. Welke effecten dat heeft op de gemeentelijke rol en betrokkenheid vraagt goede monitoring. Tot op heden zijn in 2024 nog geen Wkb-meldingen ontvangen. Wij verwachten deze meldingen in 2025 wel te ontvangen.</p>

1.3.6 Omgevingsdiensten

Vanuit het Rijk heeft in 2024 afhechting van het landelijk interbestuurlijk programma dat ziet op de versterking van de VTH-taken plaatsgevonden. Vervolgens zal hier in 2025 verder gevolg aan worden gegeven. Dit heeft met name betrekking op het takenpakket en de organisatie van (het aantal) Omgevingsdiensten waarbij voldoen aan het criterium van robuustheid van belang is (versterking VTH-stelsel).

Reguliere taken	
Onderwerpen	Toelichting reguliere taken
<i>IBT</i>	De Provincie Overijssel houdt interbestuurlijk toezicht (hierna: IBT) op de volgende zes domeinen bij gemeenten: Financiën, WRO (Wet ruimtelijke ordening), Erfgoed, Informatie-en archiefbeheer, Huisvesting statushouders & Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). Het IBT-beeld wordt jaarlijks inzichtelijk gemaakt aan de hand van een “stoplichtmodel”. Het IBT-totaalbeeld voor Hof van Twente kleurde dit jaar groen. Het domein informatie- en archiefbeheer staat op oranje. Zie paragraaf 1, 5 en 8 voor Verbetervoorstellen om tot een groene beoordeling te komen staan verwoord in paragraaf 1 en in combinatie met paragraaf 5 Bedrijfsvoering (onderdeel Informatiehuishouding) en paragraaf 8 de Wet Open Overheid .
<i>Bedrijfsvoering</i>	Het cluster burgerzaken verzorgt diverse diensten aan inwoners. Cluster Serviceteam staat inwoners te woord die contact met ons opnemen. Verder verzorgt het team de offline en online communicatie voor onze inwoners over alle gemeentelijke onderwerpen die onze inwoners aangaan. Raad, college en teams worden op het gebied van communicatie, financiën, inkoop, gebouwen, juridische zaken en informatiebeheer geadviseerd. Ontwikkelingen die te maken hebben met deze faciliterende/adviserende rol lichten wij toe in paragraaf 5 Bedrijfsvoering .

<i>Vergunningverlening</i>	De gemeente verleent omgevingsgunningen voor verschillende activiteiten zoals bouw, sloop, kap, aanleg van een inrit of verbouwen van een monument. Bij meervoudige aanvragen met een milieucolomponent vragen wij advies van de Omgevingsdienst Twente. De effecten en ontwikkelingen van de invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen en de daarmee samenhangende jurisprudentie worden nauwlettend gevolgd.
<i>Toezicht</i>	Wij houden toezicht op de uitvoering van verleende vergunningen en rechtstreeks geldende regels. Hierbij is leidend het vastgestelde VTH-beleid en de prioriteiten die in het jaarlijks VTH-taken uitvoeringsprogramma zijn vastgesteld.
<i>Omgevingsdienst Twente</i>	De ODT voert de milieutaken uit voor de Twentse gemeenten. De OD Twente wordt geconfronteerd met een aanhoudend hoge toestroom van aanvragen voor vergunning- en adviesproducten vanuit Hof van Twente. In 2025 blijven wij de kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers monitoren en daar waar dat kan te verbeteren, hierbij gelet op de Omgevingswet. We zullen de processen zorgvuldig monitoren en bijstellen waar nodig, op basis van de geldende dienstverleningsovereenkomst.

<i>VTH-beleid</i>	Ons VTH-beleid is in 2023 geactualiseerd en aangepast aan het stelsel van de Omgevingswet. Door de regionale afstemming van het beleid voeren wij de VTH-taken steeds meer op een gelijke wijze uit als de andere Twentse gemeenten. Dit vergt een goede monitoring en afstemming met de samenwerkende partners, waaronder de Twentse gemeenten, waterschappen, provincie en OD Twente.
<i>Regionale en lokale VTH-takenuitvoeringsprogramma</i>	Jaarlijks wordt het VTH-Takenuitvoeringsprogramma opgesteld. Het regionale uitvoeringsprogramma wordt in overleg met de ODT samengesteld. De naleving en uitvoering van beide programma's wordt gemonitord en bijgesteld waar nodig. Interbestuurlijk toezicht van de provincie Overijssel ziet hierop toe.
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	We verlenen vergunningen op basis van de Algemene Plaatselijke Verordening, de Alcoholwet en bijzondere wetten. We vertalen landelijke wetgeving en ontwikkelingen in lokale (beleids)regels en voeren bezwaar- en beroepsprocedures. In regioverband werken we samen in het voorkomen en bestrijden van rampen/calamiteiten. Daarnaast werken we continu aan de doelstellingen zoals opgenomen in ons Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 en het lokale plan van aanpak ondermijning.

Wat gaat dit kosten?

Bedragen x € 1.000

1 Bestuur en veiligheid		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
01001	Bestuur	2.632	2.778	2.916	2.839	2.828	2.828
01002	Burgerzaken	1.038	1.113	1.152	1.278	1.280	1.248
01101	Crisisbeheersing en brandweer	2.769	3.024	3.194	3.194	3.194	3.194
01102	Openbare orde en veiligheid	746	1.128	1.138	1.145	1.151	1.109
01704	Milieubeheer	1.329	1.956	2.055	2.050	2.045	2.045
Totaal lasten		8.515	10.000	10.455	10.506	10.498	10.424
01001	Bestuur	617	655	647	645	645	645
01002	Burgerzaken	409	695	706	706	706	611
01101	Crisisbeheersing en brandweer	4		0	0	0	0
01102	Openbare orde en veiligheid	44	54	57	57	57	57
01704	Milieubeheer						
Totaal baten		1.074	1.404	1.409	1.407	1.407	1.312
Saldo van baten en lasten		-7.441	-8.596	-9.045	-9.098	-9.090	-9.111
01010	Mutaties reserves (stortingen)						
01010	Mutaties reserves (onttrekkingen)	119	63	50	50	50	
Saldo mutaties reserves		119	63	50	50	50	
Resultaat na bestemming		-7.322	-8.533	-8.995	-9.048	-9.040	-9.111

Toelichting (grootste) mutaties programma 1 per taakveld

Algemeen	Op basis van de uitgangspunten voor de loon- en prijsontwikkeling 2025 een verhoging van de budgetten met gemiddeld 4%.
01001 Bestuur	Jaarlijkse herberekening van de pensioenvoorziening voor wethouders leidt tot afwijkingen bij de jaarrekening. In 2023 tot en met 2025 is extra budget voor ondersteuning samenwerkingsverbanden Europa/P10 in begroting opgenomen, deze vervalt weer in 2026. In 2023 en 2024 zijn de lasten lager dan begroot wat heeft geleid tot bijstelling van het budget in 2024.
01002 Burgerzaken	Kosten verkiezingen kunnen jaarlijks wijzigen als gevolg van aantal verkiezingen. Daarnaast schommeling en stijging van de uitgifte van de aantallen reisdocumenten.
01101 Crisisbeheersing en brandweer	Verhoging van de bijdrage aan de Veiligheidsregio vanaf 2024.
01102 Openbare orde en veiligheid	Uitbreiding capaciteit BOA's vanaf 2024 leidt tot hogere lasten.
01704 Milieubeheer	Verhogingen van de bijdrage aan de omgevingsdienst Twente.
01010 Mutaties reserves	Mutaties in de reserves hangen samen met de uitgaven op de andere taakvelden. Een specificatie van de mutaties per programma is opgenomen in de financiële bijlagen (specificaties incidentele baten/lasten en structurele resultaatbestemming).

Programma 2: Wonen en werken

Hof van Twente is een veelzijdige plattelandsgemeente met veel aandacht voor de omgeving waarin ruimte is voor de inwoners om te wonen, werken en ontspannen. Ontwikkelingen zijn mogelijk en samen kijken we wat passend is bij de identiteit.

Er is veel vraag naar woningen en we zoeken ruimte om woningen toe te voegen. Dit kan zijn in gebieden die een functie verloren hebben of op gebieden aansluitend aan de kernen. Ook in buurtschappen is wonen belangrijk als één van de dragers voor de leefbaarheid voor de toekomst. We overleggen met onze inwoners hoe we de individuele woningbouwlocaties goed kunnen inrichten en we stimuleren de realisatie van projecten om de druk op de woningmarkt te verlichten.

Aantrekkelijke centra zijn belangrijk en we zoeken samen met de ondernemers naar kansen. Op bedrijventerreinen streven we naar een passende balans tussen vraag en aanbod van de beschikbare ruimte.

We zetten ons in om onze gemeente groen te maken en te houden door de uitvoering van projecten op het gebied van biodiversiteit en klimaat. Daarnaast zetten wij ons in voor energieopwekking en -besparing. Samen kunnen we het verschil maken en samen maken wij onze toekomst.

KADERSTELLING:

- Woonvisie gemeente Hof van Twente 20215-2025
- Woningbouwprogramma 2024
- Regionale Woonagenda Twente
- Woondeal Twente
- Regionale Woonzorgvisie
- Afsprakenkader ouderenhuisvesting
- Woon, Zorg en Welzijnsvisie Hof van Twente
- Woonwag en standplaatsenbeleid 2023
- Beleidsregels toewijzing woonwag en standplaatsen en woonwag en
- Beleidsregel inschrijvingscriteria kavels
- Grond voor gebruik
- Structuurvisie landelijk gebied
- Sociale Economische Visie
- Bestemmingsplannen

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerpen	Resultaten 2025
2.1 <i>Plattelandsontwikkeling</i>	<p>Al jarenlang voeren we in de Hof van Twente een actief beleid gericht op Plattelandsontwikkeling. Ons doel daarbij is om de kwaliteit van het buitengebied te behouden en te versterken, waarbij we zorgdragen voor gezonde natuur, schoon water en schone lucht en er volop ruimte is voor ondernemen.</p> <p>De samenwerking met en betrokkenheid van ondernemers en inwoners is de belangrijkste sleutel om tot een succesvol plattelandsbeleid te komen. Hiermee hebben we in de gemeente een voorsprong en goede uitgangspositie voor de toekomst. De uitdagingen op het platteland voor de komende jaren zijn namelijk groot. Thema's als energie, wonen, zorg en klimaat vragen om een integrale aanpak en vooral ook ruimte. Het platteland heeft die ruimte en daarnaast ook de kracht om gezamenlijk de schouders er onder te zetten. De agrarische sector speelt daarbij een belangrijke rol. Een geringe marge en daartegenover de uitdagingen rondom bijvoorbeeld stikstof en water maakt het voor veel agrarische ondernemers lastig om de koers voor de komende jaren te bepalen.</p> <p>Als gemeente hebben we als onderdeel van de thema notities via het thema Plattelandsontwikkeling en Agrarische Sector ruimte vrijgemaakt om met name voor de agrarische sector aan de hand van projecten en pilots kennis en ervaring op te doen gericht op een toekomstbestendige landbouw met veel aandacht voor een gezonde bodem en vernieuwende verdienmodellen. De ruimte vanuit de thema notities is voor de korte termijn een belangrijke aanvulling op onze reguliere inzet. Belangrijk onderdeel van onze reguliere inzet is en blijft het contact met inwoners en</p>

ondernemers, waarbij we meedenken over plannen en de beleidsruimte bespreken. Echter de toenemende diversiteit van de bedrijven en steeds snellere veranderingen in de markt en de behoeften vraagt heel vaak maatwerkoplossingen. Oplossingen waarbij we integrale afwegingen moeten maken op de effecten voor de ruimtelijke kwaliteit, uitdagingen op het gebied van natuur, water en lucht, de economische bijdrage en de uiteindelijke meerwaarde voor de omgeving. Een belangrijke ontwikkeling daarbij is dat de afwegingen ook meer en meer gebied specifiek zijn geworden met als gevolg dat we ook na moeten gaan in hoeverre we beleid en kaders meer gebied specifiek moeten uitwerken. Vanuit Plattelandsontwikkeling vullen we inmiddels naast accountmanagement landbouw ook de rol als aanspreekpunt en contactfunctionaris voor buurtschappen in. Hierdoor kunnen we ook de buurtschappen betrekken bij gebied specifieke ontwikkelingen en de gevolgen voor de leefbaarheid breder wegen.

Door veel in gesprek te zijn en te blijven met onze agrariërs zien we ook de problemen die er zijn en ontstaan rondom generieke landelijke en Europese regelgeving. Vanuit plattelandsontwikkeling zetten wij ons dan ook stevig in om via de P10, VNG, provincie of rechtstreeks richting het Rijk knelpunten en ideeën in te brengen. Belangrijke voorbeelden daarbij zijn; vitale buurtschappen, belonen ecosysteemdiensten, ruimte voor multifunctionele landbouw, mogelijk maken om de eigen dierlijke mest in te zetten als organische kunstmest en verdienmodellen mono-mestvergisting. Ook zetten we ons in om meer regionaal samen te werken, waardoor onze krachten kunnen bundelen.

<p><i>2.2 Economische ontwikkeling</i></p>	<p>De werkgelegenheid in Hof van Twente moet ook in de toekomst op peil blijven, zowel kwantitatief als kwalitatief. Binnen onze gemeente zijn aantrekkelijke centra belangrijk. We willen samen met ondernemers de uitstraling verder verbeteren zodat de aantrekkingskracht op bezoekers nog groter wordt. Ook besteden we de komende periode aandacht aan het ontwikkelen en inrichten van nieuwe bedrijventerreinen. Daarnaast zetten wij ons in voor energieopwekking en energiebesparing.</p> <p>Samen met o.a. ondernemersverenigingen worden projecten geïnitieerd en uitgevoerd om het ondernemersklimaat te verbeteren. Voor de komende jaren willen we uitvoering geven aan de doelstellingen vanuit de themanotitie Ondernemen: Ruimte geven voor bedrijven en ondernemers om zich te vestigen en uit te breiden. Ook willen we investeren in nieuwe initiatieven en vooruitstrevende ideeën op het gebied van ondernemen, werkgelegenheid, centrumgebieden en vrijetijdseconomie. In de centrumgebieden willen we, samen met ondernemers, werken aan kwaliteitsverbetering om te komen tot aantrekkelijke stads- en dorpscentra. Voor het centrum van Goor willen we verdere stappen zetten om uitvoering te geven aan het actieplan. Voor de bedrijventerreinen ronden we de behoefteanalyse af en gaan we verder met het opzetten van de nieuwe bedrijventerreinenvisie.</p>
<p><i>2.3 Vrijetijdseconomie</i></p>	<p>Voor de Vrijetijdseconomie willen we aan de hand van het in 2023 vastgestelde beleid sturen op nieuwe ontwikkelingen op de juiste plek en uitvoering geven aan het actieplan "Beleef Hoffelijkheid 2.0. Dit doen we samen met collega's van plattelandsontwikkeling en ruimtelijke ontwikkeling en externe partners waaronder HofMarketing, Ondernemersplatform Hof van Twente, VTE-projectgroep, Twentemarketing en het Recreatieschap Twente.</p>

<p><i>2.4 Uitvoering Routekaart Energienutraal / Transitievisie Warmte</i></p>	<p>Om Hof van Twente in de toekomst leefbaar te houden is het belangrijk om stappen te blijven zetten in het verduurzamen van de gemeente. Het komende jaar zal vooral in het teken staan van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De ontwikkelingen rondom windenergie. De provincie heeft het project Wind voor Buren in behandeling genomen en zal de volgende stappen in het besluitproces doorlopen. Daarnaast zullen de zoekgebieden voor windenergie in Hengelo en Borne worden opengesteld. • De actualisatie van de Energiestrategie Twente 2.0 wordt naar verwachting in 2025 vastgesteld. Na de vaststelling wordt er gewerkt aan het vormgeven van een nieuwe regionale werkstructuur. • Uitvoering geven aan het Nationaal Isolatieprogramma en Programma Energiearmoede. Het rijk stelt naar verwachting aanvullend budget beschikbaar. • Netcongestie is ook in onze gemeente een groot obstakel. De komende periode wordt, in samenwerking met inwoners, ondernemers en netbeheerders gewerkt aan het verlichten van deze problematiek. • Er wordt volop ingezet op uitvoering van de Themanotitie en de actualisatie van bestaande beleidstukken. Grotere projecten als Buurtenergie en wijkaanpakken zijn instrumenten om onze ambities en taakstelling vorm te geven.
--	---

<i>2.5 Wonen</i>	<p>Het rijksbeleid en bestuurlijke afspraken, waarmee het rijk meer regie wil pakken op de volkshuisvesting zijn nog niet in een wet vastgelegd. Het wetsvoorstel Wet Versterking Regie Volkshuisvesting (WVRV) ligt sinds 7 maart 2024 bij de Tweede Kamer. De verwachting is dat de wet begin/medio 2025 wordt vastgesteld.</p> <p>De wet richt zich op drie doelen: (1) regie op aantallen woningen en locaties; (2) regie op voldoende betaalbare woningen en de toewijzing aan urgenten; en (3) verstevigen en afdwingbaar maken van lokale prestatieafspraken.</p> <p>In 2025 bereiden we ons voor op de wettelijke taken die in de het wetsvoorstel/ vastgestelde wet staan.</p>
------------------	---

Reguliere taken	
Onderwerpen	Toelichting reguliere taken
<i>Kavelverkoop</i>	Bij nieuwbouwprojecten worden de kavels op basis van de kavelinschrijflist toegekend.
<i>Verkoop restgrond</i>	Gemeentelijke gronden die vallen onder de criteria van restgronden kunnen worden verkocht.
<i>Omgevingsplan</i>	Op verzoek van een initiatiefnemer kan een ruimtelijke procedure gestart worden doorlopen worden om een plan mogelijk te maken.
<i>Begeleiding ondernemers</i>	Middels bedrijfscontactfunctionaris, ondernemersfonds en economische werkgroep.
<i>Landelijk en regionale afstemming met Bzk, Provincie, gemeenten, corporaties en andere stakeholders over volkshuisvestelijke opgaven en ontwikkelingen.</i>	Deelname aan reguliere en thematische ambtelijke overleggen. Actieve deelname aan werkgroepen dit strategisch van belang zijn voor Hof van Twente.
<i>Monitoring planvoorraad</i>	Het monitoren van de planvoorraad. Het doorgeven van planvoorraad, woningbouwproductie en onttrekking aan de Provincie.
<i>Woningbouwplannen</i>	Het beoordelen en adviseren over woningbouwplannen op basis van de Woonvisie, beleid, woningbouwkader en planvoorraad en het maken van volkshuisvestelijke afspraken met initiatiefnemers.

<i>Prestatieafspraken woningbouwcorporaties</i>	Het maken, uitvoeren en evalueren van prestatieafspraken met woningbouwcorporaties en huurdersorganisatie om samen belangrijke volkshuisvestelijke doelen te behalen.
<i>Starterslening</i>	Het uitvoeren van de verordening Starterslening.
<i>Bijhouden van de lijst geregistreeerde standplaatszoekenden woonwagenlocaties.</i>	Bijhouden van de lijst geregistreeerde standplaatszoekenden. Verlenging en inschrijving.
<i>Vrijtijdseconomie</i>	Voornameijk: 1. Advies bij recreatieve plannen/vraagstukken via RO of VTH 2. Eerste aanspreekpunt en begeleiding VTE-ondernemers 3. Verbindende factor tussen VTE-ondernemers, gemeente en aanverwante organisaties
<i>Duurzaamheid</i>	Uitvoering geven aan de Routekaart energieneutraal 2035 door middel van uitvoering van Rijksbeleid, regionale samenwerking en gemeentelijk beleid.

Wat gaat dit kosten?

Bedragen x € 1.000

2 Wonen en werken		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
02003	Beheer overige gebouwen en gronden	967	2.031	1.895	1.895	1.895	1.888
02204	Economische havens en waterwegen	264	278	301	301	300	299
02301	Economische ontwikkeling	1.154	1.769	828	810	814	461
02302	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	100	2.017	36	36	36	36
02303	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89	327	92	92	92	92
02304	Economische promotie	419	700	662	575	576	521
02505	Cultureel erfgoed	190	230	203	195	196	196
02801	Ruimtelijke ordening	687	1.654	811	818	825	720
02802	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	628	2.653	170	172	175	178
02803	Wonen en bouwen	2.223	3.835	2.689	2.692	2.683	2.496
	Totaal lasten	6.720	15.494	7.688	7.587	7.592	6.888
02003	Beheer overige gebouwen en gronden	1.059	2.048	1.734	1.734	1.734	1.734
02204	Economische havens en waterwegen	59	96	100	100	100	100
02301	Economische ontwikkeling	260					
02302	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	103	2.011	31	31	31	31
02303	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	68	78	79	79	79	79
02304	Economische promotie	6	5	5	5	5	5
02505	Cultureel erfgoed	4	267	6	6	6	6
02801	Ruimtelijke ordening	159	184	192	192	192	192
02802	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	340	2.481	128	128	131	133
02803	Wonen en bouwen	2.089	1.115	1.844	1.843	1.842	1.841
	Totaal baten	4.146	8.285	4.119	4.119	4.120	4.122
	Saldo van baten en lasten	-2.574	-7.208	-3.569	-3.468	-3.471	-2.766
02010	Mutaties reserves (stortingen)	1.536	9	9	8	7	6
02010	Mutaties reserves (onttrekkingen)	2.609	4.095	887	865	865	144
	Saldo mutaties reserves	1.072	4.086	879	857	858	138
	Resultaat na bestemming	-1.501	-3.123	-2.690	-2.611	-2.614	-2.627

Toelichting (grootste) mutaties programma 2 per taakveld

Algemeen	Op basis van de uitgangspunten voor de loon- en prijsontwikkeling 2025 een verhoging van de budgetten met gemiddeld 4%.
02003 Beheer overige gebouwen en gronden	Het jaarlijkse raamkrediet voor verwerving strategische gronden is in 2023 beperkt aangewend.
02301 Economische ontwikkeling	De plattelandsprojecten worden in werkelijkheid (rekening) verantwoord als lasten en baten, in begroting als saldo op de lasten. De toename in 2023 en 2024 wordt veroorzaakt door diverse budgetoverhevelingen t.l.v. reserves o.a. budgetten plattelandsontwikkeling en biodiversiteit.
02302 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	In 2024 exploitatieopzet plan Zenkeldamshoek.
02303 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Verhoging van de raming in 2024 betreft de budgetoverhevelingen actieplan retail t.l.v. de reserve ESP.
02304 Economische promotie	Verhoging van de raming in 2024 betreft de budgetoverhevelingen actieplan vrijetijdseconomie en hofmarketing t.l.v. reserves. Tevens vanaf 2024 bijstelling van de bijdrage recreatieschap Twente door herziening financieringssystematiek en een eenmalige bijdrage in 2025 voor beschoeiing Rutbeek en Hulsbeek.
02801 Ruimtelijke ordening	Verhoging raming in 2024 betreft extra kosten omgevingswet (budgetoverheveling en meicirculaire 2024) en budgetoverheveling budgetten themanotities: wonen en planonderzoek tlv reserve noaberfonds.

02802	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Betreft mutaties (winst- en verliesnemingen) diverse grondexploitaties in 2023 en herzieningen grondexploitaties.
02803	Wonen en bouwen	De toename in 2024 wordt veroorzaakt door diverse budgetoverhevelingen t.l.v. reserves o.a. buurtenergie, energietransitie en duurzaamheidsbeleid. Van 2023 t/m 2027 verhoging van budgetten themanotities: duurzaamheid. In 2023 hogere leges bouwvergunning door invoering nieuwe omgevingswet. De raming voor 2024 is hierdoor naar beneden bijgesteld.
02010	Mutaties reserves	Mutaties in de reserves hangen samen met de uitgaven op de andere taakvelden. Een specificatie van de mutaties per programma is opgenomen in de financiële bijlagen (specificaties incidentele baten/lasten en structurele resultaatbestemming).

Programma 3: Leefomgeving

Dit programma omvat het onderhoud van de openbare ruimte voor de onderdelen milieu, bodem en asbest, verkeersveiligheid en duurzame mobiliteit, wegen, bruggen en straatmeubilair, groen en speelplekken, begraafplaatsen, afval, riolering en water en gemeentelijke gebouwen. De belangrijkste taken binnen dit programma zijn het uitvoeren van beheertaken, het dagelijks onderhoud, het groot onderhoud, vervangingen en herinrichtingen in de openbare ruimte. Wij regisseren de uitvoering van deze kerntaken.

De kwaliteit van de openbare ruimte is een samenspel tussen de gemeente en haar inwoners, maar ook tussen inrichting, aanleg, onderhoud en gebruik. De uitgangspunten voor de inzet van middelen zijn 'schoon, heel en veilig'. Inwoners en ondernemers worden betrokken bij veranderingen van hun woon- of werkomgeving. We dagen inwoners uit om zelf mee te doen en geven ruimte aan initiatieven en zelfbeheer.

We willen de leefomgeving duurzaam in stand houden. Daarom koppelen we investeringen integraal aan andere gemeentelijke opgaven zoals asbestsanering, duurzaamheid en klimaatopgave. Het investeringsvermogen loopt terug, zowel bij de gemeente als bij partners. Daarom zijn we aan de slag gegaan met aanpassing van de beeldkwaliteit. Daarnaast is er een visie ontwikkeld op het Integraal Beheer van de Openbare Ruimte, die toekomstgericht en mensgericht is en bijdraagt aan de invloed en het geluk van onze inwoners en ook financieel beheersbaar is

KADERSTELLING:

- Milieubeleidsplan incl visie
- Masterplan Asbest _
- Bodemkwaliteitskaart_
- Gemeentelijk Mobiliteitsplan _
- Beheerplan Wegen _
- Beleidsplan Openbare Verlichting _
- Beleidsnotitie verduurzamen Openbare Verlichting_
- Plan van aanpak Ecologisch beheer bermen en sloten
- Beheren op Beeldkwaliteit_
- Groenbeheerplan _
- Besluiten Algemene begraafplaatsen_
- Gemeentelijk Rioleringsplan _
- Afvalbeleidsplan _
- Integraal Beheerplan Openbare Ruimte
- Integrale laadvisie Hof van Twente
- Gebouwenbeheervisie

Prioriteiten en aandachtspunten

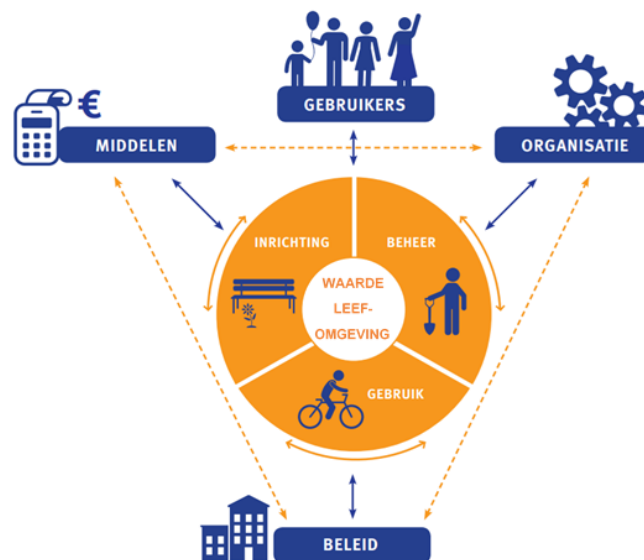
Onderwerpen

Resultaten 2025

3.1 Integraal Beheer Openbare Ruimte

3.1.1 Integraal werken

Integraal (anders) werken richt zich dan met name op de vraag “waarom” we de maatregelen nemen zoals we die nemen en de vraag of andere keuzes een betere (toegevoegde) bijdrage kunnen leveren aan de leefomgeving. Hiermee blijven we zoeken naar efficiency en verbinding met andere thema’s in onze gemeente vóór en met onze inwoners.

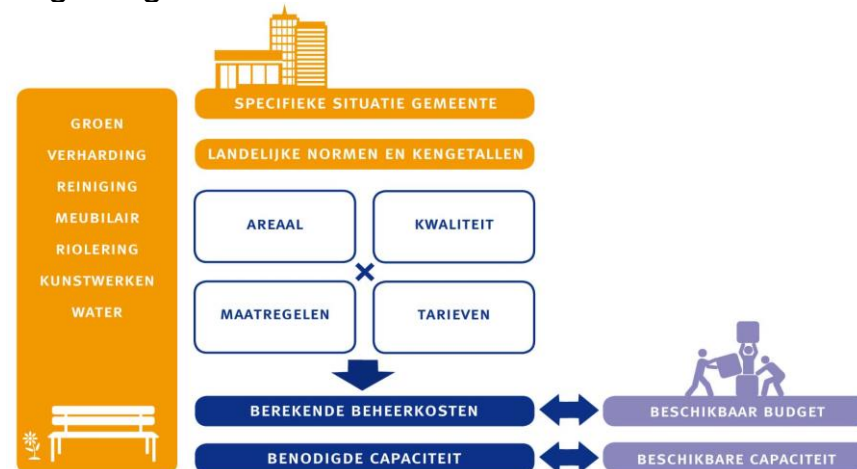

Figuur 1: Het beeld van de leefomgeving

3.1.2 Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

Het beheer en onderhoud in de openbare ruimte wordt uitgevoerd volgens het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) beeldkwaliteit C.

De begroting is volgens landelijke normkostensystematiek doorgerekend en ingericht volgens BBV. Dit betekent een kosten- en maatregelenplan dat inzicht geeft en past bij de arealen, kwaliteitsniveau en normkosten. Dagelijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen zijn duidelijk in de begroting verwerkt.

Figuur 2: Proces doorrekening normkostensystematiek

	<p>3.1.3 Koppeling met beheerplannen</p> <p>Onder het IBOR hangen beheerplannen per discipline waarin voor bijvoorbeeld wegen of groen de vertaling wordt gemaakt vanuit het IBOR naar die discipline. Wat betekenen de afspraken en beheerprincipes voor wegen? Wat gaat de gemeente dan concreet de komende jaren doen? Voor de verschillende disciplines zijn beheerplannen opgesteld (zie paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verder op in deze begroting). Alle beheerplannen zijn op basis van dit IBOR opgesteld dan wel bijgesteld.</p>
<p><i>3.2 Bodem & Asbest</i></p>	<p>3.2.1 Omgevingswet en Bodem</p> <p>Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd. Gemeenten zijn daarmee ook bevoegd gezag geworden voor het onderdeel 'bodem' voor de fysieke leefomgeving.</p> <p>Hierdoor zijn taken en bevoegdheden van provincie Overijssel overgegaan naar de gemeente Hof van Twente (met uitzondering van het deel dat onder overgangsrecht Wbb valt).</p> <p>De gemeente zal vaker bodemonderzoek moeten doen, toetsen of maatregelen nodig zijn en bodemverontreinigingen moeten opruimen. Gemeentelijk of regionaal beleid (zoals de Regionale Nota bodembeheer en Bodemkwaliteitskaart) en nieuwe wetgeving zal in nieuwe instrumenten (zoals bijv. Omgevingsvisie en Omgevingsplan) moeten worden verwerkt en actueel moeten worden gehouden. Gemeenten blijven nauw samenwerken binnen Twente en met de provincie voor bijvoorbeeld de aanpak van nieuwe stoffen (zoals bijv. PFAS) en nieuwe wetgeving.</p>

3.2.2 Asbestarme gemeente – Masterplan asbest

De doelstelling van het Masterplan asbest, om te komen tot een asbestarme gemeente, is onveranderd.

Hof van Twente is actief deelnemer als ambassadeur in landelijke versnellingsaanpak asbestdakensanering. Op verschillende wijze o.a. communicatie op bewustwording en subsidiemogelijkheden wordt de sanering van asbestdaken gestimuleerd. Projectbureau Bodem Asbest Sanering (BAS) voert de asbestbodemsaneringen uit. Volgens de samenwerkingsovereenkomst 'Asbestbodemsaneringsopgave 2023-2030' tussen provincie en 7 deelnemende gemeenten wordt ingezet op programmering onderzoeken en saneren asbestbodemplacaties met gezondheidsrisico's. Hiervoor is door het ministerie I&W 20 mln. euro toegekend voor de 7 deelnemende gemeenten voor de periode 2023-2026. Het Rijk heeft inmiddels aangegeven Bodem Asbest Sanering (BAS) ook voor de periode t/m 2030 financieel te blijven ondersteunen.

De gemeente blijft zich inzetten voor de aanpak van asbestdaken en mogelijk maken van asbestbodemsanering met een integrale aanpak.

<p><i>3.3 Gladheidsbestrijding</i></p>	<p>De gemeente Hof van Twente gaat vanaf het strooiseizoen 2024-2025 over naar preventief (nat) strooien. Hierdoor gaan we vaker strooien maar wel met minder zout per keer. De veiligheid wordt hiermee vergroot.</p>
<p><i>3.4 Spelen en bewegen</i></p>	<p>Speeltoestellen worden in stand gehouden op plekken waar dat echt nodig is. Bij renovatie van speeltuinen of bij het plaatsen van nieuwe speeltoestellen streven wij er naar dat in iedere kern minstens één speeltuin of speelplek geschikt is voor kinderen met een beperking. Spelen ontmoeten voor ouderen en kinderen, bewegen en vergroenen.</p>
<p><i>3.5 Klimaat, riolering en water</i></p>	<p>Het Programma voor klimaat, riolering en water (PKRW), de opvolger van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP), biedt de basis voor het huidige beleid. Hierin geven we invulling aan onze zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. We hebben aandacht voor het veranderende klimaat en we zetten in op klimaatadaptatie (ten aanzien van wateroverlast, verdroging en hittestress). Op basis van het Deltaplan ruimtelijke adaptatie (DPRA) worden maatregelen uitgevoerd om de gemeente klimaatbestendig en water robuust in te richten. Uitvoeringsprojecten in de openbare ruimte worden integraal aangepakt. Klimaatadaptatie wordt standaard in de afwegingen meegenomen. Ingezet wordt op de aanleg van zogenaamde blauwe aders, waarbij het hemelwater separaat wordt ingezameld en afgevoerd naar oppervlaktewater c.q. wordt geïnfiltreerd in de ondergrond en wateropslag(en) onder de grond. Bij planontwikkelingen wordt waterberging aangelegd.</p>

Reguliere taken	
Onderwerpen	Toelichting reguliere taken
<i>Milieu</i>	<p>In 2024 is begonnen met de voorbereiding van de saneringswerkzaamheden wegverkeerslawaaai aan gevels van woningen aan de Markeloseweg, Goorseweg en Deldensestraat in Goor. Dit wordt in 2025-2026 afgerond. Inzet is ook om de sanering van woningen aan de Kerstraat aansluitend te laten plaatsvinden. De woningen hebben een te hoge geluidbelasting door wegverkeer. De sanering betreft het aanbrengen van b.v. dubbel glas en gevelisolatie.</p> <p>Er is aandacht voor de wens van enkele bewoners om sanering van woningen uit oogpunt van geluidhinder te combineren met maatregelen om (extra) energie te besparen. Energiebesparende maatregelen komen in beginsel voor rekening van de bewoners/eigenaren zelf. Het Rijk vergoedt de kosten van sanering van geluidhinder. Door deze aanpak vermindert én de geluidbelasting én wordt warmteverlies beperkt en het wooncomfort verhoogd.</p>
<i>Aanpak asbestbodem</i>	<p>Het projectbureau Bodem Asbestsanering (BAS) gaat verder met de aanpak van de asbestbodemopgaven (onderdeel van Masterplan Asbest). In gemeente Hof van Twente vinden diverse projecten plaats binnen de aanpak van projectbureau BAS. Het projectbureau doet een voorstel voor een programma, begroting en verantwoording via de stuurgroep (provincie en de zeven deelnemende gemeenten).</p>

<p><i>Aanpak asbestdaken</i></p>	<p>Hof van Twente zet zich in voor het landelijke lobbydossier asbest (richting politiek Den Haag). De gemeente neemt op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau deel aan regionale en landelijke overleggen over de asbestdakenproblematiek. We hebben geprobeerd voor elkaar te krijgen dat er een landelijke regeling komt voor de aanpak van asbestdaken en dat er (landelijk) opnieuw budget beschikbaar komt om asbestdaken te verwijderen. De aanpak vanuit rijk en provincie blijft tot nu toe beperkt tot communicatie over en bewustwording van de risico's van een asbest dak richting eigenaren.</p> <p>We hebben nog steeds een subsidieregeling voor verwijdering van asbestdaken, een doe het zelf pakket waarmee mensen onder voorwaarden zelf hun dak mogen verwijderen en we ondersteunen projecten. Ondanks dat er geen wettelijk verbod is afgekondigd, blijft asbest gevaarlijk; de verwerking stopt immers niet. Verwijdering (sanering) van asbest is daarom op enig moment noodzakelijk.</p> <p>In de tweede helft van 2024 vindt een tussenevaluatie van het Masterplan Asbest (bodem en daken) plaats; de financiële aanpassingen en wensen zullen in de 1^e berap van 2025 worden meegenomen. In de tussenevaluatie worden meerdere opties verkend, van uitbreiden van de subsidieregeling, leenmogelijkheden als afbouw van de subsidieregeling.</p> <p>Daarnaast moet de subsidieregeling worden aangepast aan de Omgevingswet en worden verlengd.</p>
--------------------------------------	--

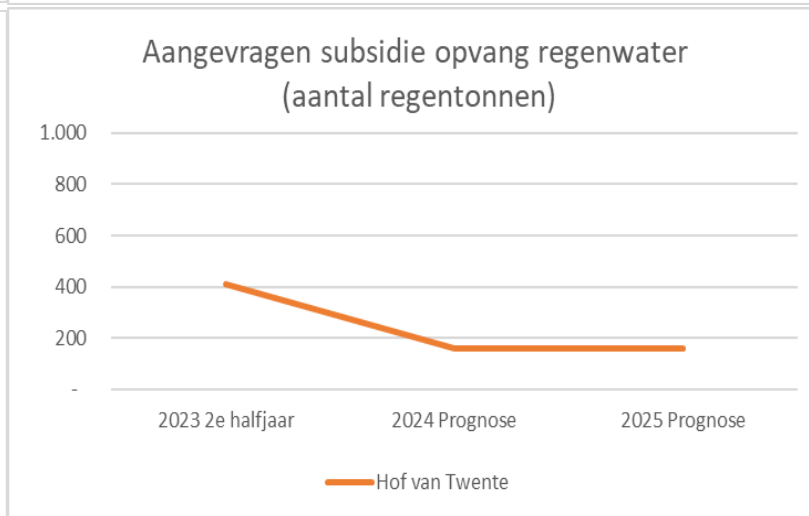
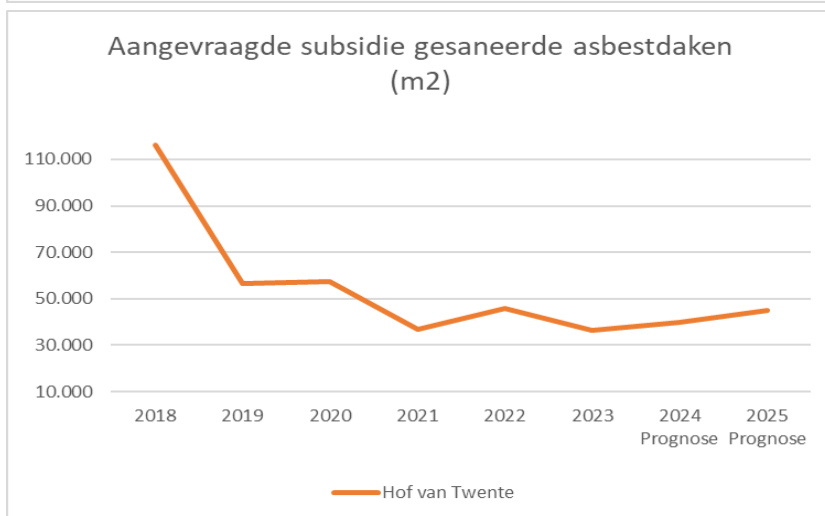
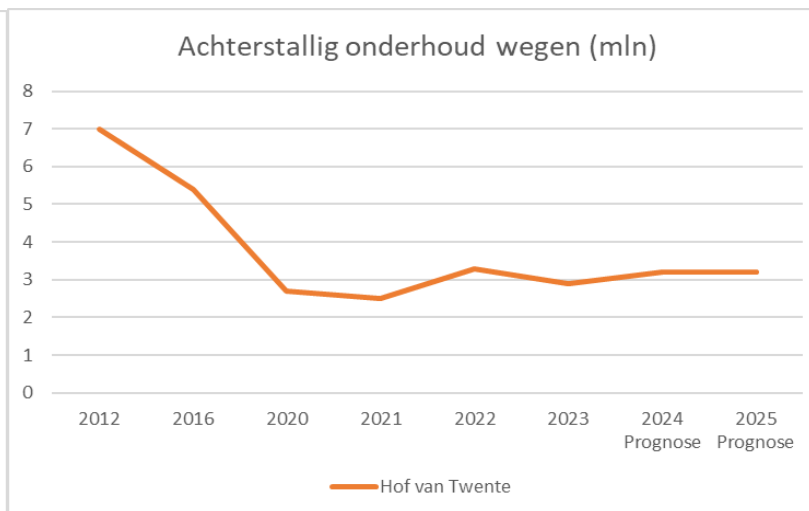
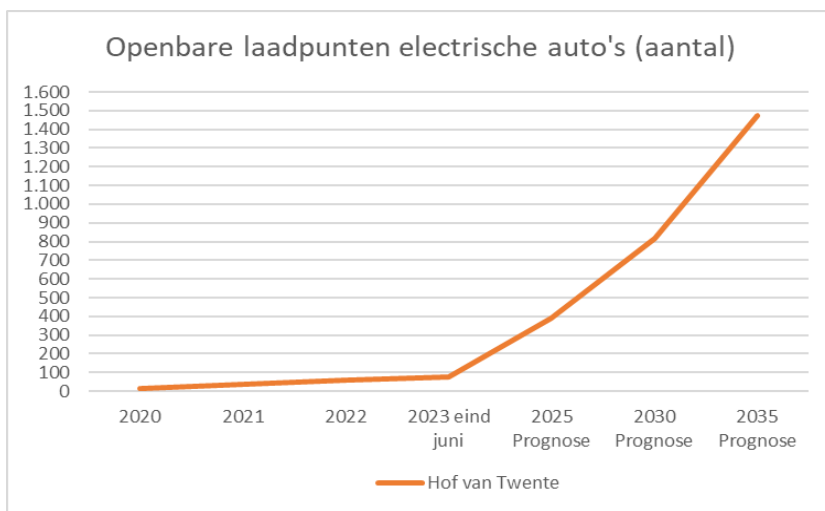
<i>Openbare verlichting</i>	De vervanging van openbare verlichting door led-armaturen wordt voortgezet. Dit project loopt tot en met 2032. Hiermee wordt alle openbare verlichting in onze gemeente duurzaam gemaakt.
<i>Wegen, bermen en sloten en civieltechnische kunstwerken</i>	Dit betreft de uitvoering van het jaarlijkse programma groot onderhoud wegen, herstel elementenverharding en straatvegen. Het maaien van bermen en sloten wordt zodanig uitgevoerd dat de biodiversiteit wordt vergroot. Aan civieltechnische kunstwerken (bruggen) worden inspecties en noodzakelijk onderhoud uitgevoerd.
<i>Verkeersveiligheid en (duurzame) mobiliteit</i>	Dit betreft de uitvoering van het Gemeentelijk Mobiliteitsplan, o.a. door het realiseren van aanvullende snelheid remmende maatregelen op gemeentelijke wegen in 30 en 60 km zones in combinatie met wegonderhoud. We gaan de gedragsbeïnvloedingsmaatregelen voortzetten en maken daarbij onderscheid in voorlichting, educatie, ‘verleiden’ en handhaving. In 2025 gaan we verder met het plaatsen van openbare laadpunten in de kernen van onze gemeente. Volgens de vastgestelde Integrale laadvisie Hof van Twente zetten we in op het tijdig realiseren van een toegankelijke, betaalbare, betrouwbare en veilige laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen. Hiermee willen we inwoners en bedrijven informeren en stimuleren in de transitie naar duurzame mobiliteit.

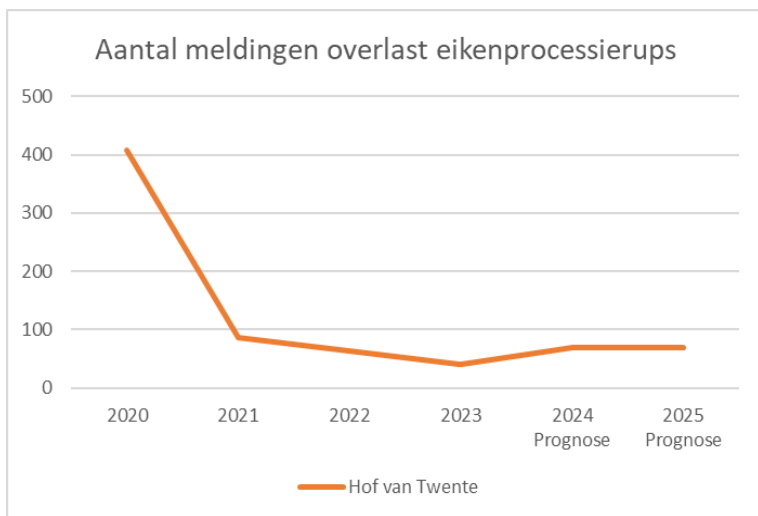
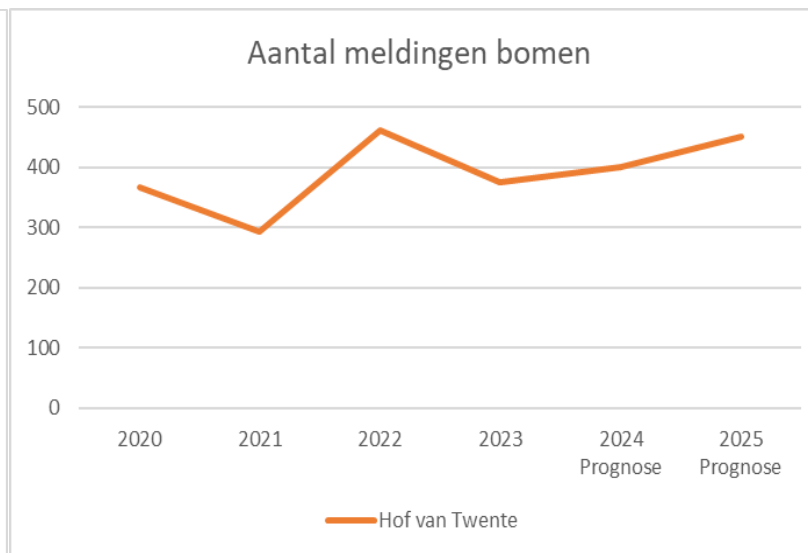
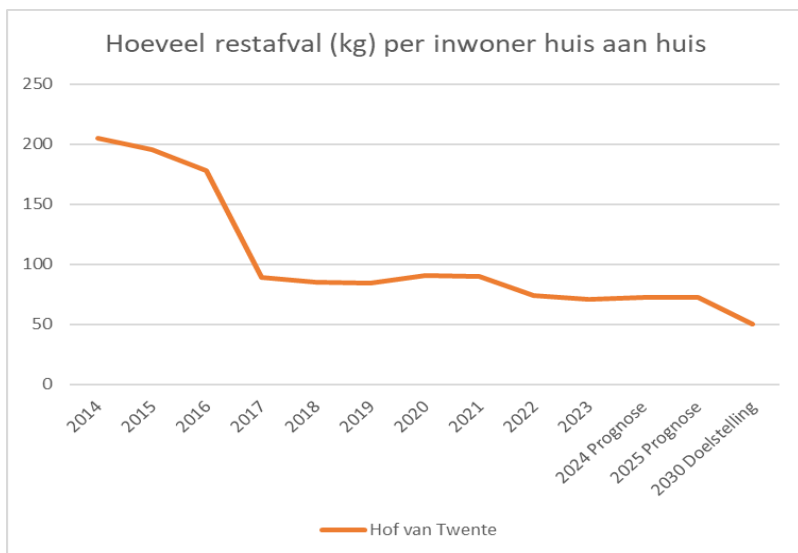
<p><i>Openbaar groenbeheer en bomenbeheer</i></p>	<p>Het groenbeheer in de openbare ruimte en op begraafplaatsen wordt zodanig uitgevoerd dat kansen voor biodiversiteit en klimaatadaptatie zullen toenemen. Bomenonderhoud wordt planmatig uitgevoerd en op basis van meldingen en incidenten. De meldingen incidenten nemen toe door de weersextremen in de seizoenen. Dit brengt veiligheidsrisico's met zich mee en heeft gevolgen voor het beheer en onderhoud (zorgplicht). We blijven monitoren hoe dat effect op het beheer en onderhoud zich verder ontwikkelt. De schade aan het openbaar groen als gevolg van de extreme droogte afgelopen jaren blijft ondanks een nat seizoen zichtbaar, met explosieve groei van onkruid. In combinatie met het lagere onderhoudsniveau is het extra gevoelig voor uitval.</p>
<p><i>Eikenprocessierups en exoten</i></p>	<p>De bestrijding van de eikenprocessierups gebeurt door het besproeien van eiken met aaltjes. Daarnaast vindt in de maanden juni, juli en augustus ook de wegzuigbestrijding plaats. Hiermee wordt maximaal ingezet om de overlast door deze rups voor onze inwoners te beperken.</p> <p>We gaan door met de bestrijding van de Japanse duizendknoop. Door de bestrijding goed op te pakken op gemeentelijke grond hopen we de uitbreiding te kunnen beheersen en inwoners te bewegen om op particuliere grond hetzelfde te doen. Daarmee proberen we de groei van de invasieve soort, die een bedreiging vormt voor de biodiversiteit, een halt toe te roepen.</p>

<i>Wijkbeheer: Jij en wij(k) aan zet</i>	Wij stimuleren bewonersinitiatieven, zodat inwoners zelf de kwaliteit van hun directe woonomgeving kunnen verhogen. Wij faciliteren en stimuleren samen met andere maatschappelijke organisatie ideeën van inwoners waarbij spelen, ontmoeten, vergroenen en verduurzamen centraal staan. Op verzoek van stads- en dorpsraden voeren we wijkschouwen uit.
<i>Afvalinzameling</i>	Onze gemeente is per 1 juli 2022 overgegaan op een ander inzamelschema voor de inzameling van afval (2-, 3- 4 inzamelsysteem). Hiermee gaan we in 2025 door. Dit doen we omdat het afval steeds beter gescheiden wordt. Daardoor is er veel minder restafval. Omdat de wagens van Twente Milieu minder vaak rijden en dus minder CO2 uitstoten, is het ook duurzamer. Daarnaast zijn de kosten voor het verzamelen van afval hoog. Om het betaalbaar te houden is er voor dit afvalsysteem gekozen. Ook komen we hiermee dichterbij de doelstelling om in 2030 minder dan 50 kg restafval per inwoner te produceren.
<i>Riolering en water</i>	<p>Voor particuliere terreinen is een stimuleringsregeling aanwezig voor de aanschaf van een regenton, het afkoppelen van hemelwater en aanleg van groenblauwe daken. De regeling loopt door tot en met 2030. In 2024 hebben we voor het eerst meegedaan met NK Tegelwippen. Dit blijven we de komende jaren (en dus ook in 2025) doen.</p> <p>Hof van Twente heeft in 2024 een samenwerkingsovereenkomst opgesteld met de beide waterschappen in onze gemeente. Dit betreft de uitvoering van de gemeentelijke watertaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Met beide waterschappen is een gezamenlijke en gemeenschappelijke wateragenda opgesteld om ambities, activiteiten en investeringen op elkaar af te stemmen. Dit mede vanuit het oogpunt van de klimaatopgaven die liggen bij de gemeente en waterschappen.</p>

<p><i>Gebouwen</i></p>	<p>We benutten kansen om gemeentelijk vastgoed verder te verduurzamen in combinatie met groot onderhoud. We bekijken per object welke maatregelen we kunnen treffen om minder energie te verbruiken of om energie op te wekken. Uitvoering vindt plaats volgens het meerjarig onderhoudsplan waarmee ook wordt voldaan aan de per 2024 geldende duurzaamheidseisen voor gebouwen. Bij natuurlijke vervangingsmomenten van installaties en bij groot onderhoud houden we rekening met het verduurzamen van ons vastgoed. De onderhoudskosten zijn opgenomen in het MJOP dat in 2024 is geactualiseerd. Deze wordt in oktober gepresenteerd aan de Raad tezamen met ambitie/visie bepaling tot 2030 en opgenomen in de begroting. Per gebouw worden de kansen, kosten en noodzakelijkheid voor verduurzaming in kaart gebracht in aanvulling op het MJOP. In 2025 worden de verduurzamingswerkzaamheden aan de installaties van de Reggehof en Gemeentehuis afgerond.</p> <p>Overig gemeentelijk vastgoed wordt beoordeeld op het huidige gebruik en de mogelijkheid om deze in te zetten voor alternatief gebruik, herontwikkeling, verhuur of verkoop.</p> <p>Daar waar gemeentelijke gebouwen hun huidige functie verliezen, of gebruikt worden door andere partijen, bekijken we of we deze gebouwen kunnen verkopen of privatiseren.</p>
------------------------	---

Indicatoren

Wat gaat dit kosten?

Bedragen x € 1.000

3 Leefomgeving		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
03201	Verkeer en vervoer	5.902	6.845	6.865	6.767	6.809	6.851
03204	Economische havens en waterwegen	36	35	40	39	39	39
03205	Openbaar vervoer	15	18	19	19	19	19
03507	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.988	3.326	2.940	2.953	2.965	2.977
03702	Riolering	4.168	4.649	4.631	4.683	4.769	4.857
03703	Afval	3.224	3.514	3.433	3.434	3.436	3.436
03704	Milieubeheer	5.873	3.776	519	520	521	522
03705	Begraafplaatsen en crematoria	331	347	387	360	335	330
	Totaal lasten	22.537	22.509	18.833	18.775	18.894	19.031
03201	Verkeer en vervoer	514	466	428	428	428	428
03204	Economische havens en waterwegen						
03205	Openbaar vervoer						
03507	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	24	15	16	16	16	16
03702	Riolering	5.199	5.722	5.947	6.001	6.090	6.178
03703	Afval	4.081	4.274	4.297	4.301	4.303	4.304
03704	Milieubeheer	5.366					
03705	Begraafplaatsen en crematoria	284	260	271	271	271	271
	Totaal baten	15.468	10.737	10.960	11.017	11.107	11.197
	Saldo van baten en lasten	-7.068	-11.772	-7.873	-7.759	-7.786	-7.834
03010	Mutaties reserves (stortingen)	233	23	23	23	23	23
03010	Mutaties reserves (onttrekkingen)	1.110	4.226	260	252	244	236
	Saldo mutaties reserves	877	4.203	237	229	221	213
	Resultaat na bestemming	-6.191	-7.569	-7.636	-7.529	-7.565	-7.620

Toelichting (grootste) mutaties programma 3 per taakveld

Algemeen	Op basis van de uitgangspunten voor de loon- en prijsontwikkeling 2025 een verhoging van de budgetten met gemiddeld 4%.
03201 Verkeer en vervoer	Vanaf 2024 structureel aanvullende middelen voor onderhoudssystematiek buiten en hogere kosten openbare verlichting, met name nutskosten gas en elektra.
03507 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Verhoging van de raming in 2024 betreft de budgetoverheveling voor het extra budget beschikbaar gesteld ten laste van de reserve herstructurering openbare ruimte om de knelpunten van de bezuinigingen voor onderhoud openbare ruimte te verzachten of anders op te lossen.
03702 Riolering	Lagere kapitaallasten in 2023 a.g.v. vertraging investeringsprojecten en herberekening rente. Rioolheffing wordt jaarlijks conform GRP verhoogd met € 5.
03703 Afval	De mutaties van de lasten en baten is het gevolg van de actualisatie van de afvalbegroting.
03704 Milieubeheer	De lasten voor het integraal uitvoeringsprogramma asbestsanering inclusief het projectbureau BAS (uitvoeren BAS projecten) worden jaarlijks bij de jaarrekening verrekend met de daarvoor ingestelde reserve en de provinciale bijdrage. In 2024 is het restant budget, welke ten laste komt van de reserve via budgetoverheveling, weer opgevoerd.
03010 Mutaties reserves	Mutaties in de reserves hangen samen met de uitgaven op de andere taakvelden. Een specificatie van de mutaties per programma is opgenomen in de financiële bijlagen (specificaties incidentele baten/lasten en structurele resultaatbestemming).

Programma 4: Sport, Cultuur en Onderwijs

In onze Visie Gezonde Verbinding staan de inwoners van de gemeente Hof van Twente centraal. We gaan er van uit dat iedereen in Hof van Twente de drive heeft om mee te tellen in de samenleving. Wij geloven dat meedoen waarde heeft en geeft aan de persoon zelf (meer autonomie, zelfvertrouwen, gezondheid, minder eenzaamheid) en voor onze samenleving (minder zorgkosten, beter voor de economie, etc.).

Het is de normale gang van zaken dat mensen in eerste instantie hun problemen zelf oplossen, al dan niet met inzet van hun netwerk. Hof van Twente is een gemeente waarin de gemeenschapszin groot is. Mensen kijken om naar elkaar. Veel informele en maatschappelijke organisaties helpen mee of willen meehelpen om de zelf- en samenredzaamheid van inwoners te vergroten. Dit is ons maatschappelijk kapitaal. Onze uitdaging is dat we deze organisaties willen blijven faciliteren en stimuleren, ook nu onze financiële middelen beperkter worden.

KADERSTELLING:

- Visiedocument Gezonde Verbinding
- Basisinfrastructuur Hof van Twente 2018 – 2022
- Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor onderwijshuisvesting

Prioriteiten en aandachtspunten	
Onderwerpen	Resultaten 2025
4.1 <i>Subsidies</i>	<p>Enkele jaren geleden is besloten om een 10% korting door te voeren op de structurele welzijnssubsidies van € 25.000 en hoger, op basis van het toenmalige subsidiebedrag. Intussen is deze korting in diverse stappen uitgesteld tot en met 31 december 2026. Daarmee was de urgentie om dit voor te bereiden naar de achtergrond. Toch gaan we in 2025 de gesprekken hierover met de betreffende partijen weer oppakken, zodat we gezamenlijk met hen op een verantwoorde manier naar de subsidieaanvragen in 2026 toewerken. Voor programma 4 betreft dit bijvoorbeeld de Reggehof en de Bibliotheek.</p>
4.2 <i>Gezondheid, bewegen en sport</i>	<p>4.2.1 Duurzaamheid zwembad Markelo</p> <p>De voorbereidingen zijn gestart om in 2025 de verduurzaming van zwembad de Vijf Heuvels vorm te geven. Door een combinatie van plaatsing van PVT-panelen en PV-panelen en aanpassing van de technische installaties wordt het gasverbruik naar verwachting met 75% verminderd. We verwachten de investeringskosten ruim te kunnen dekken uit het vrijvallende exploitatievoordeel. We zijn hierover met onze contractpartner Sportfondsen Hof van Twente in gesprek over de uitvoering en begeleiding van de werkzaamheden en om de wijziging van de exploitatiebijdrage hiermee in overstemming te brengen.</p>

	<p>4.2.2 Planvorming realisatie MFA'S</p> <p>Samen met de lokale organisaties wordt de planvorming voor een MFA in Hengevelde en de MFA in Diepenheim uitgewerkt in twee separatie go/no go voorstellen. In de kaderbrief 2025 zijn hiervoor investeringsmiddelen geraamd: voor Hengevelde in 2025/2026 samen € 11,4 miljoen en voor Diepenheim in 2026 € 4 miljoen. Hoewel deze middelen zijn opgenomen in deze begroting, stelt de gemeenteraad de middelen pas formeel beschikbaar na het akkoord op de concrete plannen.</p> <p>Met de gebruikers van sportpark Heeckeren in Goor en met de Stichting Sporthal Markelo zijn wij in gesprek over de beoogde toekomst van deze sportaccommodaties. In de loop van dit boekjaar verwachten wij hierover nadere voorstellen te kunnen presenteren.</p>
<p>4.3 <i>Besluitvorming Cultuurnota, Basis Infrastructuur (BIS)</i></p>	<p>Individuele subsidies worden gebaseerd op subsidieregels, die op hun beurt zijn gebaseerd op door de Gemeenteraad vastgesteld beleid: de Basisinfrastructuur (BIS). Deze is aan actualisatie toe. In 2025 volgt een nieuw voorstel voor de Basisinfrastructuur. Op dit moment verwachten we dat in de nieuwe BIS geen ingrijpende wijzigingen aan de orde zijn.</p>
<p>4.4 <i>Integraal huisvestingsplan (IHP)</i></p>	<p>De verdere uitwerking van het IHP vindt plaats. De prioriteiten zijn bij de kadernota 2024 vastgesteld.</p> <p>In 2025 vinden verdere gesprekken met de betrokken schoolbesturen plaats over bouwheerschap, inhoudelijke samenwerking tussen partijen (IKC-vorming) voor het eerstvolgende project Campus De Whee. Tevens vinden, indien nodig, nadere onderzoeken plaats, in ieder geval zullen er nieuwe leerlingenprognoses beschikbaar komen.</p> <p>Voor de uitvoering van het IHP is een projectleider aangesteld.</p>

<p>4.5 Cultuur</p>	<p>4.5.1 Vernieuwde Cultuurvisie en -uitvoeringsprogramma</p> <p>In 2024 is een aangepast proces doorlopen om tot een definitieve cultuurvisie en uitvoeringsprogramma te komen. Hierbij is nadrukkelijk samen opgetrokken met een raads werkgroep en met betrokken partners uit het culturele veld. De pijlers van de nieuwe visie gaan over het behouden/versterken van noaberschap, een inclusieve en toegankelijke benadering van cultuur, het behouden van aansprekend cultureel aanbod (toekomstbestendigheid) én het ontwikkelen van nieuw culturele aanbod voor de toekomst (innovatie).</p> <p>Als de nieuwe cultuurvisie in 2024 wordt vastgesteld, gaan we in 2025 aan de slag met het uitvoeringsprogramma dat nog meer gericht is op de nieuwe pijlers.</p> <p>In het komende jaar 2025 gaan we conform het vernieuwde uitvoeringsprogramma aan de slag met nieuwe en reeds bestaande activiteiten, die bijdragen aan de vernieuwde doelstellingen.</p>
	<p>4.5.2 Extra bijdrage Hofstreek Omroep 2025 en 2026</p> <p>De bekostiging van de lokale omroepen gaat drastisch wijzigen. Zoals het er nu naar uit ziet, betekent nieuwe wetgeving dat we in Nederland van 240 lokale omroepen naar 80 bredere streekomroepen zullen gaan in 2027. Dit heeft een behoorlijke impact op onze lokale omroep Hofstreek. De overgang naar de nieuwe situatie, in welke vorm dan ook, vraagt intensieve voorbereiding. Er wordt ook ingestoken op samenwerking met andere, naburige lokale omroepen in Twente. Bij de Kaderbrief is al voorgesteld hiervoor eenmalig extra € 15.000 ter beschikking te stellen over 2 jaar. Dit is ook verwerkt in deze programmabegroting.</p>

4.5.3 Uitvoeringsprogramma Cultuurregio Twente 2023-2028

Het vernieuwde uitvoeringsprogramma van de Cultuurregio Twente is een belangrijke pijler voor de Twentse samenwerking op cultureel vlak. Het bouwt voort op goed lopende projecten zoals Maakplaatsen, de Creatieve Broedplaatsen en Cross-TIC, wat voor onze inwoners mooie aanvullingen zijn op het lokale aanbod. Tevens wordt de link gelegd naar bijvoorbeeld jongerenparticipatie, cultuureducatie, (immaterieel) erfgoed, vrijetijdseconomie en de bibliotheken.

Bij de Kaderbrief is al voorgesteld hiervoor € 22.000 per jaar ter beschikking te stellen voor de planperiode, conform de regionale verdeling. Dit is ook verwerkt in deze programmabegroting.

Reguliere taken	
Onderwerpen	Toelichting reguliere taken
<i>Subsidies structureel</i>	Jaarlijks verlenen wij structurele subsidies. Aan de hand van beleidsregels wordt bepaald wie er voor een subsidie in aanmerking kan komen. Er zijn beleidsregels voor sport, cultuur, zorg, jeugd, accommodaties, buurtschappen, promotie van kernen, HofMarketing, dorps- en stadsraden.
<i>Investeringsubsidies</i>	Verenigingen en stichtingen die investeren in hun accommodatie (verbouw, nieuwbouw, onderhoud) en als basisvoorziening worden aangemerkt, kunnen in 2025 een beroep doen op de regeling Investeringsubsidies. Daarnaast start in 2025 een nieuwe, specifieke subsidie voor verduurzaming van accommodaties.
<i>Combinatiefunctionarissen</i>	In 2025 worden bij tal van verenigingen en organisaties combinatiefunctionarissen (buurtsportcoaches), veelal op projectbasis, ingezet.
<i>Sport</i>	Sportverenigingen worden ondersteund om te komen tot een vitale sportvereniging. Een vitale vereniging heeft zijn eigen organisatie op orde, zorgt voor regulier sportaanbod en vervult daarnaast een bredere maatschappelijke functie.
<i>Onderwijs</i>	Op verschillende manieren werken wij samen met Onderwijs, schoolbesturen en directies in en buiten Hof van Twente. Die samenwerking gaat over inhoud en over huisvesting, met als doel een zo goed mogelijk pedagogisch klimaat te creëren.

Wat gaat dit kosten?

Bedragen x € 1.000

4 Sport, cultuur en onderwijs		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
04402	Onderwijshuisvesting	832	692	890	1.827	4.377	2.877
04403	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.360	2.241	2.422	2.419	2.420	2.411
04501	Sportbeleid en activering	543	518	409	404	215	221
04502	Sportaccommodaties	3.374	3.370	3.335	3.366	4.158	4.155
04503	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en	2.115	2.020	2.406	2.313	2.305	2.302
04504	Musea	44	46	45	39	39	39
04506	Media	810	846	886	886	886	886
Totaal lasten		10.078	9.733	10.393	11.254	14.399	12.891
04402	Onderwijshuisvesting	14					
04403	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	504	252	251	251	251	251
04501	Sportbeleid en activering	287	202	202	190	1	1
04502	Sportaccommodaties	499	359	371	371	371	371
04503	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en	248	48	50	92	92	92
04504	Musea	10	12	12	12	12	12
04506	Media	86	90	92	92	92	92
Totaal baten		1.648	963	979	1.008	819	819
Saldo van baten en lasten		-8.430	-8.770	-9.414	-10.246	-13.580	-12.072
04010	Mutaties reserves (stortingen)	1.383	1.648	6.909	3.091	341	91
04010	Mutaties reserves (onttrekkingen)	2.414	2.921	8.258	5.340	2.192	1.529
Saldo mutaties reserves		1.032	1.273	1.350	2.250	1.851	1.438
Resultaat na bestemming		-7.399	-7.497	-8.065	-7.996	-11.729	-10.633

Toelichting (grootste) mutaties programma 4 per taakveld

Algemeen	Op basis van de uitgangspunten voor de loon- en prijsontwikkeling 2025 een verhoging van de budgetten met gemiddeld 4%.	
04402	Onderwijshuisvesting	De mutaties in de lasten worden veroorzaakt door het integraal huisvestingsplan onderwijs.
04403	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	De verhoging van de lasten en baten in 2023 wordt veroorzaakt door het Nationaal Programma Onderwijs. Deze gelden zijn t/m 2023 ontvangen van het ministerie OCW om in te zetten voor kinderen om onderwijsvertraging, a.g.v. Corona, in te lopen. Vanaf 2025 verhoging kapitaallasten a.g.v. IKC Delden.
04501	Sportbeleid en activering	In 2023 en 2024 is budget opgevoerd t.b.v. onderzoek multifunctionele sportaccomodaties. Raming lasten en baten sport/combinatiefunctie (brede Spuk-regeling) tot en met 2026.
04502	Sportaccomodaties	Vanaf 2027 verhoging lasten als gevolg van MFA's Hengevelde en Diepenheim.
04503	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Extra subsidie Reggehof 2023-2025 en vanaf 2025 verhoging lasten Reggehof; onderhoudsbudget en kapitaallasten (installaties). De hogere baten in 2023 zijn het gevolg van de vrijval voorziening groot onderhoud Reggehof.
04010	Mutaties reserves	Mutaties in de reserves hangen samen met de uitgaven op de andere taakvelden. Een specificatie van de mutaties per programma is opgenomen in de financiële bijlagen (specificaties incidentele baten/lasten en structurele resultaatbestemming).

Programma 5: Maatschappelijke ondersteuning

Alle inwoners moeten kunnen meedoen. Iedereen wordt (voor zo ver als mogelijk) gestimuleerd om hun vermogen zich aan te passen te verhogen en eigen regie te voeren in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Wij ondersteunen die inwoners die dit om wat voor reden dan ook (tijdelijk) niet kunnen.

We willen een sociale gemeente zijn met “actief noaberschap” waar we omzien naar elkaar. In de samenleving die we voor ogen hebben, staat niemand buitenspel. Iedereen is waardevol, onze inwoners kunnen veilig en comfortabel wonen, kinderen en jongeren groeien veilig op tot verantwoordelijke en zelfstandige volwassenen. We vinden het belangrijk dat alle inwoners in de Hof, zo lang als mogelijk, mee kunnen doen in de samenleving. Meedoen geeft zin aan het leven, zorgt voor zelfvertrouwen, een betere gezondheid en minder eenzaamheid.

Primair zijn onze inwoners zelf verantwoordelijk voor aspecten zoals gezondheid, levensonderhoud en zinvolle dagbesteding. Samen met verschillende (maatschappelijke) organisaties zetten wij ons in om de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van onze inwoners te vergroten.

Onze basisprincipes zijn:

1. We gaan uit van eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid
2. We vinden het belangrijk om ‘het ervaren van problemen’ te normaliseren

KADERSTELLING:

- Visie Gezonde Verbinding 2024
- Themanotitie Sociaal Domein
- Visie Wonen, Welzijn en Zorg
- Beleidsplan Preventie en Handhaving Alcohol- en middelengebruik
- Beleidsplan Armoede en Schulden

Prioriteiten en aandachtspunten

Onderwerpen	Resultaten 2025
5.1 Algemeen	<p>5.1.1. Visie op het sociaal domein: de Gezonde Verbinding</p> <p>In 2025 en volgende jaren werken we binnen het sociaal domein verder op basis van “de Gezonde Verbinding”. Dit is onze visie op het sociaal domein die recentelijk (oktober 2024) door de Raad is herbevestigd. Het betreft hier een herijkte visie die niet wezenlijk verschilt van de visie op basis waarvan we al enkele jaren werken.</p> <p>Ook in het licht van de financieel lastige begroting 2026 is de inzet om te blijven investeren in preventie. Preventie is de komende jaren hard nodig om onze inwoners te kunnen blijven ondersteunen binnen de strakker wordende financiële kaders.</p>
	<p>5.1.2. Korting op Welzijnssubsidies</p> <p>Enkele jaren geleden is besloten om een 10% korting door te voeren op de structurele welzijnssubsidies van € 25.000 en hoger, op basis van het toenmalige subsidiebedrag. Intussen is deze korting in diverse stappen uitgesteld tot en met 31 december 2026. Daarmee was de urgentie om dit voor te bereiden naar de achtergrond. Toch gaan we in 2025 de gesprekken hierover met de betreffende partijen weer oppakken, zodat we gezamenlijk met hen op een verantwoorde manier naar de subsidieaanvragen in 2026 toewerken. Voor programma 5 gaat het bijvoorbeeld om Salut, Stichting Franje, het Noaberhoes en 't Doesgoor.</p>

	<p>5.1.3 Europese Aanbesteding doelgroepenvervoer</p> <p>In 2025 starten we met een Europese aanbesteding voor verschillende typen vervoer: regiotaxi, vervoer naar dagbesteding (Wmo/Jeugd) en leerlingenvervoer. De huidige contracten lopen af per 1 augustus 2026 en kunnen niet meer worden verlengd. Dit vraagt een behoorlijke tijdsinvestering om de beleidsmatige kaders te actualiseren, eventueel in overleg met de gebruikers. Vervolgens kent de Europese aanbesteding een relatief lange doorlooptijd. Hierbij zijn we afhankelijk van enige externe ondersteuning.</p>
<p><i>5.2 Kansrijk Opgroeien</i></p>	<p>5.2.1 Wat willen we bereiken</p> <p>Wij vinden het belangrijk dat alle jeugd gezond en zelfredzaam is en kan meedoen in Hof van Twente. Hiervoor werken we aan de volgende doelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het realiseren van een stabielere thuissituatie voor de jeugdige en 2. het beperken/ terugdringen van de risicofactoren voor de jeugdige. <p>Een stabielere thuissituatie proberen we te bereiken via</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 het bevorderen/faciliteren van een constructieve tijdsbesteding 1.2 positieve opvoedondersteuning 1.3 een gevarieerd aanbod aan voorzieningen <p>De risicofactoren voor Jeugd zijn onder andere: armoede, psychiatrische problematiek en aanwezigheid jeugdbeschermingsmaatregelen.</p> <p>We proberen de risicofactoren, voor zover door ons te beïnvloeden, te beperken en terug te dringen door:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.4 een gezondere financiële situatie in het gezin 1.5 een veiligere situatie in het gezin 1.6 kansrijker ontwikkelen.

5.2.2 Jeugd Hulp Team (JHT)

In het JHT wordt de zorg binnen de school gebracht op de meest zorgintensieve scholen (binnen de gemeentegrenzen van Hengelo). Hierbij wordt intensief samengewerkt tussen de partners om de zorg laagdrempelig en snel toegankelijk te maken voor de leerlingen en hun gezinnen. Doel van de pilot is om door vroegtijdig en waar mogelijk collectief zorg aan te bieden, de vraag naar specialistische geïndiceerde zorg te verminderen.

Met onze samenwerkingspartners wordt in 2025 de opbrengst van deze pilot geëvalueerd. Wanneer de uitkomsten positief zijn, willen we met onze partners de werkwijze structureel borgen. De financiering van dit project vindt plaats vanuit de reguliere jeugdzorgmiddelen.

5.2.3 Hofgericht samenwerken

Voor de jeugd uit onze gemeente en hun gezinnen is er een sluitend vangnet waarbij netwerkpartners binnen onze gemeente optimaal samenwerken. Hierdoor worden kinderen en gezinnen tijdig en met effectieve hulp en ondersteuning geholpen. Zo laagdrempelig mogelijk. Het vrij toegankelijke aanbod binnen Hof van Twente is ingevuld naar behoefte. We normaliseren waar het kan en kiezen direct voor een zwaardere aanpak indien nodig. In april 2024 is de projectgroep van start gegaan met gezamenlijk het doel te bepalen. In de komende periode wordt een concrete werkwijze uitgewerkt en in de praktijk aan de slag gegaan. In deze werkwijze focussen we niet enkel op het individu maar op het systeem om de hulpvraag duidelijk te krijgen. Tegelijkertijd willen we meer normaliseren; niet alle vragen horen direct beantwoord te worden met geïndiceerde jeugdhulp. Als we geen jeugdhulp inschakelen, moet wel helder zijn welke hulp en ondersteuning dan passend is en moet dit lokaal en dichtbij aangeboden kunnen worden. Financiering van dit project vindt plaats vanuit de themanotities.

5.2.4 Kansrijke Start

Het project Kansrijke Start gunt ieder kind de best mogelijke start van zijn of haar leven en een optimale kans op een goede toekomst. De eerste 1000 levensdagen zijn cruciaal voor een goede start. De gezondheid voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller van zowel fysieke als mentale problemen op latere leeftijd. Binnen de Hof hebben we een coördinatiepunt opgezet waar professionals ouders/gezinnen kunnen aanmelden waar zorgen over de kinderen zijn in de leeftijd van -9 maanden tot en met 6 jaar. Binnen dit coördinatiepunt werken verschillende partners samen. Het coördinatiepunt richt zich met name op gezonde ouder-kind relaties. In 2025 werken we verder aan en in het coördinatiepunt. Financiering vindt plaats vanuit de SPUK GALA en de themanotities.

5.2.5 Intensieve Gezinsbegeleiding

Het project intensieve gezinsbegeleiding richt zich op die gezinnen waarbij het ouders structureel niet lukt om een stabiele en veilige thuissituatie te creëren. Afgelopen jaren is het belangrijkste uitgangspunt geweest om mensen in hun 'eigen kracht' te zetten. Daardoor blijven de kosten van specialistische zorg langzaam oplopen. Het project intensieve gezinsbegeleiding gaat eigenlijk weer terug naar de basis waarbij de gemeente langdurig intensieve stut en steun in de thuissituatie biedt, zodat op deze manier een veilige en gezonde basis kan worden gecreëerd samen met het gezin. Hierbij maken we de beweging van 'cure' naar 'care'. Financiering vindt plaats vanuit de themanotities.

	<p>5.2.6 Preventief jeugdbeleid In 2025 stellen we een preventief jeugdbeleid op waarin we aangeven hoe de verschillende projecten en aanpakken samenhangen en wat we hiermee willen bereiken. Het versterken van het preventieve (jeugd)beleid, moet bijdragen aan het duurzaam verminderen van de vraag naar specialistische geïndiceerde jeugdhulp.</p> <p>5.2.7 Versterken toegang In het kader van de Hervormingsagenda jeugd zijn we aan de slag met het versterken en vormgeven van onze (integrale) toegang. Zodat we als gemeente effectiever en efficiënter kunnen werken.</p>
<p>5.3. <i>Gezonde leefstijl</i></p>	<p>5.3.1 Wat willen we bereiken Een gezonde manier van leven draagt bij aan een goede kwaliteit van leven. Met de inzet op een gezonde leefstijl moedigen we inwoners aan om naar vermogen en eigen kunnen zelf de regie te nemen over hun gezondheid. We breiden het thema uit met mentale gezondheid en vitaal ouder worden. De doelen die we hieraan verbinden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwoners maken gezonde, verantwoorde keuzes in hun leefstijl 2. De fysieke leefomgeving faciliteert en verleidt tot een gezonde leefstijl 3. Inwoners zijn veerkrachtiger 4. Inwoners zijn meer in balans 5. Inwoners worden vitaal oud en zijn eerder voorbereid op hun toekomst (zie ook 5.5 Vitaal Ouder Worden).

	<p>5.3.2 Uitvoering lokale Preventie-Activiteiten</p> <p>Met onze samenwerkingspartners werken we in 2025 aan een gezamenlijk uitvoeringsplan. Dit is het uitvoeringsplan themalijn gezonde leefstijl, dat in december 2024 met de Raad zal worden gedeeld en besproken. We blijven de ingezette koers volgen (gezonde leefstijl, gezonde leefomgeving en terugdringen van middelengebruik), maar er zullen wel accentverschillen zijn. Zo zal er meer aandacht worden besteed aan het thema mentale gezondheid. De programma's JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) en OKO (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving) blijven de leidende programma's op het gebied van bevordering van een gezond gewicht en het terugdringen van middelengebruik. Financiering vindt plaats ten laste van de middelen Themanotities.</p>
	<p>5.3.3 Uitvoering ketenaanpakken</p> <p>In het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord werken we als gemeente aan een vijftal (verplichte) ketenaanpakken. Het gaat hierbij (naast de in 5.2.2 genoemde Kansrijke Start en Welzijn op Recept, 5.5.2) om Valpreventie, Kind naar Gezond Gewicht (KnGG) en Volwassenen naar een Gezond Gewicht (VnGG). In 2024 is vooral aandacht besteed aan de inrichting van de ketenaanpakken. In 2025 zal de nadruk liggen op implementatie. Financiering vindt plaats ten laste van SPUK GALA middelen.</p>
	<p>5.3.4 Preventie en Handhavingsplan Alcohol en Middelengebruik</p> <p>Dit plan is door de gemeenteraad vastgesteld in februari 2024 inclusief de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO). De in het plan opgenomen activiteiten worden de komende jaren uitgevoerd. Financiering vindt plaats ten laste van de zogenaamde SPUK Gala middelen en ten laste van middelen Themanotie Sociaal Domein.</p>

<p>5.4. Iedereen doet mee</p>	<p>5.4.1 Wat willen we bereiken (doelen)</p> <p>Het gebied werk en inkomen biedt voor onze inwoners diverse uitdagingen als (energie)armoede, schulden, (medische) beperkingen en beperkte basisvaardigheden. We willen de kansen van inwoners vergroten om mee te doen in de Hofse samenleving, juist voor mensen waarvoor meedoen niet vanzelfsprekend is.</p> <p>Om dit mogelijk te maken werken we aan de volgende doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gezonde financiële situatie voor onze inwoners • Leven lang ontwikkelen • (arbeids)participatie en verminderen laaggeletterdheid • Passende ondersteuning aan inburgeraars, statushouders en vluchtelingen (Oekraïners) • Verbeteren basisvaardigheden van onze inwoners • Investeren in digitale dienstverlening aan onze inwoners
	<p>5.4.2 Vernieuwd minimabeleid</p> <p>In 2025 starten we met de uitvoering van het vernieuwde minimabeleid, vastgesteld in september 2024. De doelen die we hiermee nastreven zijn een passend aanbod, laagdrempeligheid en een hoger bereik. Zo zijn we gestart met een vernieuwd aanvraagproces voor het kindpakket (via Sam&). We gaan nadrukkelijk inzetten op een hoger bereik door middel van een informatiecampagne richting de doelgroep, via onze samenwerkingspartners en op diverse vindplaatsen (bijv. sportverenigingen en scholen). Gedurende het jaar monitoren we ook het gebruik, zodat we op tijd kunnen bijsturen indien nodig.</p>

	<p>5.4.3 Aanpak laaggeletterdheid</p> <p>Laaggeletterdheid is een van de meest hardnekkige en indringende vraagstukken in onze samenleving. Het neemt al decennialang niet af. Daarnaast is de samenleving de laatste jaren in sterke mate gedigitaliseerd. Samen met ons werken Bibliotheek, ROC van Twente, Salut en Stichting Lezen en Schrijven in 2025 verder aan het plan 'Iedereen kan meedoen in de Hof'. Een plan met ambities voor ontwikkelingsmogelijkheden van basisvaardigheden voor de inwoners Hof van Twente die tot deze doelgroep behoren. Dit wordt deels gefinancierd via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (de WEB-middelen), die in elk geval tot en met 2028 gehandhaafd blijft.</p>
<p><i>5.5 Vitaal Ouder Worden</i></p>	<p>5.5.1 Wat willen we bereiken (doelen)</p> <p>In Hof van Twente komen steeds meer ouderen. Deze ouderen worden ook steeds ouder (dubbele vergrijzing). Het is een forse uitdaging om voor deze groter wordende groep een adequaat voorzieningenniveau te behouden. Hoe zorgen we ervoor dat ook de ouderen van de toekomst vitaal ouder kunnen worden, zelfredzaam kunnen blijven en kunnen blijven meedoen. Om dit mogelijk te maken werken we aan de volgende doelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Meer ouderen zijn in staat eigen regie te voeren Meer ouderen wonen prettig in de eigen kern Voorzieningen blijven beschikbaar voor wie het nodig heeft De samenleving is klaar voor meer ouderen.

5.5.1 Algemeen

In 2024 is aan een aantal ontwikkelingen een impuls gegeven. De formatie was op orde dus we konden de tijd eraan besteden die nodig was. Voor 2025 geldt dat we op de ingeslagen weg verdergaan.

5.5.2 Samen Indiceren (voorheen Pilot Good Goan)

In 2025 werken we verder aan het Samen Indiceren. Dit betekent dat samen met onze netwerkpartners en de Twentse Koers verder gaan verkennen de mogelijkheden liggen om met elkaars kennis en kunde de indicering, effectiever, efficiënte en bovenal inwonervriendelijker uit te voeren. In het najaar 2024 is een mooie stap gezet door gemeente breed samen met casemanagers dementie de dagbesteding te gaan indiceren. Dit loopt door in 2025 waarbij we aan het eind van het jaar kijken wat het heeft opgeleverd. Ook is dat het moment om vervolgstappen te bepalen.

5.5.3 Welzijn op Recept

Welzijn op Recept is per 1-1-2023 één van de verplichte ketenaanpakken in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Wij onderkennen hiervoor al de toegevoegde waarde van samenwerking tussen het medische en het sociaal domein. We zijn in 2022 gestart in Delden en in 2023 en 2024 uitgebreid naar Goor en Markelo. Voor 2025 is de ambitie om Welzijn op Recept gemeente breed geïmplementeerd te hebben.

5.5.4 Activiteiten op het gebied van Wonen en Zorg

Het planmatig invulling geven aan de Visie Wonen, Zorg en Welzijn is met vertraging eind 2024 gestart. Hiermee gaan we in 2025 verder.

Ten aanzien van de doelgroep Beschermd Wonen blijven wij ons inspannen voor een locatie in onze gemeente. Samenwerking met andere partijen (aanbieders, woningcorporaties, ontwikkelaars) is nodig.

5.5.5 Ondersteuning mantelzorgers.

Via Welzijnsinstelling Salut worden mantelzorgers uit onze gemeente ondersteund. Begin 2024 is op basis van een plan van Salut extra geïnvesteerd in deze ondersteuning. Hierbij staat met name het bereiken van de mantelzorger centraal. De extra inspanningen worden betaald uit de zogenaamde SPUK GALA middelen (Gezond en Actief Leven Akkoord) en de middelen themanotities.

5.5.6 Bewustwordingscampagne

In 2025 werken we verder aan de bewustwording van onze inwoners. We doen dit in regionale samenwerking met de Twentse Koers en ook met andere partners. We gaan in gesprek met inwoners over de uitdagingen die het ouder worden met zich meebrengen. Het gesprek gaat over wat inwoners zelf kunnen doen in hun eigen gezondheids- en woonsituatie. Het aantal ouderen wordt de komende jaren fors groter. Dit betekent dat de ondersteuning vanuit de gemeente niet op dezelfde manier voortgezet kan worden.

5.5.7 Eenzaamheid

In 2024 is gewerkt aan het verder verstevigen en uitbreiden van de lokale coalitie “Een tegen Eenzaamheid”. Eenzaamheid is een uitdaging die wij alleen succesvol kunnen aanpakken wanneer we met veel partijen goed samenwerken. In 2025 geven wij die samenwerking verder vorm op grond van het uitvoeringsplan dat eind 2024 is opgesteld.

5.5.8 Dementie

Op het terrein van dementie zijn wij als gemeente met samenwerkingspartners al een aantal jaren actief. Denk bijvoorbeeld aan het Alzheimercafé en het trainingsprogramma “Omgaan met Dementie”. We hebben met de partners nog een keer goed gekeken naar welke ondersteuning geboden wordt en welke behoefte er is onder meer aan de hand van de in 2024 uitgevoerde Dementiemonitor. De hieruit voorkomende acties voeren we in 2025 en volgende jaren uit.

5.5.9. Toegankelijkheid

De werkgroep Toegankelijkheid heeft in Q1 een schouw uitgevoerd in Delden. Eveneens in Q3 een schouw uitgevoerd in Goor en is een enquête uitgevoerd onder inwoners met een beperking naar hun behoefte op het gebied van sport, cultuur en vrije tijd. In 2025 en volgende jaren zullen wij concrete activiteiten uitvoeren op basis van een nog op te stellen jaarplanning waarbij ook goed gekeken wordt naar wat haalbaar is binnen de bestaande capaciteit.

Reguliere taken	
Onderwerpen	Toelichting reguliere taken
<i>Re-integratie en inkomensvoorziening</i>	Vanuit ons re-integratiebeleid zetten we extra in op jongeren uit het Praktijkonderwijs (PRO) en het Voortgezet Speciaal Onderwijs (VSO) en de zogenaamde Belofte 5 jongeren. Dit zijn jongeren die zonder afgeronde opleiding en zonder uitkering tussen de wal en het schip dreigen te raken. Inwoners die (tijdelijk) niet kunnen werken, ondersteunen we met een periodieke uitkering. Inwoners met een minimuminkomen ondersteunen we met ons minimabeleid.
<i>Wet maatschappelijke ondersteuning</i>	Op basis van de Wmo ondersteunen wij onze inwoners bij maatschappelijke deelname en zelfstandig leven, het hebben van een schoon en leefbaar huis en verstrekken wij waar nodig hulpmiddelen. We doen dit vanuit de gedachte goedkoopst-adequaate. Ook organiseren wij het toezicht op de Wmo en beheren en managen wij alle contracten op dit gebied.
<i>Jeugdzorg</i>	We geven uitvoering aan de Jeugdzorg en ondersteunen kinderen, jongeren en ouders bij opvoed- en opgroevragen. Daarnaast zorgen we ervoor dat ze de juiste zorg en ondersteuning krijgen. Ook hier hanteren we de gedachte dat we kiezen voor een goedkoopst-adequate oplossing. De contracten die lokaal zijn ingekocht en die betrekking hebben op de ambulante hulpverlening, beheren en managen we ook zelf.

Wat gaat dit kosten?

Bedragen x € 1.000

5 Maatschappelijke ondersteuning		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
05202	Parkeren	19	58	91	91	92	92
05601	Samenkracht en burgerparticipatie	9.821	14.221	9.970	5.921	4.976	4.328
05602	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	86	966				
05623	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen			769	779	499	499
05603	Inkomensregelingen	12.192	11.447	10.947	11.232	11.060	11.128
05604	WSW en beschut werk	2.814	2.943	2.765	2.617	2.567	2.539
05605	Arbeidsparticipatie	1.836	2.451	2.079	2.101	1.863	1.877
05606	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.014	2.264				
05671A	Hulp bij het huishouden (WMO)	3.636	4.411				
05671B	Begeleiding (WMO)	2.148	2.369				
05671C	Dagbesteding (WMO)	742	809				
05672A	Jeugdhulp begeleiding	2.928	3.239				
05672B	Jeugdhulp behandeling	1.759	1.930				
05672C	Jeugdhulp dagbesteding	590	641				
05672D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	203	180				
05673A	Pleegzorg	290	318				
05673B	Gezinsgericht	882	779				
05673C	Jeugdhulp met verblijf overig	584	553				
05674A	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	1.231	1.242				
05674B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.939	2.249				
05681A	Beschermd wonen (WMO)	128	117				
05681B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang	13	49				

Bedragen x € 1.000

5 Maatschappelijke ondersteuning	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
05682A Jeugdbescherming	1.754	1.067				
05682B Jeugdreclassering	95	115				
05660 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)			2.362	2.362	2.362	2.362
056711 Huishoudelijke hulp (Wmo)			4.627	4.627	4.627	4.627
056712 Begeleiding (Wmo)			2.898	2.858	2.858	2.858
056713 Dagbesteding (Wmo)			992	992	992	992
056752 Jeugdhulp ambulantly regionaal			6.343	6.343	6.343	6.343
056753 Jeugdhulp ambulantly landelijk			165	165	165	165
056762 Jeugdhulp met verblijf regionaal			3.540	3.540	3.540	3.540
056763 Jeugdhulp met verblijf landelijk			335	335	335	335
056792 PGB Jeugd			183	183	183	183
056811 Beschermd wonen (Wmo)			122	122	122	122
056812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang			50	50	50	50
056821 Jeugdbescherming			735	735	735	735
056822 Jeugdreclassering			120	120	120	120
05691 Coördinatie en beleid Wmo			1.667	1.680	1.689	1.696
05692 Coördinatie en beleid Jeugd			1.426	718	711	718
05701 Volksgezondheid	1.583	1.799	1.894	1.840	1.840	1.840
Totaal lasten	49.287	56.217	54.079	49.410	47.728	47.148

Bedragen x € 1.000

5 Maatschappelijke ondersteuning		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
05202	Parkeren	22	17	18	18	18	18
05601	Samenkracht en burgerparticipatie	8.051	9.981	6.061	272	0	0
05603	Inkomensregelingen	6.867	7.180	7.228	7.276	7.324	7.372
05605	Arbeidsparticipatie	270	290	290	290	290	290
05606	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	401	381				
05671A	Hulp bij het huishouden (WMO)	3	4				
05671B	Begeleiding (WMO)	5					
05681A	Beschermd wonen (WMO)	198					
05660	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)			257	681	678	678
056711	Huishoudelijke hulp (Wmo)			4	4	4	4
	Totaal baten	15.816	17.853	13.858	8.541	8.314	8.362
	Saldo van baten en lasten	-33.471	-38.364	-40.221	-40.870	-39.414	-38.787
05010	Mutaties reserves (stortingen)	6.593	3.445	2.575	115		
05010	Mutaties reserves (onttrekkingen)	4.475	3.706	2.581	1.844	711	61
	Saldo mutaties reserves	-2.118	261	6	1.729	711	61
	Resultaat na bestemming	-35.590	-38.104	-40.215	-39.141	-38.702	-38.725

Toelichting (grootste) mutaties programma 5 per taakveld

Algemeen	Op basis van de uitgangspunten voor de loon- en prijsontwikkeling 2025 een verhoging van de budgetten met gemiddeld 4%.
Wijziging indeling taakvelden vanaf 2025	De taakvelden op het gebied van Wmo en Jeugdzorg worden met ingang van 2025, op basis van BBV-voorschriften verplicht, anders ingedeeld en daarmee verschuiven de ramingen.
05601 Samenkracht en burgerparticipatie	Hogere lasten in 2024 door kosten OSA en budgetoverhevelingen themanotities en investeringssubsidie tlv reserves. De meerjarige mutaties in de lasten en baten worden veroorzaakt door OSA, Brede regeling, gezond en actief leven (Gala) en Welzijninstelling Salut.
05623 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen integraal	Van 2023 t/m 2026 inzet themanotities sociaal domein. Vanaf 2024 hogere lasten a.g.v. indexatie en actualisatie verdeling begroting
05603 Inkomensregelingen	In 2023 en 2024 hogere lasten naar aanleiding van de te verstrekken energietoelagen. In 2023 lagere baten betreffende compensatie van het Rijk - BUIG en terugbetalingsverplichting regelingen TOZO.
05605 Arbeidsparticipatie	Van 2024 t/m 2026 inzet themanotities sociaal domein.
divers Wmo	De Jeugdwet en WMO zijn openeinderegelingen, wat betekent dat er geen financieel plafond is ingesteld. In de begroting wordt rekening gehouden met de werkelijke lasten in voorgaande jaren en een zo goed mogelijke bijstelling in de bestuursrapportages. Volume en prijsontwikkelingen (aanbesteding) leiden tot een stijging van de budgetten.

divers	Jeugdzorg	De Jeugdwet en WMO zijn openeinderegelingen, wat betekent dat er geen financieel plafond is ingesteld. In de begroting wordt rekening gehouden met de werkelijke lasten in voorgaande jaren en een zo goed mogelijke bijstelling in de bestuursrapportages. Volume en prijsontwikkelingen (aanbesteding) leiden tot een stijging van de budgetten.
05682A	Jeugdbescherming	In 2023 waren de lasten m.b.t. jeugd hoger dan geraamd. Dit kwam met name door het hogere beroep op jeugdzorg met verblijf, specifiek het hoge beroep op de JeugdzorgPlus.
05692	Coördinatie en beleid Jeugd	Aan het gemeentefonds zijn (indicatief) aanvullende middelen jeugdzorg toegevoegd. Daarbij heeft het kabinet ook aanvullende besparingen in het jeugddomein opgenomen vanaf 2025. Het gaat om maatregelen waarbij gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd worden. Het Rijk is aan zet om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen. Stand van zaken op basis van de meiculaire 2024.
05010	Mutaties reserves	Mutaties in de reserves hangen samen met de uitgaven op de andere taakvelden. Een specificatie van de mutaties per programma is opgenomen in de financiële bijlagen (specificaties incidentele baten/lasten en structurele resultaatbestemming).

Programma 6: Algemene dekkingsmiddelen en overhead

Dit programma geeft een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen, overhead, onvoorzien en vennootschapsbelasting.

De algemene dekkingsmiddelen zijn die inkomsten waar geen directe dienstverlening en/of bestedingsverplichtingen tegenover staan. Deze middelen worden ingezet als dekking van de lasten en baten in de programma's. De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit: lokale heffingen, algemene uitkering gemeentefonds, dividenden en rente (afschrijvings)reserves.

De lasten en baten van overhead en financiering worden afzonderlijk inzichtelijk gemaakt. Deze dienen ter ondersteuning van de programma's.

Prioriteiten en aandachtspunten	
Onderwerpen	Resultaten 2025
<p>6.1 Algemene uitkering gemeentefonds</p>	<p>6.1.1 Omvang gemeentefonds vanaf 2026</p> <p>Het Rijk heeft de financieringssystematiek van het gemeentefonds aangepast. De aanpassing leidt tot een structureel fors nadelig effect op de omvang van het gemeentefonds vanaf 2026. In het voorjaar van 2024 werd deze boodschap iets afgezwakt met een gedeeltelijke compensatie. De verdere oploop van de zogeheten ‘opschalingskorting’ wordt vanaf 2026 geschrapt. Indicatief betekent dit voor Hof van Twente dat we jaarlijks niet 4,5 maar zo’n 3,5 miljoen euro minder uit Den Haag zullen krijgen ingaande 2026.</p> <p>Daar staat echter tegenover dat voor 2025 een eenmalige korting is doorgevoerd, voor Hof van Twente is dat circa € 1 miljoen. Op basis van een uitspraak van de toezichthouder (provincie Overijssel) kan deze eenmalige korting voor 2025 aangemerkt worden als een incidentele negatieve inkomst. Met andere woorden: deze is dan niet van invloed op het structurele saldo voor het begrotingsjaar 2025.</p> <p>Met de structurele daling van de omvang van het gemeentefonds ontstaat een knelpunt richting de toekomst voor de gemeente(n). Hoewel de nijpende financiële positie van veel gemeenten onderwerp van gesprek is van de VNG met het kabinet is er, gezien de noodzaak om op rijksniveau de komende jaren bezuinigingen door te voeren, (nog) geen zicht op verdere te verwachten compensatie vanuit het Rijk.</p>

6.1.2 Hervormingsagenda Jeugdzorg

Het Rijk en de VNG werken aan de Hervormingsagenda Jeugdzorg. Daarbij is er sprake van een besparing in het jeugddomein van structureel € 500 miljoen. Het gaat om maatregelen waarbij gemeenten minder middelen nodig hebben of waarbij alternatieve inkomsten gegenereerd worden. Deze besparing is benoemd als een Rijksverantwoordelijkheid. Het Rijk is in eerste instantie aan zet om de besparing in te vullen met (wettelijke) maatregelen van de Hervormingsagenda.

Voor de jaren 2023 tot en met 2025 kan dit nog niet worden ingevuld omdat de maatregelen die tot besparing moeten leiden nog niet zijn gerealiseerd. In lijn daarmee zijn de middelen incidenteel ook weer toegevoegd aan het gemeentefonds. Voor de jaarschijven 2026 tot en met 2028 zijn de middelen zoals die in de Hervormingsagenda zijn afgesproken als structurele en reële raming meegenomen in de meerjarenraming. Dit is in lijn met de richtlijnen vanuit de provinciale toezichthouder. Het Rijk moet hier te zijner tijd nog wel formeel over besluiten.

6.1.3 Eigen bijdrage Wmo vanaf 2026

Het abonnementstarief in de Wmo zal worden afgeschaft en in plaats daarvan wordt de inkomensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo heringevoerd vanaf 2026. Hiervoor wordt een wetsvoorstel voorbereid. Dit leidt tot een verlaging van het gemeentefonds en een evenredige verhoging van de omvang aan eigen bijdragen.

6.1.4 Herijking van het gemeentefonds

De grootste herijking van het gemeentefonds is bij de meicirculaire 2022 verwerkt. Enkele onderdelen vragen nog verder onderzoek over de wijze van verdeling. Uitwerking zal de komende jaren leiden tot nieuwe verdeeleffecten.

Reguliere taken	
<i>Lokale heffingen</i>	Een nadere toelichting staat in de paragraaf Lokale heffingen.
<i>Algemene uitkering gemeentefonds</i>	De gemeente ontvangt een groot deel van haar inkomsten van het Rijk, via de algemene uitkering. De basisraming van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2024.
<i>Dividenden</i>	De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen. Dat is het rendement uit deelname in maatschappelijk kapitaal van instellingen en ondernemingen. Zie ook de paragraaf Verbonden partijen. Op basis van de resultaten uit het verleden en afspraken over mogelijke winstuitkering (dividendbeleid) en ontwikkelingen is bij de deelnemingen een dividenduitkering opgenomen in de begroting 2025 van € 2 miljoen. Vanaf 2026 daalt dit, door het lagere dividend vanuit Cogas, naar € 1,4 miljoen en vanaf 2028 naar € 1 miljoen.
<i>Onvoorzien</i>	In de begroting is een jaarlijks bedrag voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 25.000. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat er een bedrag opgenomen moet worden voor onvoorziene lasten.

<i>Vennootschapsbelasting</i>	<p>Nederlandse overheidsondernemingen zijn in principe belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). Het doel van de onderliggende wetgeving is een gelijk speelveld creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Op basis van interpretatie van algemene richtlijnen van de Belastingdienst en (voorlopige) aangiftes is een gemiddelde vennootschapsbelastinglast geraamd in de begroting van € 15.000 per jaar. De vennootschapsbelasting over de gemeentelijke grondexploitaties komt ten laste van de reserve grondexploitatie.</p>
<i>Rentetoerekening</i>	<p>Rente-omslagpercentage Voor financiering van investeringen wordt totaal financiering toegepast. Dit houdt in dat alle uitgaven en investeringen gezamenlijk worden gefinancierd, en niet per investering een aparte lening wordt aangegaan en/of geadministreerd. De rentelasten worden procentueel toegerekend aan de totale boekwaarde van de investeringen. De procentuele verhouding tussen de totale boekwaarde en de totale rentelasten wordt het rente-omslagpercentage genoemd. Paragraaf 4 geeft meer inzicht in de financiering.</p> <p>Rente afschrijvingsreserves Over de afschrijvingsreserves worden rentelasten berekend. Hierbij wordt het rente-omslagpercentage gehanteerd. De rente over de afschrijvingsreserves dient tevens als dekking van de rentelasten van de betreffende investeringen.</p>

<i>Overhead</i>	<p>Algemeen Conform de BBV-voorschriften worden kosten zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. De lasten en baten van overhead worden centraal begroot en verantwoord. De overhead wordt gedefinieerd als het geheel van functies gericht op sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces. Het betreft zowel de fysieke componenten, zoals huisvesting en automatisering, als ondersteunende personele inzet.</p>
	<p>Heffingen en tarieven De overhead wordt betrokken bij de berekening van kostendekkende heffingen en tarieven. Zie paragraaf 1 lokale heffingen. Het aandeel overhead in de heffingen en tarieven wordt extracomptabel berekend.</p>
	<p>Grondexploitaties Voor de rendabele activiteiten van grondexploitaties maakt de BBV een uitzondering voor wat betreft het centraal begroten en verantwoorden van de overheadkosten. Deze worden wel toegerekend aan het taakveld. Voor de toerekening van de rentelasten wordt het rente-omslagpercentage toegepast.</p>
	<p>Verdeelsleutel De toe te rekenen overhead wordt bepaald door de totale lasten van het taakveld overhead te delen door de totale directe personeelskosten (loonkosten en inhuur), verdeeld naar taakveld.</p>

<p><i>Loon- en prijsontwikkeling</i></p>	<p>Jaarlijks anticiperen wij op de inflatieontwikkeling in de budgetten voor het nieuwe begrotingsjaar. Tegenover de loon- en prijsstijgingen staat (deels) een compensatie vanuit het gemeentefonds.</p> <p>Op basis van de gehanteerde uitgangspunten, gebaseerd op cijfers van het Centraal Planbureau, is de indexering opgebouwd uit meerdere componenten.</p> <p>Uitgangspunten indexering budgetten in de begroting 2025:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Personele kosten 5,0% • Materiële uitgaven 2,0% • Bijdrage gemeenschappelijke regelingen 5,65% • Sociaal domein (vergoedingen Wmo en Zorg) 3,8% • Gewogen gemiddelde 4,0% • Subsidies en inkomsten van leges en belastingen 4,0%
--	--

Wat gaat dit kosten?

Bedragen x € 1.000

6 Algemene dekkingsmiddelen en overhead		Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
06004	Overhead	14.577	15.475	15.569	14.493	14.328	14.248
06005	Treasury	613	638	-52	-138	-535	-413
06007	Algemene uitkering en overige uitkeringen						
06008	Overige baten en lasten	97	71	114	382	312	422
06009	Vennootschapsbelasting (VpB)	206	15	15	15	15	15
06061	OZB woningen	272	207	267	269	271	272
06062	OZB niet-woningen	87	94	102	103	103	103
06064	Belastingen overig	31	54	55	55	55	55
06304	Economische promotie	14	15	17	17	17	17
	Totaal lasten	15.896	16.569	16.087	15.197	14.568	14.720
06004	Overhead	901	871	656	656	656	656
06005	Treasury	4.011	2.866	2.376	1.639	1.437	1.014
06007	Algemene uitkering en overige uitkeringen	65.083	68.970	70.200	64.920	64.795	64.715
06008	Overige baten en lasten	99	150				
06009	Vennootschapsbelasting (VpB)						
06061	OZB woningen	5.669	5.973	6.212	6.212	6.212	6.212
06062	OZB niet-woningen	3.712	3.930	4.087	4.087	4.087	4.087
06064	Belastingen overig	93	55	55	55	55	55
06304	Economische promotie	624	536	540	540	540	540
	Totaal baten	80.192	83.351	84.127	78.110	77.782	77.280
	Saldo van baten en lasten	64.296	66.782	68.040	62.913	63.215	62.560
06010	Mutaties reserves (stortingen)	21.945	8.248	10.437	4	4	4
06010	Mutaties reserves (onttrekkingen)	22.571	9.496	10.660	300	300	288
	Saldo mutaties reserves	626	1.247	223	296	296	284
	Resultaat na bestemming	64.922	68.030	68.263	63.210	63.511	62.844

Toelichting (grootste) mutaties programma 6 per taakveld

Algemeen	Op basis van de uitgangspunten voor de loon- en prijsontwikkeling 2025 een verhoging van de budgetten met gemiddeld 4%.
06004 Overhead	In 2024 en 2025 hogere budgetten, waaronder regiebureau/ICT en strategische personeelsplanning en afsluiten archieven. Hogere baten in 2023 en 2024 betreffen vergoeding voor (detachering) van personeel en mutaties voorzieningen.
06005 Treasury	In 2022 tot en met 2025 nog (verwachte) renteopbrengsten over beschikbare liquide middelen. Met de investeringen uit de kaderbrief 2025 stijging vanaf 2026 de rentelasten en de doorbelasting naar de taakvelden (op dt taakveld in de meerjarenraming een negatieve last). De dividenduitkeringen t/m 2024 zijn bijgesteld op basis van de daadwekelijke besluiten tot dividenduitkering. Vanaf 2026 en nogmaals vanaf 2028 daalt de dividenduitkering van Cogas.
06007 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	De actualisatie van de verdeling van het gemeentefonds en hogere rijksuitgaven, in combinatie met de (indicative) correctie jeugdzorg, specifiek uitkeringen en beëindiging van de verdere oploop van de opschalingskorting leiden tot een positieve bijstelling voor jaren 2023 t/m 2025. Vanaf 2025 is de verwachte onderuitputting van het BTW compensatiefonds opgenomen in de begroting. Vanaf 2026 daalt de omvang van het gemeentefonds fors door de aanpassing van de financieringssystematiek van het gemeentefonds.

06008	Overige baten en lasten	Lasten en baten in verband met afwikkeling BTW compensatiefonds en omzetbelasting en overige kosten. En de stelpost onvoorzien.
06009	Vennootschapsbelasting (VpB)	In 2023 werkelijke lasten op basis van voorlopige en definitieve aanslagen, inclusief voorgaande jaren.
06304	Economische promotie	In 2023 zijn de werkelijke opbrengsten toeristen- en forensenbelasting
06010	Mutaties reserves	Mutaties in de reserves hangen samen met de uitgaven op de andere taakvelden. Een specificatie van de mutaties per programma is opgenomen in de financiële bijlagen (specificaties incidentele baten/lasten en structurele resultaatbestemming).

Paragraaf 1: Lokale heffingen

Samenvatting

Deze paragraaf biedt een overzicht van de lokale heffingen binnen onze gemeente. Hierin verstrekken wij informatie over de ontwikkeling van tarieven van gemeentelijke belastingen en rechten, de lastendruk voor inwoners, het beleid omtrent kwijtschelding, de gegenereerde inkomsten, en de mate van kostendekkendheid van de geheven rechten.

Hiernaast geven we een beknopte uiteenzetting van elk aspect van de lokale heffingen.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De OZB wordt geheven van eigenaren en, in het geval van niet-woningen, ook van gebruikers. Voor woningen geldt deze belasting echter uitsluitend voor de eigenaren.

Om de voorgenomen inkomsten voor 2025 te realiseren, is het noodzakelijk dat de OZB-tarieven met een inflatiepercentage van 4,00% verhoogd worden. De uiteindelijke tariefstelling hangt af van de

ontwikkelingen in de waarde van zowel woningen als niet-woningen. Deze waarden worden duidelijk na het voltooiën van de WOZ-waarderingsprognoses. Een concreet voorstel voor de OZB-tarieven zal daarom voorgelegd worden tijdens de raadsvergadering in december 2024, wanneer de verordening OZB behandeld wordt.

Maximering OZB

De huidige regering is van plan om de OZB te maximeren, wat waarschijnlijk op zijn vroegst vanaf 2026 van kracht zal worden. Volgens het hoofdlijnenakkoord streeft de regering ernaar dit te realiseren door afspraken te maken met de gemeenten.

Onroerende-zaakbelastingen	- 4,00% inflatoire verhoging
Rioolheffing	- € 5,00 verhoging - 4,00% inflatoire verhoging - Nieuw tarief € 350,30
Afvalstoffenheffing	- Vast bedrag € 150,75 - Per inzamelmiddel € 30,00 Aanbieding ter lediging: - 140 ltr. grijze container € 5,80 - 240 ltr. grijze container € 9,95 - Ontgr. verz. cont. 30 ltr. € 1,24
Toeristenbelasting	Geen verhoging tarieven. - Tarief hotel, B&B en pension €1,55 - Tarief overige accommodaties €1,10
Forensenbelasting, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges	- 4,00% inflatoire verhoging
Haven-, kade- en opslagelden	- nullijn voor 2025
Bedrijveninvestering szone	- Voorstel tot verlenging BIZ - Nieuw tarief bij verlenging € 395,00
Lokale lastendruk	- 140 ltr. cont. huishouden: € 1.023, 5,14% stijging - 240 ltr. cont. huishouden: € 1.062, 3,71% stijging
Kwijtschelding	- OZB, rioolheffing en afval. basisbedr.: volledige kwijtschelding mogelijk - Afval. inzamelmiddel: max. 2 inzamelmiddelen - Afval. ledigingen: max. voor € 79,60

Rioolheffing

De inkomsten uit de rioolheffing zijn bestemd voor het beheer en onderhoud van ons rioolstelsel, evenals voor het nakomen van onze zorgplicht ten aanzien van het grondwater.

Het tarief wordt met een vast bedrag van € 5,00 verhoogd. Daarnaast wordt het tarief aangepast met een inflatiecorrectie van 4,00%. Dit resulteert in een basistarief van € 350,30 voor de rioolheffing in 2025.

Tarief rioolheffing:	2023:	2024:	2025:
Basis (t/m 500 m ³):	€ 304,80	€ 331,80	350,30

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan percelen waaruit huishoudelijk afval voortkomt of verwacht wordt. Het is onze wettelijke verplichting om huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen.

De tarieven voor de afvalstoffenheffing voor het jaar 2025 zijn als volgt:

Tarieven afvalstoffenheffing:	2023	2024	2025
Basisbedrag:			
- Vast bedrag per perceel	€ 120,75	€ 135,60	€ 150,75
Containers:			
- Per inzamelmiddel	€ 30,00	€ 30,00	€ 30,00
Aanbieding ter lediging:			
- 140 liter grijze container	€ 7,20	€ 6,60	€ 5,80
- 240 liter grijze container	€ 12,40	€ 11,30	€ 9,95
- Ontgr. verz. cont 30 ltr.	€ 1,53	€ 1,40	€ 1,24
- 140/240 liter GFT-container	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
- verpakkingencontainer	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00

Het verwachte gemiddelde aantal afvalaanbiedingen per huishouden voor 2025, in vergelijking met 2024, is als volgt:

Aanbieding	2024	2025
140 ltr. cont.	6 x € 6,60 = € 39,60	7 x € 5,80 = € 40,60
240 ltr. cont.	8 x € 11,30 = € 90,40	8 x € 9,95 = € 79,60
Lediging	41 x € 1,40 = € 57,40	42 x € 1,24 = € 52,08

Het is belangrijk te benadrukken dat de vaste kosten voor het verzamelen van afvalstoffen relatief zijn toegenomen, terwijl de variabele kosten zijn afgenomen. Dit is de reden voor de verhoging van het vaste tarief per perceel, terwijl de opbrengsten uit het gebruik van containers zijn gedaald.

Toeristenbelasting

Personen die niet in onze gemeente wonen en overnachten in faciliteiten zoals hotels, B&B's, of andere betaalde accommodaties, zijn toeristenbelasting verschuldigd.

In 2023 heeft het college de intentie uitgesproken om de tarieven voor toeristenbelasting tot en met 2027 stabiel te houden. Dit besluit is bedoeld om de continuïteit en duurzaamheid van onze lokale ondernemers in de vrijetijdseconomie te ondersteunen.

Tarief toeristenbelasting:	2023	2024	2025
- Per overnachting voor hotel, pension of bed en breakfast	€ 1,55	€ 1,55	€ 1,55
- Per overnachting voor overige accommodaties	€ 1,10	€ 1,10	€ 1,10

Forensenbelasting

De forensenbelasting wordt geheven van personen die buiten onze gemeente hun hoofdverblijf hebben maar die binnen de gemeente over een gemeubileerde woning beschikken die meer dan negentig dagen per jaar beschikbaar is. Voor het jaar 2025 is een inflatoire stijging van 4,00% vastgesteld. Het voorgestelde tarief voor de forensenbelasting zal daardoor € 406 bedragen.

Tarief forensenbelasting:	2022	2023	2024
Per gemeubileerde woning:	€ 350	€ 364	€ 406

Marktgelden

Marktgelden worden geheven van standhouders die standplaatsen bezetten op de markten verspreid over de verschillende kernen in onze gemeente. Voor 2025 is een inflatoire tariefverhoging van 4,00% gepland. De voorgestelde tarieven voor komend jaar zijn als volgt:

Tarief Marktgelden:	2023	2024	2025
Markt Delden:	€ 1,49	€ 1,59	€ 1,66
Markt Markelo:	€ 1,49	€ 1,59	€ 1,66
Markt Goor:	€ 1,93	€ 2,07	€ 2,15

Lijkbezorgingsrechten

Lijkbezorgingsrechten worden geheven om de kosten te compenseren die verbonden zijn aan het onderhoud van begraafplaatsen binnen onze gemeente. Voor het jaar 2025 zullen de tarieven worden aangepast door middel van een inflatoire stijging van 4,00%.

Haven-, kade- en opslaggeld

Haven-, kade- en opslaggeld worden in rekening gebracht voor het gebruik van gemeentelijke vaarwateren, havens en kaden. De tarieven zijn geharmoniseerd met die van de naburige gemeenten Enschede, Almelo, Hengelo en Lochem. Na een significante tariefverhoging van meer dan 10% vorig jaar, stelt het havenbedrijf voor om voor het jaar 2025 de tarieven te stabiliseren en een nullijn te hanteren voor alle betrokken gemeenten.

Tarieven per geladen en/of geloste ton lading	2023	2024	2025
schepen zonder Green Award	€ 0,149	€ 0,160	€ 0,160
bronzen Green Award	€ 0,141	€ 0,156	€ 0,156
zilveren Green Award	€ 0,134	€ 0,148	€ 0,148
gouden Green Award	€ 0,127	€ 0,139	€ 0,139
platina Green Award	€ 0,119	€ 0,131	€ 0,131

In het bestuurlijk overleg is wel besloten om de grondslag voor de inning van havengelden aan te passen. Meer informatie hierover zal worden verstrekt bij de behandeling in de gemeenteraad ter vaststelling van de havengeldenverordening 2025.

Bedrijveninvesteringszone (BIZ)

De bedrijveninvesteringszone is ingesteld voor een maximale periode van vijf jaar, waarbij 2024 het laatste jaar is waarin belasting geheven kan worden onder de huidige regeling. Ondernemers hebben echter aangegeven de regeling graag met nog eens vijf jaar te willen verlengen. De voorbereidingen voor deze verlenging zijn reeds in gang gezet. In november van dit jaar zal er een draagvlakmeting plaatsvinden onder de ondernemers. Bij een meerderheid van voorstemmen zal de verlenging definitief worden. De voorgestelde tarieven voor de periode van 2025 tot en met 2029 zullen dan als volgt zijn:

Voor het kalenderjaar:	2025	2026	2027	2028	2029
	€ 395,-	€ 405,-	€ 415,-	€ 425,-	€ 435,-

Leges

Leges zijn de vergoedingen die de gemeente vraagt voor het leveren van specifieke diensten of producten aan burgers. Het totaalbedrag van de geheven leges mag de daadwerkelijke kosten die de gemeente maakt voor deze diensten niet overschrijden. Voor 2025 wordt voorgesteld om de tarieven voor leges te verhogen met een inflatoire correctie van 4,00%.

Lastendruk in Hof van Twente

In onze gemeente wordt de lastendruk berekend op basis van de gemiddelde woonlasten, die samengesteld zijn uit de onroerende-zaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing, en rioolheffing. Voor het jaar 2025 bedragen de gemiddelde woonlasten voor huishoudens met een kleine restafvalcontainer € 1.023 en voor die met een grote container € 1.062. Dit betekent een stijging van respectievelijk 5,14% en 3,71%. Het is belangrijk op te merken dat deze bedragen en stijgingspercentages specifiek gelden voor woningeigenaren, aangezien huurders geen OZB betalen.

Lastendruk 2025

	2021 Huish. 140ltr. cont.	2021 Huish. 240ltr. cont.	2022 Huish. 140ltr. cont.	2022 Huish. 240ltr. cont.	2023 Huish. 140ltr. cont.	2023 Huish. 240ltr. cont.	2024 Huish. 140ltr. cont.	2024 Huish. 240ltr. cont.	2025 Huish. 140ltr. cont.	2025 Huish. 240ltr. cont.	2026 Huish. 140ltr. cont.	2026 Huish. 240ltr. cont.	2027 Huish. 140ltr. cont.	2027 Huish. 240ltr. cont.	2028 Huish. 140ltr. cont.	2028 Huish. 240ltr. cont.
OZB	€ 371	€ 371	€ 370	€ 370	€ 383	€ 383	€ 406	€ 406	€ 422	€ 422	€ 422	€ 422	€ 422	€ 422	€ 422	€ 422
Riool	€ 277	€ 277	€ 288	€ 288	€ 305	€ 305	€ 332	€ 332	€ 350	€ 350	€ 355	€ 355	€ 360	€ 360	€ 365	€ 365
Afvalst	€ 195	€ 239	€ 216	€ 264	€ 231	€ 280	€ 235	€ 286	€ 251	€ 290	€ 251	€ 290	€ 251	€ 290	€ 251	€ 290
totaal	€ 843	€ 887	€ 874	€ 922	€ 919	€ 968	€ 973	€ 1024	€ 1023	€ 1062	€ 1028	€ 1067	€ 1033	€ 1072	€ 1038	€ 1077

Kwijtschelding

Voor 2025 hanteren we binnen onze gemeente de volgende grondslagen voor kwijtschelding van lokale belastingen. De inkomensnorm voor kwijtschelding is vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm, wat de maximale toegestane grens is. Daarnaast passen we verruimde normen toe voor AOW-gerechtigden en houden we rekening met de netto kosten voor kinderopvang. Ook gebruiken we de maximaal verhoogde vermogensnorm.

Kwijtschelding is mogelijk voor:

- OZB voor woningen, hoewel dit door de afschaffing van het gebruikersdeel nog maar zelden voorkomt;
- Het basisbedrag van de rioolheffing;
- Het basisbedrag van de afvalstoffenheffing, inclusief twee inzamelmiddelen, tot een maximum van € 79,60 voor ledigingen.
- Voor het jaar 2025 verwachten we dat ongeveer 300 belastingplichtigen automatisch kwijtschelding ontvangen. Daarnaast anticiperen we dat voor ongeveer 145 belastingplichtigen een volledige of gedeeltelijke kwijtschelding op aanvraag wordt verleend.

Overzicht

In de volgende tabel wordt een overzicht gepresenteerd van de opbrengsten die door belastingen en rechten worden gegenereerd.

Geraamde inkomsten belastingen en rechten

Bedragen in euro's x 1000

Soort Heffing:	Werkelijk 2023:	Begroting 2024:	Begroting 2025:
Algemene Belastingen:			
Onroerende-zaakbelastingen	9.381	9.904	10.300
Toeristenbelasting	510	437	437
Forensenbelasting	114	98	102
Totaal:	10.005	10.439	10.839
Heffingen:			
Reinigingsheffingen	3.569	3.849	4.077
Rioolheffing	5.076	5.664	5.947
Marktgelden	27	38	40
Scheepvaartrechten	59	96	100
Lijkbezorgingsrechten	280	260	271
Leges	2.050	1.594	1.876
Totaal:	11.061	11.501	12.311
Totaal:	21.066	21.940	23.150

Geraamde baten en lasten van rechten die in onze gemeente worden geïnd in 2025

Rechten	Directe kosten	Inkomsten	Netto kosten	Overhead	BTW	Totale toerekenbare kosten	Baten begroot	Dekkingspercentage
Reinigingsheffingen	€ 3.335.419	€ 25.000	€ 3.310.419	€ 236.936	€ 530.000	€ 4.077.355	€ 4.077.191	100,0%
Rioolheffingen	€ 4.767.610	€ 92.427	€ 4.675.183	€ 859.707	€ 320.000	€ 5.854.890	€ 5.854.890	100,0%
Lijkbezorgingsrechten	€ 315.437	€ -	€ 315.437	€ 36.847	€ -	€ 352.284	€ 270.695	76,8%
Marktgelden	€ 91.185	€ -	€ 91.185	€ 729	€ -	€ 91.914	€ 39.591	43,1%
Havengelden	€ 298.519	€ -	€ 298.519	€ 6.398	€ -	€ 304.917	€ 99.993	32,8%
Leges - Hoofdstuk 1	€ 270.018	€ -	€ 270.018	€ 225.195	€ -	€ 495.213	€ 511.654	103,3%
Leges - Hoofdstuk 2	€ 712.024	€ -	€ 712.024	€ 593.828	€ -	€ 1.305.852	€ 1.307.811	100,2%
Leges - Hoofdstuk 3	€ 70.310	€ -	€ 70.310	€ 58.638	€ -	€ 128.948	€ 56.634	43,9%
Leges - Totaal generaal	€ 1.052.352	€ -	€ 1.052.352	€ 877.661	€ -	€ 1.930.013	€ 1.876.099	97,2%

Paragraaf 2: Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

Volgens de BBV dient in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een vaste set financiële kengetallen opgenomen te worden. De bedoeling is dat deze kengetallen meer inzichtelijk maken hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om extra structurele of incidentele lasten op te kunnen vangen. De gemeenteraad en externe toezichthouders kunnen deze kengetallen betrekken in, hun beoordeling van de financiële positie van de gemeente. De tabel met de financiële kengetallen en de toelichting daarop is opgenomen in paragraaf 2.2.

Naast de kengetallen wordt in deze paragraaf in onderdeel 2.3 het risicoprofiel opgenomen. In dit

onderdeel wordt ook de weerstandscapaciteit beschreven en de ratio weerstandsvermogen bepaald.

2.2. Kengetallen

In de tabel op de volgende pagina, zijn de kengetallen samengevat weergegeven. De kengetallen hebben we beoordeeld aan de hand van de normeringen uit de VNG- uitgave "[Houdbare Gemeentefinanciën](#)". In deze uitgave wordt een beoordeling aanbevolen van de kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente. Dat hebben wij hieronder summier gedaan. Voor een uitgebreidere beoordeling wachten wij de ontwikkelingen af. Hierbij valt te denken aan vergelijking met andere gemeenten, normeringen door provincie Overijssel en ervaringscijfers over meerdere jaren.

2.2. Kengetallen

Kengetal	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Netto schuldquote	14,4%	36,2%	36,6%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor leningen	9,3%	31,5%	32,0%
Solvabiliteitsratio	58,8%	57,4%	59,5%
Grondexploitatie	5,6%	6,8%	5,5%
Structurele exploitatieruimte	4,7%	0,6%	0,3%
Belastingcapaciteit	103%	103%	107%

In de bovenstaande tabel zijn de kengetallen samengevat weergegeven. De kengetallen hebben we beoordeeld aan de hand van de normeringen uit de VNG- uitgave "[Houdbare Gemeentefinanciën](#)". In deze uitgave wordt een beoordeling aanbevolen van de kengetallen in relatie tot de financiële positie van de gemeente. Dat hebben wij hieronder summier gedaan. Voor een uitgebreidere beoordeling wachten wij de ontwikkelingen af. Hierbij valt te denken aan vergelijking met andere gemeenten, normeringen door provincie Overijssel en ervaringscijfers over meerdere jaren.

Netto schuldquote

Hoe lager, hoe beter

	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Vaste schulden +	46.223.590	41.138.216	41.411.466	53.793.352	87.456.731	96.074.611
Netto vlottende schulden +	8.608.791	8.510.000	8.908.977	8.510.000	8.510.000	8.510.000
Overlopende passiva +	10.075.132	4.200.000	6.000.000	4.977.000	4.500.000	5.000.000
Totaal FVA (art. 36 onderdelen d, e en f) -	-	-	-	-	-	-
Uitzettingen rentetypische looptijd <1 jaar -	39.105.758	5.354.000	5.354.000	6.477.000	3.000.000	3.000.000
Liquide middelen -	99.689	510.000	510.000	510.000	510.000	510.000
Overlopende activa -	7.365.005	3.000.000	3.000.000	2.500.000	3.500.000	4.000.000
Saldo =	18.337.061	44.984.216	47.456.443	57.793.351	93.456.731	102.074.611
Totaal Baten /	127.135.941	124.402.963	129.497.452	108.490.315	105.653.786	103.193.471
Netto schuldquote =	14,4%	36,2%	36,6%	53,3%	88,5%	98,9%

Netto schuldquote, gecorrigeerd voor leningen

Hoe lager, hoe beter

	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Vaste schulden +	46.223.590	41.138.216	41.411.466	53.793.352	87.456.731	96.074.611
Netto vlottende schulden +	8.608.791	8.510.000	8.908.977	8.510.000	8.510.000	8.510.000
Overlopende passiva +	10.075.132	4.200.000	6.000.000	4.977.000	4.500.000	5.000.000
Totaal FVA (art. 36 onderdelen b, c, d, e en f) -	6.497.849	5.848.070	5.991.365	5.734.072	5.473.581	5.232.088
Uitzettingen rentetypische looptijd <1 jaar -	39.105.758	5.354.000	5.354.000	6.477.000	3.000.000	3.000.000
Liquide middelen -	99.689	510.000	510.000	510.000	510.000	510.000
Overlopende activa -	7.365.005	3.000.000	3.000.000	2.500.000	3.500.000	4.000.000
Saldo =	11.839.212	39.136.146	41.465.078	52.059.279	87.983.150	96.842.523
Totaal Baten /	127.135.941	124.402.963	129.497.452	108.490.315	105.653.786	103.193.471
Netto schuldquote =	9,3%	31,5%	32,0%	48,0%	83,3%	93,8%

Netto Schuldquote en Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de medeoverheid ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn.

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

De Netto schuldquote van Hof van Twente loopt in de komende jaren op. Dit wordt veroorzaakt door de sterk stijgende financieringsbehoefte door de investeringsplanning (nieuwe investeringen kaderbrief 2025). Daarnaast neemt de positie van het eigen vermogen af, omdat de begroting vanaf 2026 sprake is van een negatief exploitatiesaldo. Dit zorgt er in combinatie met het dalende totaal aan baten voor dat de netto schuldquote oploopt tot 93,8% in 2028.

Solvabiliteitsratio

Hoe hoger, hoe beter

	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Eigen vermogen +	101.873.648	79.560.797	91.862.051	83.334.922	73.207.792	65.199.460
Totaal vermogen /	173.126.857	<u>138.710.227</u>	<u>154.339.918</u>	<u>156.704.267</u>	<u>179.744.072</u>	<u>180.898.995</u>
Solvabiliteitsratio =	58,8%	57,4%	59,5%	53,2%	40,7%	36,0%

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie en gemeente.

De solvabiliteitsratio van Hof van Twente is eigenlijk de afgelopen jaren altijd goed geweest. Echter zien we in de meerjarenbegroting dat deze ratio daalt. Voor de solvabiliteitsratio geldt dat de redenen hetzelfde zijn als bij de netto schuldquote. Het eigen vermogen neemt af, terwijl het totale vermogen (o.a. door de investeringen) toeneemt. Een vuistregel voor de solvabiliteit is dat 20% of hoger voldoende is.

Grondexploitatie

Hoe lager, hoe beter 	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Overige MVA Gronden +	8.521.846	8.306.188	8.521.846	8.521.846	8.521.846	8.521.846
In exploitatie genomen gronden +	-1.443.969	101.060	-1.442.726	-1.441.540	-1.439.978	-1.438.038
Totaal baten /	127.135.941	124.402.963	129.497.452	108.490.315	105.653.786	103.193.471
Grondexploitatie =	5,6%	6,8%	5,5%	6,5%	6,7%	6,9%

Grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten of provincies leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Het kengetal grondexploitatie is relatief constant en laag. Dat houdt in dat onze grondexploitatie van relatief kleine impact is op de gemeentelijke begroting.

Structurele exploitatieruimte

Hoe hoger, hoe beter 	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Tot: Structurele lasten (excl. reserves) -	105.358.617	113.422.530	112.089.788	111.016.111	112.514.785	111.038.158
Totaal structurele baten (excl. reserves) +	109.625.946	112.280.748	110.589.452	103.997.815	103.466.286	103.070.971
Structurele toevoegingen aan reserves -	90.000	90.000	90.000	90.000	90.000	90.000
Structurele onttrekkingen aan reserves +	1.750.197	1.926.229	2.028.359	2.028.359	2.195.895	2.157.250
Saldo =	5.927.527	694.447	438.023	-5.079.937	-6.942.604	-5.899.937
Totaal baten /	127.135.941	124.402.963	129.497.452	108.490.315	105.653.786	103.193.471
Structurele exploitatieruimte =	4,7%	0,6%	0,3%	-4,7%	-6,6%	-5,7%

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds of provinciefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB respectievelijk opcenten op de motorrijtuigbelastingen. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

Waar Hof van Twente de afgelopen jaren altijd een positieve exploitatieruimte heeft gekend, voorziet de meerjarenbegroting dat er ultimo 2026 een fors structureel tekort ontstaat. Waar de jaren 2024 en 2025 nog sluitend zijn, voorzien we voor 2026 een fors structureel tekort. Dit resulteert in een negatieve ratio van -4,7%; de structurele baten zijn 4,7% te weinig om te structurele lasten te dekken. In 2027 en 2028 liggen die percentages nog iets hoger.

		Belastingcapaciteit					
Hoe lager, hoe beter 		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
OZB-lasten voor	gemiddelde WOZ-waarde +	383	406	422	422	422	422
	Rioolheffing voor gezin +	305	332	350	355	360	365
	Afvalstoffenheffing voor gezin +	280	286	290	290	290	290
	Eventuele heffingskorting voor gezin -	-	-	-	-	-	-
	Totaal woonlasten voor gezin =	968	1.024	1.062	1.067	1.072	1.077
	Landelijk gem. woonlasten meerpers. huishouden t-1 /	944	994	994	994	994	994
	Belastingcapaciteit =	103%	103%	107%	107%	108%	108%

Belastingcapaciteit

De OZB en de opcenten zijn voor gemeenten respectievelijk provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven.

Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).

Dit percentage is al jaar en dag hoog: hoger dan 100%. Dit komt met name door het relatief groot aantal kilometers rioolstelsel ten opzichte van het aantal aansluitingen. Het omvangrijke buitengebied van Hof van Twente is hier debet aan.

2.3 Risicoprofiel

In de door de gemeenteraad vastgesteld [Nota risicomangement 2015](#) is omschreven hoe onze gemeente omgaat met risico's, de bepaling van de weerstandscapaciteit en de ratio weerstandsvermogen.

In overeenstemming met deze nota zijn de risico's in kaart gebracht. Daarbij zijn de risico's onderverdeeld in 4 categorieën: strategische risico's, marktrisico's, schaderisico's en operationele risico's. De afgelopen jaren was in aanvulling daarop ook een 5^e categorie benoemd: de coronacrisis. Gelet op de huidige inzichten is deze risico-categorie niet meer opgenomen.

Binnen het totaal van de (resterende) 4 categorieën zijn 12 risicosoorten te onderscheiden. Deze bestaan elk uit 1 of meerdere dossiers.

Per dossier is het risico beoordeeld. Daarbij wordt de netto omvang van het risico ingeschat. Dit wordt gedaan door de kans, dat een risico zich ook daadwerkelijk gaat voordoen, te vermenigvuldigen met het gevolg van het risico.

Bij het inschatten van deze kans worden 3 categorieën gehanteerd, namelijk 25%, 50% en 75%. In enkele gevallen is de omvang bepaald door

gedifferentieerde percentages te gebruiken, voor bepaalde aspecten die betrekking hebben op een risico. In de tabel is dit in de kolom kans aangegeven met G%.

Voor de bepaling van het gevolg van een risico wordt de omvang van de gevolgschade van een risico ingeschat. Indien er al bestaande maatregelen zijn, zoals een voorziening die is getroffen of een verzekering die geldt, dan wordt hier rekening mee gehouden.

Ontwikkelingen

Ten opzichte van het laatst vastgestelde risicoprofiel (in het voorjaar van 2024, zoals opgenomen in het jaarverslag 2023) hebben zich enkele ontwikkelingen voorgedaan. De belangrijkste ontwikkelingen zijn (zie ook de tabel op de volgende pagina's) hieronder beschreven.

Algemeen

Gezien de bezuinigingsopgave zijn de benodigde budgetten scherper geraamd. Desondanks hebben wij geen extra risicobedrag opgenomen om het risico van overschrijding van de aangescherpte budgetten af te dekken. Want wij gaan er vanuit dat er nog steeds een realistische begroting voorligt.

Omvang uitkering gemeentefonds

(risiconummer 1.1)

Eerder hebben wij de omvang van dit risico verhoogd vanwege de aanpassing van de financierings-systematiek van het gemeentefonds. Inmiddels is de uit aangepaste systematiek voortvloeiende verlaging van de uitkering gemeentefonds doorgevoerd in de programmabegroting. Daardoor is de omvang van het risico verlaagd van € 1,5 naar € 1 miljoen.

Uitvoering themanotities

(risiconummer 2.2)

Vanuit de themanotities zijn gelden teruggevloeid naar de Algemene reserve. Ook schatten wij nu de risico's op budgetoverschrijding binnen het totaal van de themanotities lager in. De omvang van het risicobedrag is daarom verlaagd van € 200.000 naar € 100.000.

Aantrekken/uitzetten gelden

(risiconummer 6.1)

De komende jaren zullen wij vanwege de geplande investeringen meer geld moeten lenen. Daardoor stijgt het risico dat ontwikkelingen rondom de marktrente leiden tot extra uitgaven. De omvang van het risico is daarom verhoogd van € 50.000 naar € 175.000.

Omvang risico's

De omvang van de gekwantificeerde risico's (exclusief grondexploitaties) wordt op basis van de onderstaande tabel ingeschat op € 4,64 miljoen.

Risico	Bedrag
Strategische risico's	€ 1.410.000
Marktrisico's	€ 2.129.000
Schade risico's	€ 150.000
Operationele risico's	€ 950.000
Totaal risico's	€ 4.639.000

De omvang van de gekwantificeerde risico's voor de gemeentelijke grondexploitaties wordt ingeschat op € 1,0 miljoen.

Omvang weerstandscapaciteit

Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit richten we ons op de stand van eind 2028, omdat op die manier rekening wordt gehouden met de onttrekkingen c.q. toevoegingen die in de meerjarenbegroting worden voorzien. Hierdoor ontstaat een zo reëel mogelijk beeld.

Het totaal van de weerstandscapaciteit algemeen is eind 2028 circa 10,70 miljoen (Algemene reserve € 9,95 miljoen en Reserve majeure projecten € 0,75 miljoen).

De reserve grondexploitaties heeft dan (zie paragraaf 7) een omvang van circa € 1,0 miljoen.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen algemeen komt eind 2028 uit op een ratio van 2,3 ($\text{€ } 10,70 / \text{€ } 4,64$ miljoen).

De ratio weerstandsvermogen grondexploitaties komt uit op een ratio van 1,0 ($\text{€ } 1,0 / \text{€ } 1,0$ miljoen).

De ratio weerstandsvermogen algemeen is hoger en de ratio weerstandsvermogen grondexploitatie ligt tussen de afgesproken bandbreedte van 1,0 tot 1,4.

Risicoprofiel

Op de volgende pagina's is het risicoprofiel van de gemeente Hof van Twente weergegeven.

In de kolom "najaar 2024" is, ten behoeve van de voorliggende programmabegroting 2025, het geactualiseerde risicobedrag opgenomen. In de kolom "voorjaar 2024" is het bedrag vermeld, zoals dat is opgenomen in het toen vastgestelde jaarverslag 2023.

Strategische risico's						
Nr.	Risicosoorten	Dossiers	Kans (P)	Netto omvang risico (PxG) minus getroffen maatregel		Toelichting
				najaar 2024	voorjaar 2024	
1	Rijksbezuinigingen / Nieuwe wetgeving	1.1 Kortingen op uitkering gemeentefonds	50%	€ 1.000.000	€ 1.500.000	De uitkering uit het Gemeentefonds wordt o.a. beïnvloed door de hier benoemde ontwikkelingen. De risicoinfschatting heeft betrekking op de totale omvang van het gemeentefonds. Mutaties in de uitkering van het Gemeentefonds worden meegenomen in budgetcyclus. De financieringssytematiek van het gemeentefonds is met ingang van 2024 gewijzigd. De omvang van het accres (zowel volume als loon- en prijsontwikkeling) zal worden
		1.2 Herijking verdeelmaatstaven gemeentefonds				
		1.3 Kortingen op specifieke uitkeringen				
		1.4 Risico invoering Omgevingswet		p.m.	p.m.	Ontwikkelingen actief volgen. Bij het voorstel tot bestemming van het jaarrekeningresultaat 2022 is € 485.000 gereserveerd voor de meerkosten in de uitvoering van de omgevingswet. Daarom is hier geen specifiek bedrag geraamd.
2	Bestuurlijke doelen	2.1 Realisatie taakstellingen	G%	€ 60.000	€ 90.000	Vanuit eerdere jaren zijn in de begroting taakstellingen opgenomen, waarvan bij een aantal nog niet zeker is dat deze geheel gehaald worden.
		2.2 Uitvoering themanotities	25%	€ 100.000	€ 200.000	Dit risico dient om eventuele financiële tegenvallers bij de uitvoering van de themanotities op te kunnen vangen.
		2.3 Realisatie bestuurlijke projecten	G%	€ 50.000	€ 50.000	O.b.v. projectrapportages van de bestuurlijke projecten.
3	Verbonden partijen	3.1 Samen Twente (voorheen Regio Twente)	50%	€ 23.000	€ 20.000	(Re-)actief volgen verbonden partijen.
		3.2 Veiligheidsregio Twente	50%	€ 32.000	€ 30.000	(Re-)actief volgen verbonden partijen.
		3.3 Omgevingsdienst Twente	50%	€ 20.000	€ 18.000	(Re-)actief volgen verbonden partijen.
		3.4 Zenkeldamshoek	25%	€ 0	€ 0	(Re-)actief volgen verbonden partijen.
		3.5 Overige aandeelhouderschappen	25%	€ 125.000	€ 160.000	(Re-)actief volgen verbonden partijen. De dividendafspraken met Cogas lopen t/m 2027.
4	Krimp	4.1 Op de lange termijn zal het voorzieningen-/accommodatie niveau onder druk komen te staan	p.m.	p.m.	p.m.	Continu beleid evalueren en bijstellen.
Subtotaal strategische risico's				€ 1.410.000	€ 2.068.000	

Marktrisico's						
Nr.	Risicosoorten	Dossiers	Kans (P)	Netto omvang risico (PxG) minus getroffen maatregel		Toelichting
				najaar 2024	voorjaar 2024	
5	Grondexploitaties	5.1 Materiële vaste Activa (gronden niet in exploitatie)	G%	€ 965.000	€ 963.000	Zie paragraaf grondbeleid
		5.2 Gronden in exploitatie	G%	€ 31.000	€ 52.000	Zie paragraaf grondbeleid
6	Rente/treasury	6.1 Aantrekken//uitzetten gelden	50%	€ 175.000	€ 50.000	Gemeente loopt risico op ontwikkelingen marktrente over bedrag financieringsbehoefte.
		6.2 Verstrekte leningen aan verenigingen en stichtingen	25%	€ 70.000	€ 78.000	Periodiek evalueren.
		6.3 Gegarandeerde leningen	25%	€ 142.000	€ 153.000	Periodiek evalueren.
7	Economische ontwikkelingen	7.1 Dalende legesinkomsten	50%	€ 21.000	€ 21.000	Sturen op opbrengsten. Op korte termijn verwachten wij geen grote negatieve effecten op de legesinkomsten voor bouwactiviteiten. Op termijn sluiten wij dit echter niet uit.
		7.2 Inflatie	G%	€ 1.000.000	€ 1.000.000	Ten gevolge van geo-politieke ontwikkelingen is er een risico op kostenstijgingen die groter zijn dan de in de begroting gehanteerde indexeringspercentages. Ook kunnen de resultaten van aanbestedingstrajecten leiden tot extra kostenstijgingen.
8	Openeinderegelingen	8.1 Participatiewet (BUIG)	25%	€ 180.000	€ 180.000	Geen wijziging in het theoretische uitgangspunt dat er een risico is van volumegroei.
		8.2 Participatie budget - Reïntegratiekosten - Wsw	25%	€ 0	€ 0	
		8.3 Minimabeleid (waaronder Bijzondere bijstand)	25%	€ 25.000	€ 25.000	Risico door volume groei. We verwachten een toename van aanvragen vanwege het nieuwe minima en schuldenbeleid, echter hier zijn extra middelen voor beschikbaar gesteld.
		8.4 Opvang Oekrainers, statushouders en asielzoekers	25%	€ 0	€ 0	Uitgangspunt is dat de overschotten van 2022/2023 voldoende zijn om het risico op te vangen dat niet alle kosten worden vergoed door Rijk.
		8.5 WMO	50%	€ 500.000	€ 500.000	Geen wijziging in het theoretische uitgangspunt dat er een risico is van volumegroei.
		8.6 Jeugdwet				
		8.7 Leerlingenvervoer	25%	€ 11.000	€ 11.000	
		8.8 Aantal lijkbezorgingen van gemeentewege	50%	€ 5.000	€ 5.000	Risico van een toename in het aantal lijkbezorgingen.
Subtotaal marktrisico's (exclusief grondexploitaties)				€ 2.129.000	€ 2.023.000	

Schade risico's						
Nr.	Risicosoorten	Dossiers	Kans (P)	Netto omvang risico (PxG) minus getroffen maatregel		Maatregelen
				najaar 2024	voorjaar 2024	
9	Fraude		G%	€ 50.000	€ 50.000	Hiervoor is geen verzekering afgesloten. Er is een frauderisicoanalyse uitgevoerd.
10	Eigendom	10.1 Brand, storm, fraude en diefstal	n.b.	n.v.t.	n.v.t.	Risico en omvang worden laag ingeschat i.v.m. dekking door verzekeringen. Maatregelen: - Verzekeringen - Hufferproof investeren - Watermanagement - Meerjarige onderhoudsplannen
11	contractuele verplichtingen/ aansprakelijkheid- stellingen	11.1 Aansprakelijkheidstellingen/nadeelcompensatie	G%	€ 100.000	€ 100.000	Voor veel situaties zijn we verzekerd. Voor situaties waarvoor we niet verzekerd zijn wordt een bedrag opgenomen. Zoals naar de raad is gecommuniceerd in de zomerbrief 2021, hebben wij de verwachte kosten voor de cyberaanval in financiële zin gedekt zonder dat daarbij geanticipeerd wordt op de ontvangst van schadevergoeding van externe partijen. Hierdoor is er op dit punt geen sprake van een risico.
Subtotaal schade risico's				€ 150.000	€ 150.000	

Operationele risico's							
Nr.	Risicosoorten	Dossiers	Kans (P)	Netto omvang risico (PxG) minus getroffen maatregel		Maatregelen	
				najaar 2024	voorjaar 2024		
12	Bedrijfsvoering	12.1 Rechtmatigheid legesheffing		€ 700.000	€ 700.000		
		12.2 Debiteurenbeheer					
		12.3 Verplichte betaling dwangsommen bij niet tijdig beslissen					
		12.4 Oninbare vorderingen					
		12.5 Vergoeding bijzondere begraafplaatsen					
		12.6 Stroomuitval, storing, hacken computersysteem					- Er zijn inmiddels middelen gereserveerd voor structurele oplossing van het risico stroomuitval en storing - Beveiliging van website en versleuteling bij versturen van vertrouwelijke gegevens
		12.7 Wegvallen van medewerkers op kwetsbare posities					- Afspraken taakoverdracht - Formaliseren vervangingsmaatregelen - Interne controle/ VIC/ functiescheiding - Procesbeschrijvingen - Regionale samenwerking
		12.8 Fouten					
		12.9 Toename loonkosten (Fuwa/ premiestijging)					
		12.10 Stijging door kosten door marktontwikkelingen					- Jaarlijks doorrekenen prijzen in tarieven leges - Periodieke rapportage - Budgetbeheer - Mobiliteitsbeleid - Voordelen gezamenlijk inkopen
		12.11 Langdurige uitval door ziekte (door o.a. agressie burgers, werkdruk, niet optimale werkplek) en uitstroom					- VCA certificering - Opleiding agressie en geweld - RIE - Aanpassing werkplekken aan Arbo-eisen
		12.12 Niet afdragen van belastingen waar dat wel had moeten (loonheffing, BTW)					Horizontaal toezicht.
		12.13 Extra personeel door o.a. herindicaties					Opgevangen met reserves (o.a. reserve transities).
		12.14 Beëindiging huurcontracten gemeentehuis en niet opnieuw kunnen verhuren					Contracten lopen nog enkele jaren. Continu contract met huurders.
12.15 Gevolgen Reorganisatie					Monitoren of de reorganisatie leidt tot extra kosten		
12.16 Boetes/schadeclaims Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)	25%		€ 250.000	€ 250.000	Jaarlijkse vaststelling Programma Informatieveiligheid & Privacy.		
Subtotaal operationele risico's (vast bedrag)				€ 950.000	€ 950.000		

bedragen x € 1.000

Algemene Reserve	Rek. 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1 januari	17.275	11.066	14.956	10.018	10.071	10.008
Toevoegingen	9.278	7.136	125	115	0	0
Onttrekkingen	-15.487	-3.246	-5.063	-63	-63	-63
Stand per 31 december	11.066	14.956	10.018	10.071	10.008	9.946
Totaal risico's conform berekening weerstandsvermogen	5.191	4.639	4.639	4.639	4.639	4.639
Ruimte t.o.v. benodigd weerstandsvermogen	5.875	10.317	5.379	5.432	5.369	5.307

* In de doorrekening zijn de begrote resultaten 2024 tot en met 2028 niet meegenomen.

Reserve Majeure Projecten	Rek. 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1 januari	546	5.827	2.872	5.204	1.204	754
Toevoegingen	5.281	0	10.000	0	0	0
Onttrekkingen	0	-2.955	-7.668	-4.000	-450	0
Stand per 31 december	5.827	2.872	5.204	1.204	754	754

Reserve Grondexploitatie	Rek. 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Stand per 1 januari	2.554	1.310	1.003	1.003	1.003	1.003
Toevoegingen	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	-1.244	-307	0	0	0	0
Stand per 31 december	1.310	1.003	1.003	1.003	1.003	1.003

Totaal risico's conform berekening weerstandsvermogen	1.015	996	996	996	996	996
Ruimte t.o.v. benodigd weerstandsvermogen	295	7	7	7	7	7

Paragraaf 3: Onderhoud kapitaalgoederen

De paragraaf onderhoud kapitaalgoederen gaat in op de duurzame instandhouding van de gemeentelijke fysieke infrastructuur. Uitgangspunt voor het begrotingsjaar 2025 is een sobere en doelmatige aanpak. Onderwerpen hierbij zijn wegen, kunstwerken, bermen en sloten, verlichting, groen, riolering en water en gebouwen. Voor de verschillende onderwerpen zijn plannen opgesteld waarin de beleidskaders openbare ruimte, functie en samenhang kwaliteitsniveau met financiële consequenties zijn opgenomen. De financiële consequenties zijn volgens de financiële kaders vanuit de BBV vertaald in de begroting. Voor de openbare ruimte geldt:

- Dagelijks onderhoud (in exploitatiebegroting)
- Groot onderhoud (kan zowel via de exploitatiebegroting als via een voorziening)

- Vervangingsinvesteringen (moeten worden gekapitaliseerd en afgeschreven)
- Op basis van deze plannen worden het onderhoud en de vervangingen uitgevoerd.

Beleidskader 2025

In 2025 gaan we het onderhoud aan de openbare ruimte uitvoeren volgens het in het najaar 2022 vastgestelde integrale beleid- en beheerplan openbare ruimte (IBOR). Dit plan is (deels) uitgewerkt naar diverse beheerplannen voor de verschillende onderwerpen.

De beheerplannen vormen de basis voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte 2022-2025 waarin als richtlijn kwaliteitsniveau C wordt aangehouden waarmee de middelen in overeenstemming zijn. Ook worden indicatoren opgenomen, zodat we uw raad via de reguliere budgetcyclus kunnen informeren over de bereikte resultaten.

Beleidskaders

Beleidsplan	Vastgesteld	Achterstallig onderhoud
IBOR	2022	
Wegen	2013 (1)	Ja *
Kunstwerken	** (1)	Ja**
Bermen & sloten	2022	Nee
Verlichting	2021	Nee
Groen	2015 (1)	Nee
Riolering & Water	2021	Nee
Gebouwen	2020	Nee

(1) Beheerplannen worden in het kader van IBOR geactualiseerd.

* Verwachte achterstand 2025 bedraagt 3,2 miljoen. Voor het verloop van het achterstallig onderhoud sinds 2014 verwijzen wij u naar de grafiek die opgenomen bij de beleidsindicatoren van programma 3.

** Betreft vervangingen. Hiervoor worden incidentele middelen gezocht.

Kerncijfers

Beheercategorie	Indicator	Hoeveelheid
Wegen	Aantal kilometers weg inclusief fietspaden	780,7 km
	Oppervlakte wegennet	3.646.213 m ²
Water	Lengte watergangen	511 km
Openbare Verlichting	Aantal lichtmasten	7.976
	Oppervlakte openbaar groen	
Groen		406,1 ha
		31.111
Riolering	Aantal rioolaansluitingen	17.188
Gebouwen	Aantal woningen, sportfaciliteiten, zwembaden, cultuur- en welzijnsaccommodaties in eigendom en/of beheer	35

Financieel overzicht Wegen

Onderwerp	Omschrijving	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
Vegen/onkruidbestrijding	Totaal	251.197	260.737	154.792	154.792	154.792	154.792
Wegen; onkruidbestrijding	Dagelijks onderhoud	251.197	260.737	154.792	154.792	154.792	154.792
Bermen en sloten	Totaal	592.972	837.060	864.092	864.092	864.092	864.092
Wegen; onderhoud (maaieren) bermen en sloten	Groot onderhoud	46.141	43.800	44.676	44.676	44.676	44.676
Wegen; onderhoud (maaieren) bermen en sloten	Dagelijks onderhoud	309.705	303.240	309.305	309.305	309.305	309.305
Wegen; onderhoud (maaieren) bermen en sloten	Dagelijks onderhoud (Gildebor)	237.127	466.560	485.689	485.689	485.689	485.689
Wegen; onderhoud (maaieren) bermen en sloten	Groot onderhoud (Gildebor)	-	23.460	24.422	24.422	24.422	24.422
Verkeersborden, bewegwijzering etc.	Totaal	178.341	120.070	110.436	122.670	122.670	122.670
Verkeersborden, bewegwijzering, etc.	Groot onderhoud	36.966	6.550	3.417	6.681	6.681	6.681
Verkeersborden, bewegwijzering, etc.	Dagelijks onderhoud	13.032	25.970	22.277	26.490	26.490	26.490
Verkeersborden, bewegwijzering, etc.	Dagelijks onderhoud (Gildebor)	128.344	47.550	44.742	49.499	49.499	49.499
Verkeersborden, bewegwijzering, etc.	Investerings	-	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Verharding en deklagen	Totaal	3.078.120	2.647.598	2.281.978	2.281.978	2.281.978	2.281.978
Verharding en deklagen	Klein onderhoud	600.156	1.537.644	1.160.396	1.160.396	1.160.396	1.160.396
Verharding en deklagen	Groot onderhoud	825.437	391.120	398.942	398.942	398.942	398.942
Verharding en deklagen	Overhead Gildebor	-	92.834	96.640	96.640	96.640	96.640
Verharding en deklagen	Investerings	1.652.526	626.000	626.000	626.000	626.000	626.000
	Totaal	4.100.630	3.865.465	3.411.298	3.423.532	3.423.532	3.423.532

Stand reserve onderhoud wegen per 1-1-2025 451.873

Financieel overzicht Civieltechnische Kunstwerken

Onderwerp	Omschrijving	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
Kunstwerken	Groot onderhoud	66.878	191.190	195.014	195.014	195.014	195.014
Kunstwerken	Dagelijks onderhoud	-	32.460	33.109	33.109	33.109	33.109
Kunstwerken	Dagelijks onderhoud (Gildebor)	11.258	7.110	7.402	7.402	7.402	7.402
Kunstwerken	Investerings	231.980	99.000	99.000	99.000	99.000	99.000
	Totaal	310.115	329.760	334.525	334.525	334.525	334.525

Financieel overzicht Openbare verlichting

Onderwerp	Omschrijving	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
Verlichting	Klein onderhoud	67.349	265.000	270.300	270.300	270.300	270.300
Verlichting	Groot onderhoud	111.811	124.000	126.480	126.480	126.480	126.480
Verlichting	Investerings	316.047	201.750	201.750	201.750	201.750	201.750
	Totaal	495.207	590.750	598.530	598.530	598.530	598.530

Financieel overzicht Openbaar groen

Onderwerp	Omschrijving	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
Openbaar groen	Klein onderhoud	183.144	221.288	225.714	225.714	225.714	225.714
Openbaar groen	Groot onderhoud	73.810	195.268	199.173	199.173	199.173	199.173
Openbaar groen	Dagelijks onderhoud (Gildebor)	1.653.940	1.064.040	1.107.665	1.107.665	1.107.665	1.107.665
Openbaar groen	Groot onderhoud (Gildebor)	-	249.174	259.389	259.389	259.389	259.389
Openbaar groen	Overhead Gildebor	-	129.331	134.634	134.634	134.634	134.634
Openbaar groen	Investerings	-	-	167.000	167.000	167.000	167.000
	Totaal	1.910.894	1.859.101	2.093.575	2.093.575	2.093.575	2.093.575

Financieel overzicht Riolering en water

Onderwerp	Omschrijving	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
Riolering algemeen	Onderzoek & onderhoud	127.176	386.606	390.660	390.660	390.660	390.660
Afvalwater	Onderhoud	784.824	675.224	688.729	688.729	688.729	688.729
Hemelwater	Onderhoud	60.036	113.223	115.488	115.488	115.488	115.488
Grondwater	Onderhoud	5.190	55.026	56.127	56.127	56.127	56.127
Riolering	Investeringen	1.320.459	1.600.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000
	Totaal	2.297.685	2.830.079	2.851.004	2.851.004	2.851.004	2.851.004

Stand voorziening riolering per 1-1-2025 1.675.172

Financieel overzicht Gemeentelijke gebouwen

Onderwerp	Omschrijving	Rek.2023	2024	2025	2026	2027	2028
Gebouwen	Klein onderhoud	503.019	559.158	390.827	333.827	342.327	334.827
Gebouwen	Meerjarig onderhoud	0	426.285	1.247	1.247	1.247	1.247
	Totaal	503.019	985.443	392.074	335.074	343.574	336.074

Stand voorziening groot onderhoud gebouwen per 1-1-2025 1.150.976

Paragraaf 4: Financiering

Renteontwikkelingen

Na jaren van relatieve stabiliteit zagen we in de jaren 2022 en 2023 dat de basistarieven fors waren verhoogd. Bij het opstellen van de begroting 2024 is ervan uitgegaan dat we kunnen herfinancieren (30 jaar) tegen 4%. Op dit moment is de rente relatief stabiel en voor de begroting 2025 gaan we uit van herfinanciering tegen 3,5%.

Naast rentelasten zien we dat we sinds 2023 ook te maken hebben met een relatief hoog bedrag aan rente-inkomsten vanuit de rekeningcourant positie met het Rijk. Het rentepercentage ligt met 3% iets lager dan het percentage voor herfinanciering.

Treasuryfunctie

De treasuryfunctie omvat de financiering van de beleidsvoornemens en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. Het beleid van de gemeente voor de treasuryfunctie is vastgelegd in het Treasurystatuut 2021.

Financiering met externe middelen wordt zoveel mogelijk beperkt door primair de beschikbare interne financieringsmiddelen aan te wenden. Hierdoor worden renterisico's en het renteresultaat geoptimaliseerd.

Risicobeheer

Het risicobeheer heeft als doel *'het beheersen van de mogelijke risico's die voortvloeien uit de afhankelijkheid van de rentestand op moment van financieren.'* Er zijn twee normeringen vastgesteld om het renterisico te kunnen becijferen die als richtlijnen gelden om de renterisico's te beperken. Dat zijn de *kasgeldlimiet* voor de korte termijn financiering, en de *renterisiconorm* voor de lange termijn financiering.

Kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende (kortlopende) schuld is voor gemeenten gelimiteerd tot 8,5% van het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet bedraagt in 2025 € 9,9 miljoen. Als de omvang van de vlottende schuld deze limiet structureel benadert, wordt overgegaan tot het aantrekken van een langlopende lening. Bij een positief saldo in rekening courant wordt het 'automatisch' bij de schatkist uitgezet in verband met het verplichte schatkistbankieren.

Leningenportefeuille

De omvang van de huidige leningenportefeuille bedraagt begin 2025 € 43,7 miljoen. In 2024 zijn geen nieuwe langlopende financieringen aangetrokken; er is enkel afgelost op lopende financieringen. Meerjarig zal de leningenportefeuille wel toenemen. In de kaderbrief zijn nieuwe investeringen opgenomen en daarnaast neemt het eigen vermogen in het meerjarenperspectief af. Dit resulteert in een toename van de rentelasten, zie daarvoor de tabel 'renteresultaat taakveld treasury' aan het einde van deze paragraaf.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft betrekking op het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente op de rentelasten van de lange termijnfinanciering. De jaarlijkse aflossingen en renteherzelingen mogen samen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal; het renterisico. Voor 2025 is de norm vastgesteld op € 23,5 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Nr. + omschrijving	2025
1. Begrotingstotaal	117.535
2. Wettelijk percentage	20%
3. Renterisiconorm (1x2)	23.507
4. Renteherziening	-
5. Aflossing	2.437
6. Renterisico (4+5)	2.437
7. Ruimte vs. norm (3-6)	21.070

Kredietrisicobeheer

Het uitzetten van middelen in het kader van treasury is alleen nog toegestaan binnen de kaders van de 'Regeling schatkistbankieren decentrale overheden' waardoor zich geen kredietrisico's voordoen. Bij het verstrekken van leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak worden, indien mogelijk, zekerheden of garanties gesteld.

Bedragen x € 1.000

Verstreckte leningen en garanties	1-1-2025	31-12-2025
Leningen aan verenigingen en stichtingen	4.796	4.600
Hypotheekregeling	90	78
Deelnemingen	1.404	1.404
Kapitaalverstrekkingen aan deeln.	1.532	1.532
Totaal verstrekkingen	7.451	7.268
Garanties Woningcorporatie/stichting	9.416	8.881
Garanties WSW (achtervang)	30.998	29.788
Totaal garanties	40.414	38.669

Rente (resultaat)

Voor de financieringsbehoefte houden we rekening met een rentepercentage van 3,5% voor langlopende financieringen. Voor de interne doorberekening van de netto rentekosten naar de investeringen hanteren we een omslagpercentage van 0,67%.

Renteresultaat taakveld Treasury		Balans	%	2025	2026	2027	2028
Externe rentelasten over de korte en lange financiering		43.749		883	937	1.033	1.398
Externe rentebaten verstrekte leningen	-/-	-9.235		-333	-253	-51	-48
Saldo rentelasten en rentebaten		34.514		550	684	982	1.350
Diirberekening rente grondexploitatie	-/-	-1.443	0,67%	10	10	10	10
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-						
De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (projectfinanciering) die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+						
Saldo toe te rekenen externe rente		35.957		560	694	992	1.360
Rente over eigen vermogen:							
- Algemene reserve		17.633	0,00%				
- Bestemingsreserves		24.343	0,00%				
- Afschrijvingsreserves		51.258	0,67%	343	381	388	376
Rente over voorzieningen		6.325	0,00%				
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		135.516	0,67%	903	1.075	1.380	1.736
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	135.516	0,67%	-956	-1.095	-1.588	-1.831
Renteresultaat op het taakveld treasury				-53	-20	-208	-95

Bedragen x € 1.000

Paragraaf 5: Bedrijfsvoering

Blijven ontwikkelen blijven investeren

Gemeente Hof van Twente wil blijvend investeren in duurzame inzetbaarheid (gelukkig, gezond en in ontwikkeling) van haar medewerkers. Duurzaam inzetbare mensen dragen bij aan een goede dienstverlening en zijn in staat om zich aan te passen aan de opgaven in onze samenleving. Onze gemeente heeft de verantwoordelijkheid om duurzame inzetbare mensen te ondersteunen. Zowel werkgevers als werknemers onderkennen het belang. In de CAO gemeenten is hier ook een hoofdstuk voor. Het lokaal overleg vraagt ook, in navolging van de CAO, van de werkgever een vitaliteitsplan.

Deze ontwikkeling sluit aan bij de, door uw raad, al ingezette ontwikkeling om te blijven investeren in medewerkers.

De cijfers die u gekregen heeft, op 19 juni, laten zien dat we te maken hebben met een verhoogde uitstroom van mensen. Gelukkig staat daartegenover dat we ook voldoende nieuwe mensen kunnen aantrekken. Eén van de gevolgen van deze

beweging is dat we meer gebruik moeten maken van externe inhuur.

Het lukt ons gelukkig nog steeds om personeel te vinden in deze krappe arbeidsmarkt. Want met de door u eerder incidenteel beschikbare gestelde middelen zetten wij in op aantrekkelijker werkgeverschap, op ontwikkeling van professionele vakmensen en op digitaal vaardige mensen. Met de middelen creëren we ruimte om mensen te ontwikkelen en waar mogelijk op tijd uitstroom dakpansgewijs te vervangen. Door professionele kennis te delen, meer samen te werken leren wij continu en blijven we wendbaar. En dat moeten wij ook zijn om te kunnen blijven inspelen op alle veranderingen in onze samenleving nu en in de toekomst. Daarom zijn wij van mening dat wij deze investering voort moeten zetten.

Een dilemma is het vasthouden van goed personeel versus de takendiscussie als gevolg van de meerjarige financiën. Zodra u als raad een keuze heeft gemaakt in de ambities, die u overeind wil houden, komen wij met een plan hoe we mensen kunnen blijven ontwikkelen. Dat is noodzakelijk om onze dienstverlening te kunnen blijven borgen.

Vooruitlopend op het plan willen we de door u ingezette lijn continueren in 2025. We hebben daarvoor 433.000 euro nodig. Dit besteden we aan dakpansgewijze vervanging, duurzame inzetbaarheid (waaronder mobiliteit/inclusie), opleiding en talentontwikkeling.

Digitaal vaardig en digitaal veilig werken

Digitale veiligheid betekent dat de medewerkers zich bewust zijn van de risico's. Investeren in de menselijke factor blijft noodzakelijk om de kans op incidenten te reduceren. Een bewuste houding ontstaat niet vanuit het niets. We blijven de medewerkers informeren over de aanwezigheid van ondersteunende middelen en hoe deze praktisch en veilig benut kunnen worden. Daarnaast krijgen de medewerkers informatie over de mogelijke bedreigingen en hoe we daar het hoofd aan kunnen bieden.

Strategische personeelsplanning en arbeidsmarktcommunicatie

Gezien de verschillende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (o.a. de krapte en flexibilisering van arbeid, technologie en robotisering) willen we met onze wervingsinstrumentaria daarop meebewegen, zodat we ons kunnen onderscheiden van andere werkgevers. We gaan ons meer focussen op employer branding en kijken naar een culturele fit tussen de nieuwe collega's en organisatie. We willen ons meer inzetten op het binden en boeien van nieuwe generaties (o.a. het faciliteren van stages en traineeships) en investeren in de ontwikkeling van onze medewerkers. Middels een strategische personeelsplanning zorgen we met een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de organisatie dat de juiste persoon op de juiste plek terechtkomt. Daarnaast willen we ons ook meer richten op het zijn van een inclusieve organisatie. Hiermee creëren we ruimte voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Integriteit

Onze organisatie voldoet aan de basisvoorwaarden voor een goed integriteitsbeleid, waarin aandacht wordt besteed aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn, het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie. Zo moet iedere werknemer, die bij de gemeente Hof van Twente in dienst komt, een VOG kunnen overleggen en de belofte of eed afleggen.

Daarnaast zijn we aangesloten bij de Landelijke Klachtcommissie Ongewenst Gedrag en hanteren we de regeling Melden vermoeden misstand en de klachtenregeling Ongewenst Gedrag. De gemeente Hof van Twente heeft (interne en externe) vertrouwenspersonen aangesteld, een gedragscode voor ambtenaren en bestuurders en zorgen we dat het onderwerp integriteit in zijn algemeenheid en de gedragscode periodiek wordt besproken. Voor het registreren van nevenwerkzaamheden volgen we de Wet Transparante en Voorspelbare Arbeidsvoorwaarden.

Inkoop- en aanbesteding

De professionaliteit van de inkoopfunctie in de organisatie met ondersteuning van het in 2024

gestarte cluster Inkoop en Contractmanagement wordt in 2025 nog verder versterkt. Onder andere aan de hand van verbeterde informatievoorziening over inkoop en aanbestedingen en de begeleiding van diverse (Europese)aanbestedingen. Door sturing op (centraal) contractmanagement krijgen we eerder inzicht en grip op de kwaliteit (performance) van onze leveranciers en de uitnutting van contracten.

De motie om een bezuiniging in de begroting op te nemen omdat we onze inkoop gaan verscherpen is in deze begroting niet expliciet verwerkt. Het is namelijk niet op voorhand te zeggen welke budgetten hiervan “profiteren”. Van jaar op jaar zal dat ook wisselen omdat niet alle contracten jaarlijks worden vernieuwd. De motie is wel impliciet verwerkt omdat de indexatie vanuit de septembercirculaire 2023 (vorig jaar) is vrijgefallen. Betreft € 750.000 voor 1e drie jaar. Daarna structureel € 500.000. Het is echter niet aantoonbaar voor welk deel deze besparing kan worden gerealiseerd omdat we nu verscherpt inkopen

Organisatieontwikkeling

We willen nog beter inspelen op de veranderingen die de samenleving van een gemeentelijke organisatie vraagt. De keuze is daarom gemaakt om niet meer te werken met afdelingen. We verwachten daardoor wendbaarder om te kunnen gaan met de complexe veranderingen in onze samenleving. We gaan dit bereiken door:

- Meer integraal richting te geven aan de ambtelijke organisatie;
- Meer aandacht en ondersteuning voor ambtelijke professionele ruimte en ontwikkeling te hebben;
- Een duidelijkere rolverdeling in de organisatie.

Door meer in onderlinge samenhang op te pakken en duidelijker te zijn kunnen we ook complexe vraagstukken beter aanpakken. Op die manier kunnen we onze inwoners, ondernemers, bestuur en samenwerkingsorganisaties het beste van dienst zijn.

Informatievoorziening en automatisering Implementatieplan Regiebureau I&A

Begin 2023 is er begonnen met de voorbereidingen voor de implementatie Visie Regievoering I&A. Eind 2023 werd het Implementatieplan voor fase 1 goedgekeurd. En deze fase 1 was gericht op het creëren van een basisstructuur waarmee de visie ondersteund wordt. De basis beheerprocessen zijn geanalyseerd en ingericht en de organisatorische organisatie is opgetuigd. Deze inspanningen waren gericht op het waarborgen van de integratie van de regieorganisatie gemeente breed. Fase 1 liep tot eind september en vanaf oktober is direct een doorstart gemaakt met fase 2 van de implementatie.

Fase 2 heeft als doel de verdere borging en optimalisatie van de processen. In deze fase ligt de focus op de implementatie en de borging van de reeds in fase 1 ontwikkelde processen en werkwijzen, maar ook het implementeren en borgen van nieuwe noodzakelijke beheerprocessen. Dit omvat het verder professionaliseren van het regiebureau I&A waarbij de nadruk ook zal liggen in het verder verbeteren van de samenwerking tussen de verschillende afdelingen en stakeholders. Deze fase zal ook in het teken staan van het evalueren van

de visie regievoering I&A en het bijbehorende regiebureau I&A om ervoor te zorgen dat deze aansluiten bij de behoeften en prioriteiten van de gemeente. Bij het ontwikkelen van fase 2 is in kaart gebracht welke middelen nodig zijn om fase 2 te kunnen uitvoeren en welke kosten daarbij horen. Het gaat voornamelijk kosten voor de tijdelijke inzet van expertise en consultants om de doelen van fase 2 te behalen.

Om fase 2 van het implementatieplan te kunnen uitvoeren is een budget van € 518.647 benodigd. Het benodigde éénmalige budget van € 518.647 – is opgenomen in de MPB 2025 als nieuw beleid en kan zo betrokken worden bij de integrale afweging.

Na fase 2 zal de eigen interne organisatie dermate doorontwikkeld zijn dat er op een goede wijze regie gevoerd kan worden en er niet meer in de huidige mate noodzaak zal zijn om extern in te huren. We werken dan als Regiebureau conform de ontwikkelde processen wat ten goede komt van de informatieveiligheid en de continuïteit.

Rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie wordt als gevolg van de invoering van de Wet Versterking decentrale rekenkamers vervangen door een rekenkamer. Raadsleden mogen geen deel meer uitmaken van de rekenkamer maar gaan een klankbordfunctie vervullen. Het streven om per jaar in ieder geval twee onderzoeken en twee brieven/quickscans aan de gemeenteraad aan te bieden wijzigt niet. Daar waar mogelijk sluit de Rekenkamer ook aan bij initiatieven van de gezamenlijke Twentse rekenkamers. In ieder geval zal worden aangesloten bij de quickscan van de gezamenlijke Twentse rekenkamers naar de begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen.

Doelmatigheidsonderzoek

Op grond van de in het najaar van 2023 vastgestelde Onderzoeksverordening voeren wij in 2025 een doeltreffendheids- en doelmatigheidsonderzoek uit. Over het onderwerp van het dit onderzoek zullen wij in het voorjaar 2025 overleg voeren met de auditcommissie.

Rechtmatigheid

Bij de jaarstukken 2023 heeft het college, in plaats van de accountant, voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording afgelegd aan de gemeenteraad. De ervaringen die daarbij zijn opgedaan nemen we uiteraard mee bij het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording bij de in 2025 op stellen jaarstukken 2024.

Financiële nota's

Op grond van artikel 212 Gemeentewet heeft de gemeenteraad in het najaar van 2023 de geactualiseerde Financiële verordening vastgesteld. Daarin worden de uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie vastgelegd.

Hierop zijn de volgende nota's gebaseerd:

- Nota waardering en afschrijving vaste activa 2022
- Nota reserves en voorzieningen 2022
- Treasurystatuut 2021
- Nota Risicomanagement
- Nota Grondbeleid

Beleidsindicatoren				
	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting
	<u>2023</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>	<u>2025</u>
Formatie in FTE per 1.000 inwoners	6,12	6,20	6,73	6,83
Bezetting in FTE per 1.000 inwoners	6,15	5,80	5,81	6,72
Apparaatskosten per inwoner in €	€ 708,44	€ 760,82	€ 769,01	€ 833,15
Inhuur als % van de loonsom & inhuur	16,9%	13,3%	8,2%	10,8%
Overheadkosten % van de totale lasten	10,1%	12,3%	13,8%	12,7%

Paragraaf 6: Verbonden partijen

Algemeen

Voor de uitvoering van een aantal taken heeft de gemeente Hof van Twente zich verbonden met andere partijen. Daarbij kent de regionale samenwerking verschillende varianten. Deze paragraaf verschaft inzicht in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de gemeente bij verbonden partijen.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn, op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), die rechtspersonen waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Onder financieel belang wordt verstaan: beschikbaar gestelde middelen, die kwijt zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of waarvoor aansprakelijkheid van de gemeente bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet na kan komen. Over het

algemeen gaat het bij verbonden partijen om vennootschappen waar de gemeente aandelen in heeft en gemeenschappelijke regelingen, zoals de Samen Twente en de Veiligheidsregio, waarin bij wijze van verlengd lokaal bestuur publieke belangen worden gediend. De deelname in rechtspersonen is voor een deel historisch gegroeid. Deze zijn vooral ingegeven door het feit dat private partijen in het verleden bepaalde publieke belangen niet of onvoldoende konden waarborgen.

Instellingen waar de gemeente door een subsidierelatie uitvoering van beleid tracht te bereiken, behoren in dit kader niet tot de verbonden partijen. Vormen van samenwerking die niet in rechtspersonen zijn ondergebracht behoren eveneens niet tot verbonden partijen. Uiteraard blijft de gemeente de beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen, direct dan wel indirect.

In paragraaf 2 wordt gekeken naar de risico's en het (benodigde) weerstandsvermogen van verbonden partijen.

Grip op verbonden partijen / Top X

De Nota verbonden partijen van november 2015 is een leidraad voor het beleid, structuur, sturing en grip op de verbonden partijen vanuit het college en de raad en hun afgevaardigde bestuursleden.

Van alle verbonden partijen is een dynamische “top X” benoemd waarvan het wenselijk wordt geacht om die nadrukkelijker te monitoren gezien de belangen die hiermee kunnen spelen:

1. Samen Twente
2. Omgevingsdienst Twente
3. SWB

Zienswijze meerjarenbegrotingen 2025-2028

Bij de behandeling van de begrotingen 2025 van de gemeenschappelijke regelingen is aangegeven dat (veel) gemeenten vanaf 2026 met aanzienlijke structurele tekorten in de begroting te maken hebben door de verlaging van de uitkering vanuit het gemeentefonds. Dit vraagt een fundamentele benadering om te komen tot een toekomstbestendige en structureel sluitende programmabegroting 2026.

Gemeenschappelijke regelingen voeren een substantieel deel van gemeentelijke taken uit. In lijn met de opgave van de gemeenten is ook aan de gemeenschappelijke regelingen het verzoek om relevante opties voor scherpe keuzes aan te gaan dragen, zodat de uitkomsten kunnen worden meegenomen bij de opmaat naar de begrotingen 2026.

Ontwikkelingen verbonden partijen

Per verbonden partij wordt kort het doel, de bijdrage aan de gemeentelijke beleidsdoelstellingen en, voor zover van toepassing, relevante ontwikkelingen beschreven. Daarna is een tabel opgenomen met de (minimale) financiële gegevens. Deze zijn deels op basis van vastgestelde gegevens, deels op basis van (afgegeven) indicaties (BBV-voorschriften).

Gemeenschappelijke regelingen

Samen Twente

De (gezondheids)organisatie bestaat uit de Gemeentelijke Gezondheidsdienst Twente (GGD Twente), Veilig Thuis Twente (VTT) en de Organisatie voor (inkoop van) Zorg en Jeugd in Twente (OZJT). Zowel Kennispunt Twente als Samen14 en Twentse Koers zijn als gast ondergebracht.

Veiligheidsregio Twente

In de Veiligheidsregio Twente (VRT) werken de brandweer, geneeskundige hulpverlening (GHOR), de politie en de 14 Twentse gemeenten samen aan een veilig Twente. De VRT zet zich in voor effectieve voorbereiding op en bestrijding van crises en rampen (wettelijke verplichting).

Omgevingsdienst Twente (ODT)

De ODT voert sinds 2019 milieutaken uit voor de Twentse gemeenten. Belangrijke ontwikkelingen rondom de OD Twente in 2023 zijn de invoering van de Omgevingswet en de introductie van

outputfinanciering waardoor de gemeente gaat betalen voor het aantal afgenomen diensten.

Recreatieschap Twente

Het recreatieschap houdt zich bezig met exploitatie en beheer van de recreatieparken Het Hulsbeek (Oldenzaal), Het Rutbeek (Enschede) en Het Lageveld (Wierden). Daarnaast onderhoudt Routenetwerken Twente ruim 10.000 km recreatieve Twentse routes voor fietsen, wandelen, mountainbiken, paardrijden en auto's. Tot slot regelt het recreatieschap toeristische promotie en marketing.

SWB

De gemeente Hof van Twente heeft de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening en de uitvoering van 'Nieuw Beschut' gemandateerd aan SWB. Daarnaast is de SWB ketenpartner en voorkeursleverancier voor de uitvoering van arbeidsontwikkeling binnen de Participatiewet. SWB voert in het kader van de ketensamenwerking met gemeenten en het Werkplein verschillende soorten re-integratietrajecten uit voor de gemeentelijke doelgroep van de Participatiewet.

Onder de naam Gildebor wordt het beheer en onderhoud van de openbare ruimte voor de gemeenten Hengelo en Hof van Twente uitgevoerd. In 2023 is de strategienota geactualiseerd. De kern van de doorontwikkeling van SWB is gericht op arbeidsontwikkeling. De komende jaren wordt ingezet op het versterken van: arbeidsontwikkeling, Gildebor, partnerschap met gemeenten, bedrijfsleven en onderwijs, indentiteit en profilering en een duurzame bedrijfsvoering.

Stadsbank Oost Nederland

De Stadsbank is een kredietbank die (financiële) dienstverlening aan biedt aan mensen die financiële problemen ondervinden. Het gaat hier om kredietverlening, budgetbeheer, schuldhulpverlening en bij bewindsvoering schuldsanering.

Crematoria Twente

Deze organisatie zorgt voor het in stand houden en exploiteren van crematoriumvoorzieningen in de regio. De deelname wordt beschouwd als een publieke taak bij een brede invulling van de Wet lijkbezorging.

Euregio

De grensoverschrijdende gemeentelijke samenwerking die plaatsvindt in Euregio-verband kent belangrijke toeristische en economische pijlers. De Euregio houdt zich bezig met belangenbehartiging, samenwerking op sociaal-cultureel gebied, advisering met betrekking tot grensoverschrijdend werknemersverkeer, het versterken van de economische structuur via Interreg-fondsen en intergemeentelijke samenwerking in de meest brede zin van het woord.

Vennootschappen en coöperaties

Twence

Het doel van Twence is de terugwinning van grondstoffen en energie uit afval door duurzame en betaalbare verwerking van afval en bevordering van de samenwerking op het gebied van innovatief afvalbeleid (circulaire economie).

De wens van een aantal aandeelhouders die hebben aangegeven niet langer aandeelhouder te willen zijn blijft onderwerp van gesprek. Daarnaast loopt er een

juridische procedure die door Afvalverwerking Rijnmond (AVR) is gestart tegen Twence en de aandeelhoudende gemeenten ten aanzien van de inbestedingsconstructie.

Twente Milieu

Twente Milieu is actief op het gebied van afvalinzameling, om uitvoering te geven aan de wettelijke zorgplicht van de deelnemende gemeenten. Daarnaast voert men het beheer van de openbare ruimte uit voor enkele van die gemeenten. Bij het inzamelen van afval richt Twente Milieu zich op hergebruik van grondstoffen.

De gemeente Berkelland treedt toe als aandeelhouder bij Twente Milieu NV. Vanaf 1 januari 2025 zal de inzameling van het huishoudelijk afval in de gemeente Berkelland worden uitgevoerd door Twente Milieu.

Cogas

Cogas zorgt voor het beheren, onderhouden en verbeteren van infrastructuur in Oost-Nederland voor gas en elektriciteit en stadsverwarming en duurzame energie. De ambitie van Cogas is om in de energietransitie een belangrijke rol voor haar

aandeelhouders en daarmee voor de regio te blijven te vervullen.

De wet VET (Wet Voortgang EnergieTransitie) legt daarbij beperkingen op aan de activiteiten die een netwerkbedrijf mag ontwikkelen. De benodigde investeringen in de energietransitie kunnen de vermogenspositie en het dividend onder druk zetten. Met een actualisatie van het dividendbeleid vanaf 2027 wordt hier aan tegemoet gekomen. Effectief leidt dit tot een lager dividendum uitkering vanaf 2028

Vitens

Het waterleidingbedrijf wil op een duurzame basis een uitstekende kwaliteit drinkwater leveren met een excellente dienstverlening (leveringszekerheid). Door de toenemende vraag naar drinkwater staat Vitens voor een enorme investeringsopgave waardoor het resultaat onder druk staat. Vitens keert conform afspraak geen dividend uit.

BNG Bank

BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. De BNG biedt financiële diensten op maat

zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering, elektronisch bankieren en beleggen.

Wadinko

Wadinko is een participatiemaatschappij, die vooral in Overijssel actief is. Het voornaamste doel is bevordering van de regionale werkgelegenheid.

Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek

Het industrieterrein Zenkeldamshoek in Goor wordt in het kader van een publiekrechtelijke samenwerkingsovereenkomst ontwikkeld door de gemeente en BNG Gebiedsontwikkeling. De verdere ontwikkeling geschiedt vanuit de samenwerkingsovereenkomst Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek (OMZ) en een eind 2013 daaraan toegevoegde Allonge. De gemeente heeft hierbij 50% zeggenschap en is voor 20% risicodragend in deze participatie. De realisatie van het bedrijvenpark verkeert in de eindfase. Zie paragraaf 7. Grondbeleid voor de beleidsmatige verantwoording en ontwikkelingen.

Enexis

Enexis beheert het energienetwerk in Noord-, Oost en Zuid-Nederland. De netbeheerderstaak is een publiek belang, wettelijk geregeld met o.a. toezicht vanuit de Autoriteit Consument en Markt. De vennootschap heeft ten doel het realiseren van een duurzame energievoorziening en door regie te nemen in innovatieve oplossingen. Dit om de energietransitie te versnellen en excellent netbeheer uit te voeren. De energietransitie heeft grote impact op de activiteiten en investeringsniveau van Enexis. De huidige (tarief)regulering faciliteert deze groei in investeringen onvoldoende. Om de groei als gevolg van de energietransitie ook in de toekomst te kunnen financieren kijkt Enexis kritisch naar haar eigen efficiency en is in gesprek met de reguleringsinstanties en haar aandeelhouders. Ondanks de inspanningen is het verschil tussen wat nodig is en wat kan worden gerealiseerd in bestaande en nieuwe netwerken groot.

PBE en CSV

De vennootschappen Publiek Belang Elektriciteitsproductie (PBE) en Claim Staat Vennootschap (CSV) zijn opgericht ter afwikkeling van zaken die voortkomen uit de verkoop van Essent

in 2008. In 2024 zal PBE worden ontbonden. CSV zal voorlopig nog voortbestaan.

Zuiver Hof van Twente

De duurzaamheidsdoelstelling van de gemeente is een energieneutraal Hof van Twente in 2035. Zuiver BV beoogt hieraan een bijdrage te leveren door het ontwikkelen van projecten die gericht zijn op de lokale opwekking van duurzame energie. Het zonnepark Entersestraat is sinds 2020 operationeel. Voor het zonnepark Herike-Elsen wordt met ECHT, Hof op Rozen en de buurtcoöperatie gewerkt aan de mogelijkheid tot een gezamenlijke realisatie van het zonnepark. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet richting een centrale Groen Gas Hub.

Stichtingen en verenigingen

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

De VNG behartigt de belangen van alle gemeenten bij andere overheden, waaronder de provinciale overheden, de Tweede Kamer en het kabinet. Daarnaast adviseert de VNG alle leden over actuele ontwikkelingen.

VNG Overijssel

De Provinciale afdeling van de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Ze zorgt voor Behartiging van de gezamenlijke Overijsselse belangen (adviseren, coördineren en stimuleren).

Vegann

Vegann is de Vereniging van gemeentelijke aandeelhouders binnen Noord-Nederland van netwerkbedrijf Enexis. Namens deze gemeenten is Vegann lid van de Aandeelhouderscommissie en Aandeelhoudersvergadering Enexis en verwoordt hierin de stem van de aandeelhoudende noordelijke gemeenten.

P10

De P10 is een samenwerkingsverband tussen, inmiddels 32, plattelandsgemeenten in Nederland. Samen trekken deze gemeenten op in de behartiging van plattelandsbelangen richting de landelijke overheid, Brussel en de VNG. Burgemeester Ellen Nauta is de voorzitter van de P10. Vanaf 2023 valt daarmee de uitvoeringsorganisatie ook onder beheer van Hof van Twente. Zie verder de beleidsmatige verantwoording in programma 1.

Financiële gegevens verbonden partijen

Verbonden partij	Indeling risico	Aandeel Hof van Twente	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2025	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Resultaat 2025	Dividend / Bijdrage (-) 2023	Dividend / Bijdrage (-) 2024	Dividend / Bijdrage (-) 2025
Gemeenschappelijke regelingen														
Samen Twente	Hoog	5,5%	4.105.000	4.060.000	4.015.000	21.371.000	17.499.000	19.374.000	267.000	-	-	-1.830.000	-2.175.000	2.250.000
Veiligheidsregio Twente	Gemiddeld	5,5%	2.433.000	1.721.000	1.755.000	75.687.000	88.918.000	88.298.000	1.374.000	-	-	-2.750.000	-2.995.000	-3.120.000
Omgevingsdienst Twente	Hoog	8,3%	2.036.000	902.000	902.000	4.576.000	2.310.000	2.252.000	454.000	-	-	-1.300.000	-1.855.000	-1.951.000
Recreatieschap Twente	Laag	5,5%	740.000	798.000	798.000	3.482.000	4.100.000	3.935.000	-8.000	-	-	-170.000	-220.000	-311.000
SWB	Hoog	33,3%	5.021.000	4.536.000	4.584.000	5.171.000	7.612.000	8.623.000	67.000	-200.000	255.000	-6.600.000	-7.180.000	-7.015.000
Stadsbank Oost Nederland	Gemiddeld	4,5%	1.370.000	1.465.000	1.465.000	11.396.000	7.098.000	7.098.000	289.000	-114.000	-	-300.000	-345.000	-356.000
Crematoria Twente	Laag	5,0%	2.081.000	1.611.000	1.611.000	-	-	-	471.000	364.000	364.000	16.000	20.000	-
Euregio	Laag	0,8%	2.442.000	2.442.000	2.442.000	1.613.000	1.613.000	1.613.000	-90.000	-	-	-13.000	-13.000	-13.000
Vennootschappen en coöperaties														
Twence	Gemiddeld	5,5%	169 mln	-	-	164 mln	-	-	9,5 mln	-	-	885.000	382.000	270.000
Twente Milieu	Gemiddeld	7,9%	12,1 mln	-	-	15,2 mln	-	-	-600.000	-	-	-	-	-
Cogas	Gemiddeld	13,2%	145,5 mln	-	-	112,4 mln	-	-	8,7 mln	-	-	1.326.000	1.326.000	1.326.000
Vitens	Gemiddeld	1,2%	677,7 mln	-	-	1.559,7 mln	-	-	27,2 mln	-	-	-	-	-
BNG Bank	Laag	0,3%	4.721 mln	-	-	110.819 mln	-	-	254 mln	-	-	393.000	340.000	275.000
Wadinko	Laag	6,0%	82,9 mln	-	-	8,7 mln	-	-	1,9 mln	-	-	90.000	90.000	72.000

Financiële gegevens verbonden partijen

Verbonden partij	Indeling risico	Aandeel Hof van Twente	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Eigen vermogen 31-12-2025	Vreemd vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2025	Resultaat 2023	Resultaat 2024	Resultaat 2025	Dividend / Bijdrage (-) 2023	Dividend / Bijdrage (-) 2024	Dividend / Bijdrage (-) 2025
Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek BV	Laag	20%/50%	56.000	-	-	7.000	-	-	6.000	-	-	-	-	-
Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek CV	Laag	20%/50%	6,4 mln	-	-	755.000	-	-	741.000	-	-	-	-	-
Enexis	Gemiddeld	0,3%	5.320 mln	-	-	5.140 mln	-	-	72 mln	-	-	543.000	100.000	100.000
PBE	Laag	0,3%	1,4 mln	-	-	32.000	-	-	-36.000	-	-	-	-	-
CSV Amsterdam	Laag	0,3%	84.000	-	-	64.000	-	-	-126.000	-	-	-	-	-
Zuiver Hof van Twente	Gemiddeld	100,0%	466.000	-	-	52.000	-	-	26.000	-	-	-	-	-

* Financiële informatie verbonden partijen voor zover (actueel) bekend opgenomen.

* Dividend betreft de uitkering in het jaar waar het resultaat wordt uitgekeerd.

Paragraaf 7: Grondbeleid

Perspectiefnota grondexploitaties

In deze paragraaf worden de belangrijkste ontwikkelingen voor de grondexploitaties opgenomen. Tevens worden de grondexploitaties, die in exploitatie zijn, herzien.

In de bijlage behorend bij deze paragraaf 7 worden de grondexploitaties voor de Marke 3, Hemmelweg volkstuinen en Kerkegaarden herzien. De grondexploitatie van het woningbouwplan Toonladder/ de Reiger in Delden is eerder dit jaar reeds vastgesteld.

Middels het instemmen van de begroting 2025 wordt ook ingestemd met de paragraaf 7 Grondbeleid en de herziening van de grondexploitaties van de Marke 3, Hemmelweg volkstuinen en Kerkegaarden. Voor het overige wordt in deze paragraaf ingegaan op de financiële positie, het weerstandsvermogen en de ontwikkeling van de grondexploitaties die in voorbereiding zijn.

Beleid

Het basisprincipe is dat we ons laten leiden door de beleidsnota die in 2015 is vastgesteld. Deze nota wordt in 2025 herzien en aangepast om te voldoen aan de nieuwe omgevingswet, die vanaf 1 januari 2024 van kracht is. De motie van de gemeenteraad van 1 november 2021 om over te gaan naar een actief grondbeleid zal worden meegenomen bij de herziening van de Nota Grondbeleid in 2025, maar in de praktijk wordt nu al vaker gekozen voor een voorzichtig actief grondbeleid.

Strategische verwerving

Jaarlijks wordt bij de vaststelling van de begroting door de raad een raamkrediet (€ 1,0 miljoen) voor strategische verwerving van gronden beschikbaar gesteld, bedoeld om slagvaardig te kunnen handelen. Dit budget kan slechts worden aangewend voor reguliere verwervingen, waarvoor reeds een exploitatieopzet door de gemeenteraad is vastgesteld of voor anticiperende verwervingen die passen binnen de door gemeenteraad vastgestelde kaders, zoals de omgevingsvisie, structuurvisie (uit afgelopen jaren) of het masterplan.

Particuliere Plannen

Uiteraard kent deze gemeente ook particuliere plannen. Het betreft hierbij veelal binnenstedelijke herontwikkelingsgebieden. Op basis van ruimtelijke uitgangspunten is de gemeente veelal bereid om een overeenkomst te sluiten over de herontwikkeling van een dergelijke locatie. Daarbij is het uitgangspunt dat de kosten gedragen worden door de ontwikkelende partij. De gemeente heeft de mogelijkheid om te kiezen voor de meest optimale vorm van kostenverhaal voor gerealiseerde openbare voorzieningen, bijvoorbeeld via anterieure overeenkomsten of het exploitatieplan.

Grondprijzen

Bij de herziening van de grondexploitaties is gerekend met een indexatie van 4% verhoging. Deze prijsstijging hangt samen met het inflatiecijfer van het afgelopen jaar. Daarmee gelden voor 2025 de volgende grondprijzen per m² (excl. BTW).

	<i>rij</i>	<i>2¹kapwon.:</i>	<i>Vrij:</i>
Goor	€ 245	€ 251	€ 274
Hengevelde	€ 245	€ 251	€ 274
Diepenheim	€ 245	€ 251	€ 274
Bentelo	€ 245	€ 251	€274
Markelo	€ 263	€ 268	€ 292
Delden	€ 273	€ 280	€304

Tevens is er de mogelijkheid om de kavels door middel van erfpacht af te nemen.

Voor reststroken wordt een vaste grondprijs gehanteerd van € 80 per m² (exclusief overdrachtsbelasting).

Bij grondprijzen voor bedrijventerreinen wordt vooralsnog uitgegaan van de grondprijzen van Zenkeldamshoek. Op Zenkeldamshoek wordt een bandbreedte gehanteerd van: € 110 tot € 140 per m².

Financiële positie en weerstandsvermogen (zie ook paragraaf 2)

De financiële positie van het totaal van de complexen na herziening van de grondexploitaties toont een boekwaarde van € 6,8 miljoen en een geraamd (te realiseren) resultaat van € 0,8 miljoen.

De exploitaties van de Marke III in Hengevelde, Hemmelweg volkstuinen in Markelo en Kerkegaarden in Diepenheim worden bij deze begroting geactualiseerd.

De grondexploitatie van het woningbouwplan Toonladder/ de Reiger in Delden is eerder dit jaar reeds vastgesteld door de gemeenteraad.

Het noodzakelijk weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's binnen de grondexploitaties is binnen de reserve grondexploitatie voldoende afgedekt. De omvang van de reserve grondexploitatie was bij de Jaarrekening 2023 berekend op circa € 1,3 miljoen en de benodigde weerstandscapaciteit berekend op circa 1,0 miljoen.

In 2024 heeft de raad ingestemd om een investering van 0,3 mln in de gemeentewerf van Bentelo ten laste te brengen van de Reserve Grondexploitatie.

Hiermee wordt op termijn de gemeentewerf van Markelo vrijgespeeld voor woningbouw.

Hierdoor daalt de reserve grondexploitatie naar € 1,0 miljoen.

De risico's bij de grondexploitaties worden ingeschat € 1,0 miljoen.

Daarmee komt de ratio weerstandsvermogen grondexploitaties uit op 1,0 en ligt deze nog binnen de door de raad vastgestelde bandbreedte tussen 1,0 en 1,4.

Vanuit het risicoprofiel is aangegeven dat voor de gronden in exploitatie alle risico's voldoende beheerst worden.

Voor de gronden die niet in exploitatie zijn worden de risico's apart beoordeeld vanuit de benoemde systematiek. Daarbij wordt het benodigde weerstandvermogen berekend en afgezet tegen de omvang van de reserve grondexploitatie. Het (gedeeltelijk) in exploitatie nemen van de nieuwe wijk de Esch III in Markelo in samenhang met het plan Markelo Noord past op dit moment in de Woonagenda en het dynamisch woningbouwprogramma.

Ten aanzien van het complex de Esch III heeft de gemeente het stellige voornemen om circa 3 ha te gaan ontwikkelen. Het betreffen gronden die

verworven zijn voor gemeentelijke gebiedsontwikkeling (woningbouw), maar waarvoor nog geen grondexploitatie door de gemeenteraad is vastgesteld. Vanuit denotitie BBV van juli 2019 over grondexploitaties kan het complex de Esch III gewaardeerd blijven tegen de actuele boekwaarde. Het voornemen is om plan de Esch III vanaf 2025 in exploitatie te nemen na vaststelling van het bestemmingsplan.

Winstneming grondexploitaties

Gerealiseerde winsten worden toegevoegd aan de reserve grondexploitatie. Indien voor een plan geen sluitende begroting is, wordt ten laste van de reserve grondexploitatie een voorziening getroffen ter grootte van het exploitatietekort. Dit geldt in deze begroting voor het plan Kerkegaarden waar de voorziening verhoogd moet worden met € 4.122 tot € 127.479. Daarnaast kan er vanuit het realisatiebeginsel ook onder voorwaarden tussentijds winst worden genomen. Resultaten van winstgevendende complexen worden bij de vaststelling van de jaarrekening genomen op basis van “percentage of completion” waarbij het percentage van de gemaakte kosten wordt vermenigvuldigd met het percentage van de gerealiseerde opbrengst (stel 60 % realisatie kosten en 50% realisatie

opbrengst = 30% winstneming van de winstverwachting).

Bij de jaarlijkse vaststelling van de jaarrekening wordt een noodzakelijke omvang bepaald van de reserve grondexploitatie en vindt zo nodig uitkering naar de algemene reserve plaats. In principe is uitkering aan de orde als de weerstandratio boven de 1,4 uitkomt.

Vennootschapsbelasting 2016

Sinds 1 januari 2016 is de invoering van de vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven een belangrijke wijziging die veel gevolgen heeft voor met name de opzet van en administratie rond grondexploitaties. Voor deze aangiften is een jaarwinstberekeningssystematiek uitgewerkt door de VNG en de belastingdienst.

BBV- verslaggeving regels rondom grondexploitaties

Voor een goede uitvoering van deze belastingplicht heeft de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) een Notitie Grondexploitaties opgesteld. Vanaf juli 2019 is een nieuwe Notitie Grondexploitaties van de commissie BBV van toepassing.

Stand van zaken Grondexploitaties

Onderstaand wordt de stand van zaken van de grondexploitaties gegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in Gronden in exploitatie en Materiële vaste activa.

Gronden in exploitatie

Onze gemeente kent in 2024 6 complexen die vallen onder Bouwgronden in exploitatie.

Bij de herzieningen en vaststellingen van de grondexploitaties is rekening gehouden met de volgende parameters:

- Rente 0,8 %
- Kostenstijging GWW 3,5%
- Opbrengstenstijging 4%
- Discontovoet 2%

Hemmelweg

In 2023 is de laatste kavel die terug was gekomen verkocht. Het woonrijpmaken van dit gebied wordt meegenomen bij het woonrijpmaken van het plan Hemmelweg volkstuinen zodat dit complex met een positief resultaat van ca. € 40.000 in 2024 kan worden afgesloten.

Hemmelweg (Volkstuinen)

In het voorjaar van 2019 is gestart met de planvorming voor deze locatie. In overleg met de dorpsraad is een groep starters geformeerd, die een voorkeur voor deze locatie hebben. Deze starters hebben geparticipeerd bij de ontwikkeling van dit gebied dat heeft geresulteerd in een plan voor 12 woningen. Het bestemmingsplan is in 2021 door de raad vastgesteld en was in maart 2023 eindelijk onherroepelijk. De eerste exploitatieopzet is in mei 2023 door de gemeenteraad vastgesteld waarna eind 2023 gestart is met het bouwrijpmaken. Inmiddels zijn alle kavels verkocht maar er moeten nog een paar kavels worden overgedragen. De herziene grondexploitatie komt uit op een positief resultaat van circa € 72.000. Dit is ca. € 20.000 hoger dan bij de eerste raming in 2023 doordat de civiele kosten lager uitvallen dan geraamd. Verwacht wordt dat eind 2025 gestart kan worden met het woonrijpmaken en dat dit complex in 2026 kan worden afgesloten.

De Marke 3

Bij dit complex is de verkoop in de jaren 2020 t/m 2023 voorspoedig verlopen. Medio 2024 zijn geen kavels meer beschikbaar in fase in fase 1 en 2. In 2023 is gestart met de planvorming voor fase 3 en dit plan is in 2024 aan de gemeenteraad voorgelegd. In dit gebied komen circa 20 betaalbare koop- en huurwoningen. Verwacht wordt dat de exploitatie afgerond wordt in 2027.

De herziene exploitatieopzet, die in de bijlage bij de begroting is opgenomen, voorziet in een positief resultaat van € 1.482.000. Dit is ca. € 265.000 hoger dan in 2023. Dit wordt met name veroorzaakt door lagere kosten voor het woonrijpmaken van fase 2. Het geraamde resultaat is ruim voldoende om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen.

Bentelo buiten

Dit woningbouwplan is vanuit de woonwensen, in een participatief traject met de potentiële bewoners, tot stand gekomen. Dit heeft geresulteerd in een plan voor 12 woningen.

Het bestemmingsplan is in 2021 onherroepelijk geworden. In 2022 is gestart met bouwrijpmaken en daarna zijn alle kavels verkocht. In 2024 wordt het plan woonrijp gemaakt en daarna kan het complex afgesloten met een verwacht resultaat van ca. € 20.000.

Kerkegaarden Diepenheim

De locatie Kerkegaarden is een voormalige schoollocatie ter grootte van circa 2.000 m² en het bestemmingsplan is in 2023 onherroepelijk geworden. Het plan voorziet in 7 grondgebonden woningen voor starters. Het resultaat van de herziene exploitatieopzet voorziet in een exploitatietekort van € 127.479. In 2023 was reeds een voorziening getroffen van € 123.357 en bij de herziening 2024 dient deze aangevuld te worden met een bedrag van € 4.122. Inmiddels is gestart met de sloop en het bouwrijpmaken waarna eind 2024 gestart kan worden met de uitgifte van de bouw kavels.

Schoollocatie Toonladder met sporthal de Reiger in Delden

In Delden is een nieuw integraal kindcentrum (IKC) en een nieuwe sporthal gerealiseerd. Hierdoor zijn de schoollocaties Toonladder en Rannink en de locatie van de sporthal de Reiger vrijgekomen voor woningbouw. De locatie van de Toonladder is in samenhang met de sporthal ontwikkeld in één bestemmingsplan. Deze gezamenlijke locatie is circa 10.000 m² groot. Burgers en instanties hebben kunnen reageren op de eerste voorlopige schetsen. Uiteindelijk is er gekozen voor een bestemmingsplan met 44 sociale

huurappartementen op de locatie van sporthal de Reiger en 17 grondgebonden woningen op de locatie van de Toonladder. Dit bestemmingsplan is in medio 2023 onherroepelijk geworden. De gemeenteraad heeft in mei 2024 ingestemd met de exploitatieopzet die voorziet in een positief resultaat van ca. € 90.000. Begin juli is gestart met de sanering en daarna het slopen van de gebouwen. Daarna worden de locaties bouwrijp gemaakt. Eind 2024 wordt gestart met de kaveluitgifte van de locatie de toonladder. De locatie van de sporthal wordt verkocht aan Wonen Delden ten behoeve van de realisatie van 44 sociale huurappartementen.

Materiële vaste activa

De Esch III

De afgelopen 2 jaar is gewerkt aan het plan Markelo Noord. Binnen dit plan is het de bedoeling om circa 3 ha van de gemeente (de Esch 3) en circa 4 ha van RG investments te ontwikkelen voor woningbouw middels het vaststellen van één bestemmingsplan. Het is de bedoeling om in het gezamenlijke gebied de Esch 3 en Markelo Noord circa 105 woningen te realiseren met een ontsluitingsweg naar de Holterweg voor de nieuwe woningen.

Het bestemmingsplan wordt begin 2025 aan de gemeenteraad voorgelegd ter vaststelling. Indien er geen bezwaren komen op het plan kan medio 2025 gestart worden met bouwrijpmaken. De exploitatieopzet voor het gemeentelijk deel van de het bestemmingsplan zal dan naar verwachting medio 2025 aan de gemeenteraad worden voorgelegd. De resterende 3,6 ha van de Esch wordt vooralsnog niet in ontwikkeling genomen en is toegevoegd aan de overige ruilgronden.

Bentelo (Hagmolenbeek)

In het voorjaar van 2023 heeft de gemeenteraad ingestemd met de aankoop van een perceel van circa 2 ha nabij de Hagmolenbeek. In de tweede helft van 2024 wordt gestart met een participatietraject ten behoeve van de planvorming voor woningbouw. Verwacht wordt dat in de tweede helft van 2025 een omgevingsplan aan de gemeenteraad ter vaststelling wordt voorgelegd.

Schoollocatie Rannink in Delden

Ook deze locatie is beschikbaar gekomen door de realisatie van een IKC. Deze locatie is circa 4.000 m2 en uiteindelijk is gekozen voor een plan ten behoeve van de realisatie van 12 koopappartementen. Dit bestemmingplan is in 2023 onherroepelijk geworden.

In de tweede helft van 2024 wordt gestart met de verkoop van de locatie aan een ontwikkelaar/bouwonderneming die de appartementen gaat realiseren en verkopen. De exploitatieopzet zal begin 2025 aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Ook zal dan gestart worden met de sloop van de voormalige school.

Locatie Boinksweide Diepenheim

In een voorspoedige procedure is het bestemmingsplan "Diepenheim Noord 3" dat voorziet in 20 woningen en een nieuw verpleeghuis voor 54 zorgeenheden woningen van Stichting de warme Huizen sinds juli 2024 onherroepelijk geworden. Medio 2025 wordt gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor het bouwrijpmaken waarna een exploitatieopzet aan de gemeenteraad kan worden voorgelegd. In 2025 zal tevens gestart worden met de bouw van het verpleeghuis en de uitgifte van de bouwkavels.

Schoollocatie in Markelo

In Markelo is een nieuw integraal kindcentrum gerealiseerd. Hierdoor is de locatie de Welp beschikbaar gekomen. De locatie is momenteel in gebruik als opvang voor Oekraïense vluchtelingen. In 2024 wordt gestart met een verkenning naar de mogelijke invulling van deze locatie.

Bedrijfslocatie TSB-terrein (Op Stoom)

Vanaf oktober 2020 is dit gebied in eigendom van de gemeente. Bij de aankoop ging het om circa 14 ha (waarvan 8 ha bedrijventerrein en 6 ha grasland). Aangevuld met het gemeentelijk bezit

(zwembadterrein, perceel Wheeweg, perceel Bouwens) gaat het om circa 17,5 ha. Onder de werknaam "Op Stoom" wordt het gebied in delen ontwikkeld ten behoeve van wonen, werken, behoud erfgoed, infrastructuur, biodiversiteit grond en water.

De rentelasten en overige exploitatielasten worden jaarlijks afgedekt door de huurinkomsten. Het saldo van de verhuurexploitatie wordt toegevoegd aan de reserve TSB. Voor deze ontwikkeling is eind 2022 ook een subsidie ontvangen vanuit de landelijke regeling woningbouwimpuls (WBI), die evenals de provinciale subsidie is toegevoegd aan de reserve TSB. De omvang van deze reserve was per 1-1-2024 ca. € 2,5 mln.

In 2021 is de ontsluitingsweg (Reggeloop) die de Enterseweg verbindt met Bunschotenstraat gerealiseerd en in 2022 is het Masterplan vastgesteld.

Eind 2023 zijn de plannen voor de zwembadlocatie (stoombad) en de zuidrand ter inzage gelegd door de gemeenteraad vastgesteld en inmiddels onherroepelijk. Het gaat voor beide locaties om bestemmingsplannen van in totaal circa

4 ha en ruim 110 woningen. Verwacht wordt dat in de eind 2024 de exploitatieopzetten van deze plannen aan de aan de gemeenteraad kunnen worden voorgelegd, waarna in 2025 gestart kan worden met bouwrijpmaken en de uitgifte van de bouw kavels.

Tevens heeft de gemeenteraad in juni 2024 ingestemd met het deel van de sportrand ten zuiden van de voetbalvelden van Twenthe, dit plan is inmiddels onherroepelijk Hier komen 5 woonwagendstandplaatsen, die deels georiënteerd zijn op de Gruttostraat en daarnaast 33 reguliere huurwoningen. Verder wordt momenteel gewerkt aan het ontwerp van het stoompark en mogelijke invulling van de fabriek.

Locatie Morsweg en voormalig Korfbalsterrein in Delden

Dit betreffen twee locaties van ruim 1 ha in Delden Oost die mogelijkheden hebben om te ontwikkelen voor woningbouw in de verdere toekomst.

Overige ruilgronden

De locaties Waterlanden en Entersestraat worden inmiddels gebruikt ten behoeve van zonneparken voor een periode van 15 jaar. Daarmee worden de rentekosten afgedekt door de huurinkomsten. Ten aanzien van het perceel aan de Herikerweg ter grootte van circa 2 ha wordt verwacht dat dit perceel in 2024 gebruikt kan worden ten behoeve van een zonnepark.

Daarnaast heeft de gemeente nog bijna 13 ha agrarische grond in bezit. Deze zijn gewaardeerd tegen een agrarische waarde en daarmee zijn de risico's beperkt. In 2024 heeft de gemeenteraad ingestemd met de aankoop van 3,7 ha nabij de Rijssenseweg in Markelo tegen een agrarische waarde. Overdracht in 2024 plaatsvinden.

Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek (OMZ)

Dit betreft geen gemeentelijke grondexploitatie maar een publiek private Samenwerking (PPS) en valt onder de deelnemingen (zie ook paragraaf 6 verbonden partijen). De gemeente heeft hierbij 50% zeggenschap en is voor 20% risicodragend. De Bank Nederlandse Gemeenten Gebiedsontwikkeling (BNG GO) is de partner in deze samenwerking. De realisatie van het bedrijvenpark verkeert in de eindfase.

Het woonrijpmaken van fase 1 en het bouwrijpmaken van fase 2 is recent afgerond.

Met uitzondering van 2 kavels, die wachten op het ondergronds brengen van hoogspanningskabels door Tennet, zijn alle kavels verkocht en geleverd.

Daarnaast zal er pas woonrijp gemaakt worden nadat de bouw van de bedrijfsgebouwen op de bedrijfskavels van fase 2 nagenoeg is afgerond.

De verwachting bestaat dat de laatste kavels pas in 2026 geleverd kunnen worden.

De risico's zijn in deze afrondende fase voor Zenkeldamshoek en de gemeente als aandeelhouder beperkt.

De laatste door de aandeelhouders vastgestelde grondexploitatie van 2024 voorziet in een positief resultaat van € 1.636.000. De reserve Borgstellingsprovisie van € 233.000 is bij de jaarrekening 2023 vrijgevallen aangezien verwacht wordt dat deze niet meer nodig is. Verwacht wordt dat de exploitatie van Zenkeldamshoek in 2027 kan worden afgerond.

Vanuit BNG gebiedsontwikkeling is de wens richting gemeente geuit om al eerder Ontwikkelingsmaatschappij Zenkeldamshoek te ontbinden en ze heeft aan gemeente verzocht om de resterende gronden over te nemen. Hiervoor zal in de 2e helft van 2024 een voorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

Paragraaf 8: Wet open overheid (Woo)

Wet open overheid (Woo)

De Woo uit 2022 regelt het recht van burgers op informatie van de overheid. De wet is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo is onder te verdelen in actieve en passieve openbaarmaking. Vanaf 1 mei 2022 is de passieve openbaarmaking van de Woo in werking getreden. Dit betekent dat vanaf die datum Wob-verzoeken zijn vervangen door Woo-verzoeken.

Het projectteam Woo is sinds mei 2023 aan het werk om gemeente Hof van Twente te laten voldoen aan de eisen van de Woo. De wijze van actief openbaar maken moet geïmplementeerd worden in de organisatie. Momenteel wordt gewerkt aan het in kaart brengen van de elf informatiecategorieën die vallen onder de actieve openbaarmaking en het voorbereiden van de automatische publicatiemethode via de verwijzindex (Woo-index).

We voeren een impactanalyse uit en wanneer de nieuwe website voor de gemeente gereed is zullen

we, voor zover we dat nog niet doen, de vereiste informatie publiceren. Op deze manier willen we het voor iedereen mogelijk maken om openbare informatie op te zoeken.

De actieve openbaarmaking van de Woo treedt gefaseerd in werking waarvan de 1^e categorieën per 1 november 2024. Voor het implementeren van de Woo binnen de organisatie krijgen gemeenten enkele jaren de tijd, in elk geval tot en met 2026.

In 2025 werken we verder aan de implementatie van de Woo. Hiervoor volgen we de planning van het Rijk/de VNG. Op deze wijze verzekeren wij ons ervan dat we tijdig aan de openbaarmaking van de informatiecategorieën kunnen voldoen.

Voor informatie die (nog) niet onder de actieve openbaarmaking valt, blijft het mogelijk om een Woo-verzoek bij ons in te dienen. Het aantal Woo-verzoeken is in de eerste helft van 2024 gestabiliseerd ten opzichte van 2023. Het is nog te vroeg om hier definitieve conclusies aan te verbinden. Door de aanschaf van anonimiseringssoftware lijken Woo-verzoeken nu sneller en efficiënter afgehandeld te worden.

Procesoptimalisatie voor actieve openbaarmaking

Om de Woo goed te implementeren in de gehele organisatie is het van belang om eerst in kaart te hebben welke werkprocessen geraakt worden en welke documenten we in de toekomst actief openbaar moeten maken. In 2024 zijn we hiermee gestart en in 2025 verwachten we deze inventarisatie te hebben afgerond. Vanuit daar wordt bekeken welke procesoptimalisaties er moeten plaatsvinden om technisch te kunnen voldoen aan het actief openbaar maken van informatie.

Een ander belangrijk speerpunt is goed informatiebeheer en bewustwording rondom de Woo. Door middel van gesprekken, bijeenkomsten en informatiesessies bij teamoverleggen willen we de kennis gaan verhogen binnen onze organisatie. Eigenaarschap op alle lagen is hierin ook een belangrijke pijler.

Bijlage 1: Overzicht beleidsindicatoren

Algemeen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt voorgeschreven dat gemeenten een basisset van beleidsindicatoren opnemen in de begroting. Doel hiervan is de begrotingen inzichtelijker maken voor raadsleden die niet met financiën zijn belast en een betere onderlinge vergelijkbaarheid van de gemeentebegrotingen mogelijk te maken.

Op de volgende pagina's wordt inzicht geboden in deze basisset. Deze zijn overgenomen van de website [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl). Deze indicatoren

worden minder relevant geacht voor onze gemeente. Omdat de cijfers afkomstig zijn van externe instanties varieert de periode waar de indicator betrekking op heeft.

Gelet op het voorgaande verbinden wij aan deze beleidsindicatoren op dit moment nog geen harde conclusies.

Naast de verplichte beleidsindicatoren heeft de gemeente de vrijheid om eigen indicatoren te benoemen. In de recente themanotities zijn een aantal specifieke indicatoren voorgesteld. Het werken met beleidsindicatoren is volop in ontwikkeling.

Beleidsindicatoren

Nr	Indicator	Eenheid	Bron	Programma of paragraaf	Periode 2022		Periode 2023		Periode 2024	
					Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL
1	Winkeldiefstallen	per 1.000 inwoners	CBS - Diefstallen	Programma 1	0,6*	2,3*	0,6	2,5	NB	NB
2	Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	CBS - Criminaliteit	Programma 1	1,7*	4,6*	2,3	4,3	NB	NB
3	Diefstallen uit woning	per 1.000 inwoners	CBS - Diefstallen	Programma 1	1,7*	1,4*	0,7	1,3	NB	NB
4	Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	CBS - Criminaliteit	Programma 1	3,7*	6*	2,3	5,8	NB	NB
5	Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	Stichting Halt	Programma 1	9	8	4	9	NB	NB
6	Jongeren met een delict voor de rechter	%	CBS Jeugd	Programma 1	0	1	NB	NB	NB	NB
7	Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research	Programma 2	4,8	9,3	8,2	9,1	NB	NB
8	Demografische druk	%	CBS - Bevolkingsstatistiek	Programma 2	84,9%	70,3%	85,1	70,3	84,6	70,4
9	Banen	per 1.000 inwoners 15-64 jaar	CBS Bevolkingsstatistiek/ LISA - bewerking ABF Research	Programma 2	788,3	825,4	NB	NB	NB	NB

Nr	Indicator	Eenheid	Bron	Programma of paragraaf	Periode 2022		Periode 2023		Periode 2024	
					Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL
10	Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inwoners 15-64 jaar	LISA	Programma 2	195,3	174,1	NB	NB	NB	NB
11	Netto arbeidsparticipatie	%	CBS - Arbeidsdeelname	Programma 2	74,1%	72,2%	74,4	73,1	NB	NB
12	Functiemenging	%	CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research	Programma 2	52,1%	53,8%	52,7%	54,2%	NB	NB
13	Hernieuwbare elektriciteit	%	Berekening	Programma 2	42%	41,3	NB	NB	NB	NB
14	Omvang huishoudelijk restafval	kg per inwoner	CBS statistiek Huishoudelijk afval	Programma 3	74	148	NB	NB	NB	NB
15	Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	DUO/Ingrado	Programma 4	1,1%	2,4%	1,2%	2,4%	NB	NB
16	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	Programma 4	NB	NB	NB	NB	NB	NB
17	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	DUO/Ingrado	Programma 4	19	24	21	27	NB	NB
Indicator		Eenheid	Bron	Periode 2022		Periode 2023		Periode 2024		

Nr				Programma of paragraaf	Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL
18	Niet-sporters	%	Gezondheidsmonito r volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM	Programma 4	45,6	46,4	NB	NB	NB	NB
19	Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	CBS - Participatiewet	Programma 5	183,5	366,7	188	344,8	NB	NB
20	Lopende re- integratievoorzieningen	per 10.000 inwoners 15-64 jaar	CBS - Participatiewet	Programma 5	189,2*	197,7*	257,7	191,5	NB	NB
21	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 10.000 inwoners	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO	Programma 5	720	710	710	705	NB	NB
22	Kinderen in uitkeringsgezin	%	CBS Jeugd	Programma 5	4%	6%	NB	NB	NB	NB
23	Werkloze jongeren	%	CBS Jeugd	Programma 5	1%	1%	NB	NB	NB	NB
24	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd	Programma 5	11,7%	13,4%	9,5%	11,1%	NB	NB
Indicator		Eenheid	Bron		Periode 2022		Periode 2023		Periode 2024	

Nr				Programma of paragraaf	Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL	Hof van Twente	NL
25	Jongeren met jeugdbescherming	%	CBS Jeugd	Programma 5	1,1%	1,2%	1,1%	1%	NB	NB
26	Jongeren met jeugdreclassering	%	CBS Jeugd	Programma 5	0,2%	0,3%	0,2%	0,3%	NB	NB
27	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	Paragraaf 1	NB	823	963	860	1024	NB
28	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	COELO, Groningen	Paragraaf 1	NB	NB	1003	942	1055	NB
29	Gemiddelde WOZ-waarde woningen	Duizend euro	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken	Paragraaf 1	307	317	344	369	359	379
30	Formatie	per 1.000 inwoners	Gemeente	Paragraaf 5	6,33	-	6,1	-	6,83	-
31	Bezetting	per 1.000 inwoners	Gemeente	Paragraaf 5	5,93	-	5,79	-	6,72	-
32	Apparaatskosten	euro	Gemeente	Paragraaf 5	562,6		760,82	-	833,15	-
33	Externe inhuur	%	Gemeente	Paragraaf 5	17,80%	-	13,30%	-	10,8	-
34	Overhead	%	Gemeente	Paragraaf 5	11,80%	-	12,3	-	12,7	-

NB =